

audit

FINANCIAR

Anul XVII, nr. 155 - 3/2019

3/2019

- Sondaj de opinie: auditul intern în era transformării continue
- Survey: Internal Audit in the Era of Continuous Transformation

- Evaluarea comparabilității informației financiare cu ajutorul analizei datelor de panel
- Organizarea auditului public intern în Albania și România (studiu comparativ)
- Aspecte privind modificarea coordonatelor raportului auditorului independent
- Influențele mecanismului de guvernanță corporativă asupra performanței financiare
  - Analiza relației contabilitate – dezvoltare sustenabilă

- Assessing Comparability of Accounting Information Using Panel Data Analysis
- Organization of Internal Public Audit in Albania and Romania (Comparative Study)
- Aspects Regarding the Changes to the Independent Auditor's Report
- The Influences of Corporate Governance Mechanism towards Financial Performance
- Analysis of the Relationship between Accounting and Sustainable Development

Criptomoneda Bitcoin,
impact în piața de capital din România

Cryptocurrency Bitcoin,
Impact on the Romanian Capital Market

Sumar / Content

Ioan-Bogdan ROBU, Ionuț Viorel HERGHILIGIU, Bogdan BUDEANU, Sorin CHIRU	
• Evaluarea comparabilității informației financiare cu ajutorul analizei datelor de panel Click here!	341
Cezar FURTUNĂ, Adela CIUCIOI	
• Auditul intern în era transformării continue. Sondaj de opinie a auditorilor interni din România Click here!	353
Nensi XHANI, Marioara AVRAM, Ilir MEÇE, Latif ÇELA	
• Studiu comparativ cu privire la organizarea auditului public intern în Albania și România Click here!	374
Denis Adrian LEVANTI	
• Aspecte privind modificarea coordonatelor raportului auditorului independent. Cazul entităților de interes public Click here!	386
Ready WICAKSONO, Dasriyan SAPUTRA, Hairul ANAM	
• Influențele mecanismului de guvernare corporativă asupra performanței financiare a unei companii Click here!	396
Ștefan-Cosmin DĂNILĂ, Ioan-Bogdan ROBU	
• Influența criptomonedei Bitcoin asupra pieței de capital din România Click here!	408
Elena NECHITA	
• Analiza relației contabilitate – dezvoltare sustenabilă. Rolul contabilității și al profesiei contabile asupra dezvoltării sustenabile Click here!	421

Revistă editată de
**Camera Auditorilor Financieri
din România**
Str. Sirenelor nr. 67-69, sector 5,
București, OP 5, CP 83

Director științific:
prof. univ. dr. **Pavel NĂSTASE**

Director editorial:
dr. **Corneliu CĂRLAN**

Redactor șef:
Cristiana RUS

Secretar de redacție:
Cristina RADU
Prezentare grafică și tehnoredactare:
Nicolae LOGIN

*Colegiul editorial științific și colectivul
redacțional nu își asumă
responsabilitatea pentru conținutul
articolelor publicate în revistă.*

Indexare în B.D.I.:
Academic Keys;
Cabell's;
Deutsche Zentralbibliothek für
Wirtschaftswissenschaften;
DOAJ;
Ebsco;
ERIH PLUS;
Global Impact Factor;
Google Scholar;
Index Copernicus;
ProQuest;
Research Papers in Economics
(RePEc);
SCPIO;
Ulrich's

Marcă înregistrată la OSIM,
sub nr. M2010 07387

Telefon: +4031.433.59.22;
Fax: +4031.433.59.40;
E-mail: audit.financiar@cafr.ro;
revista@cafr.ro; <http://revista.cafr.ro>;
facebook.com/revistaauditfinanciar
ISSN: 1583-5812,
ISSN on-line: 1844-8801

Tipar: SC Print Group Serv SRL
Str. Baicului nr. 82, sector 2, București
e-mail: office@printgroup.ro

Colegiul Editorial Științific

Dinu Airinei – *Universitatea „Al. I. Cuza”, Iași*
Veronel Avram – *Universitatea din Craiova*
Yuriy Bilan – *Universitatea Szczecin, Polonia*
Daniel Botez – *Universitatea „Vasile Alecsandri” din Bacău*
Ovidiu Bunget – *Universitatea de Vest din Timișoara*
Alain Burlaud – *Conservatorul Național de Arte și Meserii, Paris*
Tatiana Dănescu – *Universitatea de medicină, farmacie, științe și tehnologie din Târgu Mureș*
Cristian Drăgan – *Universitatea din Craiova*
Nicoleta Farcane – *Universitatea de Vest din Timișoara*
Liliana Feleagă – *Academia de Studii Economice, București*
Lilia Grigori – *Academia de Studii Economice a Moldovei, Chișinău*
Allan Hodgson – *University of Queensland, Australia*
Costel Istrate – *Universitatea „Al. I. Cuza”, Iași*
Ion Mihăilescu – *Universitatea „Constantin Brâncoveanu”, Pitești*
Vasile Răileanu – *Academia de Studii Economice, București*
Donna Street – *Universitatea Dayton, SUA*
Aurelia Ștefănescu – *Academia de Studii Economice, București*
Adriana Tiron Tudor – *Universitatea „Babeș-Bolyai”, Cluj Napoca*

Toate drepturile asupra acestei ediții aparțin Camerei Auditorilor Financiari din România (CAFR). Reproducerea, fie și parțială și pe orice suport și vânzarea sunt interzise fără acordul prealabil al CAFR, fiind supuse prevederilor legii drepturilor de autor.

Important pentru autori!

Articolele se trimit redacției la adresa de e-mail: revista@cafr.ro, în format electronic, scrise în program MS Office Word, în alb-negru.

Autorii sunt rugați să respecte următoarele cerințe:

- limba de redactare a articolului: română și engleză pentru autorii români și engleză pentru autorii străini;
- textul în limba română se redactează cu caractere diacritice, conform prescripțiilor lingvistice ale Academiei Române;
- dimensiunea optimă a articolului: 7-10 pagini / 2000 caractere grafice cu spații pe pagină;
- în articol se precizează titlul, metodologia de cercetare folosită, contribuțiile autorilor, impactul asupra profesiei contabile, referințele bibliografice;
- rezumatul se redactează la persoana a III-a și prezintă obiectivul cercetării, principalele probleme abordate și contribuția autorilor;
- 4-5 Cuvinte-cheie;
- clasificări JEL.

Tabelele și graficele se elaborează în alb-negru cu maximum șase nuanțe de gri și se trimit și separat, în cazul în care au fost elaborate în programul MS Office Excel.

Evaluarea articolelor se realizează de către membri din Consiliul Științific de Evaluare al revistei, în modalitatea double-blind-review, ceea ce înseamnă că evaluatorii nu cunosc numele autorilor și nici autorii nu cunosc numele evaluatorilor.

Criterii de evaluare a articolelor: originalitatea, actualitatea, importanța și încadrarea în aria tematică a revistei; calitatea metodologiei de cercetare; claritatea și relevanța prezentării și argumentării; relevanța surselor bibliografice utilizate; contribuția adusă cercetării în domeniul abordat.

Recomandările Consiliului Științific de Evaluare al revistei sunt: acceptare; acceptare cu revizuire; respingere. Rezultatele evaluărilor sunt comunicate autorilor, urmând a fi publicate numai articolele acceptate de Consiliul Științific de Evaluare.

Detalii, pe site-ul www.revista.cafr.ro, la secțiunile „Recenzii” și „Manuscrise”.

Evaluarea compara- bilității informației financiare cu ajutorul analizei datelor de panel

---

Lect. univ. dr. Ioan-Bogdan ROBU,
Facultatea de Economie și Administrarea Afacerilor,
Universitatea „Alexandru Ioan Cuza” din Iași,
e-mail: bogdan.robust@feaa.uaic.ro

Șef lucrări dr. Ionuț Viorel HERGHILIGIU,
Universitatea Tehnică „Gheorghe Asachi” din Iași,
e-mail: herghiligiunust@gmail.com

Dr. Bogdan BUDEANU,
Universitatea Tehnică „Gheorghe Asachi” din Iași,
e-mail: bogdan.budeanu@tuiasi.ro

Dr. Sorin CHIRU,
auditor intern, Spitalul clinic de recuperare Iași,
e-mail: sorichiru@yahoo.com

Rezumat

Comparabilitatea informației financiar-contabile poate fi asigurată prin aplicarea consecventă a aceleiași cadru de raportare financiară sau a unor cadre similare de raportare financiară. Comparabilitatea informațiilor financiare poate fi măsurată atât între firme, cât și de la o perioadă la alta. În cadrul studiului, s-a evaluat comparabilitatea informațiilor financiar-contabile de-a lungul timpului, de la un exercițiu financiar la altul, precum și în spațiu, între firme, cu analiza datelor cu panel cu efecte fixe. Studiul s-a realizat pe un eșantion de 63 de firme românești cotate la BVB, în perioada 2007-2016, iar pentru obținerea rezultatelor cercetării s-a utilizat analiza datelor de panel. Principalele rezultate ale cercetării au arătat că trecerea la IFRS a condus la creșterea comparabilității informațiilor financiare, pe baza estimării efectelor fixe de timp și dintre firme.

Cuvinte-cheie: calitatea informației financiare, comparabilitate, IFRS, analiza datelor de panel

Clasificare JEL: C13, C20, C58, M41

Vă rugăm să citați acest articol astfel:

Robu, I.-B., Herghiligi, I. V., Budeanu, B., Chiru, S. (2019), Assessing Comparability of Accounting Information Using Panel Data Analysis, *Audit Financiar*, vol. XVII, no. 3(155)/2019, pp. 441-451, DOI: 10.20869/AUDITF/2019/155/015

Link permanent pentru acest document:

<http://dx.doi.org/10.20869/AUDITF/2019/155/015>
Data primirii articolului: 16.04.2019
Data revizuirii: 30.04.2019
Data acceptării: 10.05.2019

1. Introducere

Cadrul general al IASB precizează că informațiile financiare raportate de către o firmă sunt utile atunci când acestea pot fi comparate cu informațiile raportate de către alte firme similare sau cu informațiile raportate de aceeași firmă, dar în perioade de timp diferite (IASB, 2015, p. A34). Comparabilitatea informațiilor poate fi asigurată prin aplicarea cu consecvență a aceluiași cadru de raportare financiară sau a unor cadre de raportare financiară similare, iar măsurarea poate fi realizată cu ajutorul unor indici de comparabilitate (Gray et al., 2009, pp. 431-447).

Comparabilitatea informațiilor financiare raportate este influențată de sistemul de raportare financiară la care o firmă subscrie, influențat la rândul său de o serie de factori culturali, sociali sau economici (Nobes și Sandler, 2013, pp. 573-595). Impactul acestor factori asupra comparabilității informației financiare se poate regăsi la nivelul modalității de raportare, de conținut și chiar la nivelul valorilor înregistrate pentru anumiți indicatori financiari.

Diferențele care apar în raportarea financiară, determinată de apartenența la un anumit sistem contabil, pot conduce la consemnarea de performanțe diferite, deși firmele analizate înregistrează valori comparabile ca mărime (active totale), număr de angajați și cifră de afaceri (Rossetti și Verona, 2017, p. 30).

Adoptarea *IFRS* reprezintă un deziderat în reflectarea imaginii fidele. Comparabilitatea poate evidenția convergența către *IFRS* sau existența unor diferențe semnificative între referențialul standard (*IFRS*) și cel local sau național. Potrivit *IFRS*, comparabilitatea ajută utilizatorii de informație financiară să identifice diferențele sau similitudinile dintre o serie de elemente cuprinse în situațiile financiare (IASB, 2015, A34).

Scopul acestui studiu îl reprezintă evaluarea statistică a calității informației financiare la nivelul firmelor românești cotate la Bursa de Valori București (BVB), în condițiile trecerii la noul sistem de raportare financiară – *IFRS*, propus de IASB. În studiu, evaluarea comparabilității se realizează cu ajutorul analizei datelor de panel (Jaba et al., 2017, p. 5).

Lucrarea este structurată astfel: o secțiune aferentă trecerii în revistă a literaturii de specialitate, o secțiune dedicată metodologiei de cercetare utilizată în studiu, o secțiune pentru rezultate și discuții și, în final, o secțiune dedicată concluziilor.

2. Trecerea în revistă a literaturii de specialitate și fundamentarea ipotezei de cercetare

Informația financiară oferă o descriere relevantă și sub cele mai semnificative aspecte a sistemului financiar și trebuie să asigure tuturor utilizatorilor o bună prezentare a poziției și performanței financiare pe care o firmă o înregistrează într-un exercițiu financiar. Imaginea fidelă privind poziția și performanța financiară este asigurată prin întocmirea și prezentarea unor situații financiare standardizate (IAS 1, IASB, 2015, p. A738).

Cu ajutorul informației financiar-contabile, investitorii existenți și potențiali, creditorii, dar și alți furnizori de capital pot estima valoarea firmei (IASB, 2015, A32). De asemenea, pe baza informațiilor raportate, utilizatorii pot identifica punctele forte și vulnerabilitățile financiare ale firmei, îi pot evalua lichiditatea și solvabilitatea, nevoia de finanțare suplimentară, probabilitatea de a obține finanțarea și nu în ultimul rând perspectivele privind obținerea de fluxuri de trezorerie viitoare (Vernimmen et al., 2009, p. 17).

Pentru ca informațiile financiare să fie utile, *Cadrul general conceptual de raportare financiară* al IASB (emis la 01.01.2015) propune o serie de caracteristici de calitate ale informației financiare, structurate în două grupe, respectiv cea a caracteristicilor fundamentale și cea a caracteristicilor amplificatoare (IASB, 2015, pp. A31-A35). În categoria caracteristicilor de calitate fundamentale sunt incluse *relevanța și reprezentarea exactă*, iar în cea a caracteristicilor de calitate amplificatoare sunt cuprinse *comparabilitatea, verificabilitatea, oportunitatea și inteligibilitatea* (IASB, 2015, pp. A31-A35; Istrate, 2016.b, p. 30).

Calitatea informației poate fi evaluată cu ajutorul unor criterii de calitate (Isaic-Maniu și Vodă, 1998; Jemna, 2005). Pe baza criteriilor și indicatorilor de calitate, utilizatorii finali ai informației transmise pot face judecăți și lua decizii (Wang, 1995, p. 350; Wang și Wang, 1996, p. 87). Calitatea informației financiare are în vedere prezentarea cât mai fidelă a poziției și performanței financiare a firmei, fără ca acestea să fie denaturate semnificativ de fraude sau erori (Robu et al., 2016, pp. 602-603).

Asigurarea calității informației financiare se poate realiza pe baza unor referențiale de raportare recunoscute și acceptate la nivel internațional (Hansen, 1991, p. 30; Barth *et al.*, 2008, p. 468), precum cel al IASB – *International Accounting Standards Board* (Consiliul pentru Standardele Internaționale de Contabilitate) sau FASB – *Financial Accounting Standards Board* (Consiliul pentru Standardele de Contabilitate din Statele Unite ale Americii), cu scopul minimizării factorilor determinanți care conduc la apariția fraudelor și a erorilor, dar și cu scopul creșterii transparenței în raportarea financiară (Barth *et al.*, 2012, pp. 69-70).

Comparabilitatea informației are în vedere posibilitatea identificării unor anumite diferențe sau asimetrii atât între mesajele transmise de la aceeași sursă către diferiți utilizatori, cât și de la aceeași sursă, dar către un singur utilizator, în momente diferite (Jemna, 2005, p. 46). Problema comparabilității vizează identificarea unor similitudini sau diferențe între informațiile financiare raportate de către aceeași firmă, dar la momente diferite de timp (utilizând sau nu referențiale contabile comune) sau în același moment, ori între informațiile raportate de către firmă și alte firme cu care aceasta se poate compara, în baza utilizării unui referențial contabil comun (Christensen și Demsky, 2008, p. 427; Dick și Missonier-Piera, 2010, pp. 20-21).

Comparabilitatea poate fi asigurată prin aplicarea unui cadru contabil de referință comun, prin utilizarea aceleiași valute în care sunt exprimate valorile elementelor care descriu poziția și performanța financiară sau prin calcularea unor indicatori (rate financiare) (Barth *et al.*, 2012, pp. 69-70).

Conformitatea cu IFRS asigură utilizatorilor: a) fundamentarea deciziilor de cumpărare, păstrare sau vânzare a unor active; b) evaluarea capacității de gestionare și de răspundere a conducerii; c) evaluarea capacității de a-și plăti personalul, de a oferi beneficii angajaților săi; d) evaluarea garanțiilor pe care firma le poate oferi pentru creditele care i-au fost acordate; e) conformitatea cu politicile fiscale; f) stabilirea profitului și dividendelor de distribuit; g) elaborarea și utilizarea datelor statistice privind venitul național; h) reglementarea activității firmei (IASB, 2015, p. A22).

Măsurarea diferenței dintre IFRS și normele naționale se poate realiza cu ajutorul unui indice de comparabilitate (Gray, 1980, pp. 64-76; Gray *et al.*, 2009, pp. 431-447):

$$IC = 1 - (ValIFRS - ValNRFN) / (ValNRFN) \quad (1)$$

unde,

IC reprezintă indicele de comparabilitate pentru care valori mai mari decât 1 arată o scădere a valorilor indicatorilor obținute în condițiile aplicării IFRS (*ValIFRS*) față de *ValNRFN* (valorile indicatorilor obținute în condițiile aplicării normelor de raportare financiară naționale), în timp ce un indice subunitar arată contrariul – o creștere a cifrelor datorată trecerii la IFRS.

Comparabilitatea informațiilor financiare poate fi evaluată atât între firme (care aplică norme contabile asemănătoare), cât și de la o perioadă la alta (în condițiile trecerii la un alt referențial contabil de raportare). Identificarea unor diferențe între firme, dar și în timp, poate explica modificările în ceea ce privește reacția principalilor utilizatori la publicarea informațiilor din situațiile financiare (Barth *et al.*, 2012, pp. 68-93).

Pornind de la evidențele prezentate în literatura de specialitate, în studiu se propune următoarea ipoteză de cercetare:

H: Trecerea la IFRS a condus la apariția unor diferențe semnificative între raportările financiare ale firmelor cotate BVB, de la o perioadă la alta, însă a asigurat comparabilitatea informațiilor financiare între firme.

Pornind de la această ipoteză, în studiu se propune estimarea diferențelor care indică existența/absența comparabilității informației financiare de la un exercițiu financiar la altul, precum și a diferențelor care indică existența/absența comparabilității informației financiare de la o firmă la alta.

3. Metodologia cercetării

Pentru atingerea obiectivelor propuse în studiu și obținerea rezultatelor cercetării, se urmează un demers statistic în definirea problemelor de analiză și alegerea modelelor și metodelor de analiză, observarea și culegerea datelor utilizate în analiză, prelucrarea și analiza statistică a datelor colectate, iar în ultima etapă interpretarea rezultatelor obținute și luarea deciziilor (Bărbat, 1972, p. 33; Jaba, 2002, p. 15).

În studiu s-a realizat analiza comparabilității informațiilor financiare atât în timp, de la un exercițiu financiar la altul, cât și în spațiu, adică între firme. Evaluarea comparabilității s-a realizat cu ajutorul analizei datelor de panel cu efecte fixe. Estimarea unor valori nesemnificative ale efectelor fixe de timp indică existența comparabilității informației financiare de la un

exercițiu financiar la altul, în timp ce valori nesemnificative ale efectelor fixe individuale indică existența comparabilității informației financiare de la o firmă la alta.

3.1. Populația studiată și eșantionul analizat

În lucrare, pentru evaluarea statistică a comparabilității informației financiare, populația studiată este reprezentată de către firmele românești cotate pe o piață de capital reglementată și care aplică IFRS în raportarea situațiilor financiare.

La nivelul României, principala piață de capital reglementată este reprezentată de către Bursa de Valori București (BVB), aflată sub supravegherea directă a *Autorității de Supraveghere Financiară* (ASF). În prezent, BVB cuprinde următoarele secțiuni: *Piața Reglementată (Regulated Market)*, *AeRo* (piața reglementată dedicată firmelor care nu îndeplinesc criteriile de mărime sau de vechime pentru a fi listate pe *Piața Reglementată*) și *ATS-International* (Alternative Transaction System – Sistem alternativ de tranzacționare al acțiunilor internaționale).

La sfârșitul anului 2017, pe BVB figurau 403 firme cotate și active, astfel: la secțiunea *Piața Reglementată*, 87 firme; la secțiunea *AeRo*, 301 firme; la secțiunea *ATS-International*, 15 firme.

În lucrare au fost selectate doar firmele cuprinse în prima secțiune a BVB, respectiv cele care sunt tranzacționate pe *Piața Reglementată*. Criteriile privind admiterea și menținerea pe *Piața Reglementată* sunt mult mai riguroase pentru firmele cuprinse în această secțiune, față de cele care sunt listate pe *AeRo* și *ATS-International*. Principalele criterii fac referire la capitalizarea anticipată de minimum 1 milion euro și la o vechime de cel puțin 3 ani de raportări financiare. Principalele condiții de după admitere au în vedere, suplimentar, obligativitatea raportării către ASF și BVB, obligativitatea publicării de situații financiare anuale (supuse auditului statutar), semestriale, dar și trimestriale și aplicarea de către firme a unui Cod de Guvernanță Corporativă. Aceste condiții au în vedere asigurarea transparenței în raportarea financiară și obținerea unor informații financiare de calitate.

Secțiunea *Piața Reglementată* din cadrul BVB cuprinde două categorii importante de firme,

Premium și *Standard*. Includerea firmelor listate într-una din cele două categorii are în vedere îndeplinirea unei serii de criterii privind dimensiunea minimă a capitalului social, perioada minimă de funcționare, performanța financiară și lichiditatea (Filip și Raffournier, 2010, p. 83).

La sfârșitul anului 2017, la secțiunea *Piața Reglementată* din cadrul BVB figurau 87 de firme, din care: 24 de firme la categoria *Premium*, 60 de firme la categoria *Standard* și 3 firme la categoria *International* (Int'l). În lucrare vor fi analizate doar firmele incluse în categoriile *Premium* și *Standard*, respectiv 84 de firme. Pornind de la cele 84 de firme tranzacționabile la secțiunea *Piața Reglementată* din cadrul BVB (categoriile *Premium* și *Standard*), pentru selectarea firmelor incluse în eșantionul final s-a ținut cont de următoarele restricții:

- excluderea firmelor care au fost suspendate ca urmare a insolvenței, falimentului sau care sunt tranzacționate foarte rar;
- excluderea firmelor care activau în domeniul financiar-bancar, al fondurilor de investiții, al asigurărilor sau al altor intermediari financiari, tocmai pentru a asigura comparabilitatea indicatorilor financiari aferenți poziției și performanței financiare, în condițiile în care astfel de firme sunt supuse și altor reglementări privind raportarea financiară;
- excluderea firmelor pentru care nu s-au găsit toate informațiile financiare și nefinanciare necesare realizării analizei pentru perioada analizată.

În funcție de restricțiile menționate, volumul eșantionului analizat se calculează astfel:

Total firme tranzacționabile la secțiunea <i>Piața Reglementată</i> din cadrul BVB, categoriile <i>Premium</i> și <i>Standard</i> :	84
- firme care activează în domeniul financiar-bancar, al fondurilor de investiții și al asigurărilor sau acționează ca intermediari financiari:	(15)
- firme pentru care nu s-au găsit toate informațiile necesare analizei:	(6)
Total eșantion:	63

Eșantionul propus spre analiză cuprinde un număr de 63 de firme românești cotate la BVB, la categoriile *Premium* și *Standard*, prezentate în **Tabelul A.1** din **Anexe**, pentru care s-au colectat date înregistrate în perioada 2007-2016, ceea ce asigură un număr de 630 observații.

Comparabilitatea în timp a informațiilor financiare a avut în vedere cele două perioade de raportare, sub *RAS* – normele românești de raportare și sub *IFRS* – Standardele Internaționale de Raportare Financiară. Perioada de raportare sub *RAS* acoperă exercițiile financiare aferente anilor 2007-2011, iar perioada de raportare sub *IFRS* acoperă exercițiile 2012-2016.

3.2. Variabile, sursa datelor și metode de analiză a datelor

Pornind de la sistemul de indicatori prin care informația financiară este raportată și valorificată de către utilizatori, variabilele utilizate în lucrare fac referire la principalele elemente care reflectă poziția și performanța financiară (Raffournier, 2012, p. 16; IASB, 2015, p.A741).

Datele aferente variabilelor considerate în **Tabelul A.1**. au fost colectate cu ajutorul softului dedicat *DataStream Advanced 9.2*, pentru perioada 2007-2016, reducându-se astfel erorile legate de colectarea-înregistrarea acestora.

Evaluarea comparabilității informațiilor financiare, precum și a impactului pe care informația îl poate avea în timp și între firme asupra deciziilor investitorilor s-a realizat cu ajutorul analizei datelor de panel (Jaba et al., 2017, p. 5). În studiu se reține modelul cu efecte fixe de timp și efecte fixe individuale (**Figura A.1**. din **Anexă**).

Pornind de la modelul clasic de evaluare a relevanței informației pe bază de randamente (Barth et al., 2012, pp. 68-93), în studiu se propune spre analiză următorul model de regresie:

$$\ln(P_t/P_{t-1}) = \beta_0 + \beta_1 \cdot \Delta ROA + \beta_2 \cdot \Delta ROE + \beta_3 \cdot \Delta FL + DFi + DTt + \varepsilon_{it} \quad (2)$$

unde,

P reprezintă cursul bursier al acțiunii firmei la un moment dat,

ΔROA reprezintă variația relativă a rentabilității economice,

ΔROE reprezintă variația relativă a rentabilității financiare,

ΔFL reprezintă variația relativă a levierului financiar,

DFi reprezintă diferențele între firme care apar ca urmare a aplicării referențialelor *RAS* sau *IFRS* în aceeași perioadă de timp,

DTt reprezintă diferențele între perioade de timp diferite pentru aceeași firmă, care apar ca urmare a aplicării referențialelor *RAS* sau *IFRS* de la o perioadă la alta.

În lucrare, pentru obținerea rezultatelor cercetării, analiza datelor s-a realizat cu ajutorul *IBM SPSS 22.0* (*Statistical Package for the Social Sciences*) și *SAS 9.0* (*Statistical Analysis Software*).

4. Rezultate și discuții

Pornind de la obiectivele de cercetare propuse în studiu, principalele rezultate obținute au în vedere identificarea principalelor diferențe în timp, dar și între firme, în ceea ce privește comparabilitatea informațiilor financiare raportate.

Comparabilitatea în timp a informațiilor financiare a avut în vedere cele două perioade de raportare: sub *RAS* – normele românești de raportare (2007-2011) și sub *IFRS* – Standardele Internaționale de Raportare Financiară (2012-2016). Cu ajutorul procedurii ANOVA s-a analizat ratele financiare introduse în modelul aferent ecuației (2), precum și răspunsul pieței la raportarea situațiilor financiare, respectiv variația cursului bursier. Statisticile descriptive aferente acestor variabile, dar și rezultatele ANOVA sunt sintetizate în **Tabelul nr. 1**.

Pe baza rezultatelor prezentate în **Tabelul nr. 1** se poate observa că există o serie de diferențe semnificative în ceea ce privește informațiile privind poziția și performanța financiară raportate de către firmele cotate BVB sub *RAS* și *IFRS*. Aceste rezultate conduc la concluzia că nu există comparabilitate între cele două referențiale de raportare. Principalele diferențe s-au înregistrat atât la nivelul indicatorilor aferenți rentabilității, cât și al celui aferent structurii financiare.

Tabelul nr. 1. Statistici descriptive privind variabilele introduse în modelul (2)

Rate financiare		N	Medie	Abatere Std.	Eroare Std.
ln(Pt/Pt-1)	1-IFRS	314	.0560	.57728	.03258
	2-RAS	315	-.1780	.80449	.04533
	Total	629	-.0612	.70950	.02829
FL	1-IFRS	314	.490271	1.2348750	.0696880
	2-RAS	316	.770680	1.0252554	.0576751
	Total	630	.630921	1.1423310	.0455116
ROA	1-IFRS	314	.020162	.0762778	.0043046
	2-RAS	316	.035472	.0690888	.0038865
	Total	630	.027842	.0731053	.0029126
ROE	1-IFRS	314	.048152	.1401309	.0079080
	2-RAS	316	.022749	.1366553	.0085914
	Total	630	.036817	.1390446	.0058393

Sursă: Prelucrări proprii în SPSS 22.0

Principalele rezultate obținute sub SAS 9.0 vizează o serie de statistici aferente modelului propus în analiză (Tabelul nr. 2), testarea modelului cu efecte fixe cu

ajutorul testului F (Tabelul nr. 3), testarea modelului cu ajutorul testului Hausman (Tabelul nr. 4) și estimările modelului cu efecte fixe (Tabelul A.1 din Anexe).

Tabelul nr. 2. Statistici privind modelul cu efecte fixe de tip cross și de timp

Statisticile modelului cu efecte fixe			
SSE	7226808.644	DFE	491
MSE	14718.5512	Rădăcina pătratică a MSE	121.3200
R ²	0.1267		

SSE = Suma pătratelor erorilor;

DFE = Numărul de grade de libertate asociate erorilor: numărul de observații din setul de date minus numărul de parametri;

MSE = Media pătratelor erorilor.

Sursă: Prelucrări proprii în SAS 9.0

Din Tabelul nr. 2, pe baza valorii R² se poate observa că 12,67% din variația randamentului oferită de o acțiune (ln(Pt/Pt-1)) este explicată de influența

Re, Rf și LF în cazul modelului cu efecte fixe de tip cross și de timp.

Tabelul nr. 3. Testarea modelului cu efecte fixe cu ajutorul testului F

Statistica F pentru testarea apariției efectelor fixe			
Num DF	Den DF	Valoare test F	Pr > F
70	491	1.02	0.4474

Sursă: Prelucrări proprii în SAS 9.0

Valoarea testului F , calculat ca raport între estimatorul varianței totale (MST) și estimatorul varianței erorilor, este de 1,02. Această valoare indică absența efectelor fixe de tip cross și de timp la nivelul modelului propus în ecuația (2), deși factorii determinanți Re și Rf au o influență semnificativă asupra variației randamentului oferit de o acțiune ($\ln(Pt/Pt-1)$).

Tabelul nr. 4. Testarea modelului cu efecte fixe cu ajutorul testului Hausman

Testul Hausman pentru efecte aleatoare		
DF	Valoare test	Pr > m
3	2.11	0.5500

Sursă: Prelucrări proprii în SAS 9.0

Tabelul nr. 4 vine în completarea **Tabelului nr. 3**, prin oferirea rezultatului obținut în urma aplicării testului Hausman (H_0 : modelul prezintă efecte aleatoare; H_1 : modelul nu prezintă efecte aleatoare).

Testul de specificație Hausman poate fi utilizat și pentru testarea consistenței estimatorilor parametrilor modelului propus; în cazul modelului cu efecte fixe de timp, ipoteza nulă (H_0) specifică faptul că estimatorii parametrilor sunt consistenți, dar ineficienți, iar în cazul ipotezei alternative (H_1) estimatorii parametrilor modelului sunt consistenți și posibil eficienți. Pe baza rezultatelor obținute, se poate aprecia că modelul estimat nu prezintă efecte aleatoare, iar parametrii modelului sunt consistenți, dar ineficienți.

Pentru modelul cu efecte fixe de timp, estimațiile parametrilor sunt prezentate în *Tabelul A.1* din *Anexe*. Pentru studiul comparabilității se rețin doar estimațiile efectelor fixe de tip cross și de timp. Din datele prezentate în tabel rezultă absența efectelor fixe de timp de tip cross (cu excepția unei singure firme, CS6: *Aerostar*). Acest fapt evidențiază existența comparabilității între firme a informațiilor financiare raportate.

De asemenea, din tabel rezultă existența doar a unui efect fix de timp (TS : 2011), aferent exercițiului financiar din 2011, ultimul an în care s-au mai aplicat RAS în raportarea financiară a firmelor cotate BVB. Trecerea la IFRS, începând cu 2012, a condus la menținerea comparabilității informațiilor financiare de la o perioadă la alta.

5. Concluzii

Cu ajutorul metodelor statistice avansate de analiză a datelor pot fi evaluate calitatea informației financiare, precum și analiza influenței factorilor determinanți asupra acesteia, la nivelul fiecărei caracteristici. Metodele statistice avansate de analiză a datelor pot fi utilizate pentru evaluarea comparabilității informației financiare.

Utilizarea analizei de panel poate oferi soluții în ceea ce privește influența în timp a factorilor determinanți asupra calității informației financiare. Estimarea diferențelor temporale și între firme, la nivelul calității informației financiare, poate oferi indicii privind comparabilitatea acesteia în condițiile adoptării de noi referențiale de raportare financiară, dar și ale creșterii relevanței sau a reprezentării exacte. Principalele rezultate au relevat faptul că trecerea la IFRS a condus la creșterea comparabilității informațiilor financiare.

Utilizarea analizei datelor de panel contribuie la creșterea acurateții estimațiilor parametrilor modelelor de regresie, îmbunătățirea analizei unui fenomen prin includerea în model a dimensiunilor individuală și de timp, simplificarea procesului de inferență statistică (respectarea ipotezelor clasice ale analizei de regresie nemaifiind obligatorie) (Hsiao, 2003, p. 1).

Analiza datelor de tip panel poate fi restricționată de înregistrarea datelor, de distorsionarea măsurării erorilor, de selectarea indivizilor incluși în eșantionul analizat, de utilizarea unor serii de timp pe perioade scurte, de dependența dintre factori (Baltagi, 2005, pp. 4-9). Problemele tipice eșantionării pot afecta construirea și colectarea datelor de tip panel. Cele mai des întâlnite probleme vizează asigurarea reprezentativității, apariția non-răspunsurilor, a răspunsurilor inexacte sau a valorilor aberante, asigurarea unei frecvențe constante în colectarea datelor și a unei perioade de referință stabilită (Baltagi, 2005, pp. 4-9).

O limită a acestui studiu este determinată de populația observată și de volumul relativ redus al eșantionului analizat. Comparativ cu studiile realizate la nivel internațional, în care se utilizează eșantioane de mii sau zeci de mii de firme, piața financiară românească este caracterizată de un număr redus de firme care pot fi analizate. Acest lucru este

determinat tocmai de dezvoltarea insuficientă a pieței financiare din România, marcată de un cadru normativ aflat încă în transformare. De asemenea, experiența românească în ceea ce privește implementarea și aplicarea referențialelor de raportare care să asigure calitatea informației financiare – IFRS este de dată recentă, comparativ cu practica și experiența internațională.

Din punctul de vedere al cazuisticii, direcțiile viitoare vizează realizarea de cercetări la nivel internațional, prin includerea în analiză și a altor firme cotate pe

principalele piețe financiare europene sau care admit referențialul de raportare IFRS. Acest lucru va contribui semnificativ la creșterea calității și a relevanței rezultatelor obținute la nivel național și internațional.

Mulțumiri

Realizarea acestei lucrări a fost susținută printr-un grant național de cercetare al Universității Tehnice „Gheorghe Asachi” din Iași, România, număr de proiect GnaC2018_119.

BIBLIOGRAFIE

- Atwood, T.J., Drake, M., Myers, J., Myers, L. (2011), Do earnings reported under IFRS tell us more about future earnings and cash flows?, *Journal of Accounting and Public Policy*, 30, pp. 103-121
- Baltagi, B. (2005), *Econometria Analysis of Panel Data*, 3rd edition, John Wiley & Sons, West Sussex, England
- Barth, M.E., Landsman, W.R., Lang, M.H. (2008), International accounting standards and accounting quality, *Journal of Accounting Research*, 46(3), pp. 467-498
- Barth, M.E., Landsman, W., Lang, M., Williams, C. (2012), Are IFRS-based and US GAAP-based accounting amounts comparable?, *Journal of Accounting and Economics*, 54, pp. 68-93
- Bărbat, A. (1973), *Teoria statisticii sociale*, Editura Didactică și Pedagogică, București
- Christensen, J., Demski, J. (2008), *Accounting Theory: An Information Content Perspective*, McGraw-Hill Primis
- Dick, F., Missonier-Piera, F. (2010), *Financial reporting under IFRS: a topic-based approach*, John Wiley & Sons, West Sussex
- Field, A. (2009), *Discovering Statistics using SPSS*, 3rd edition, SAGE Publication, London
- Filip, A., Raffournier, B. (2010), The value relevance of earnings in a transition economy: The case of Romania, *The International Journal of Accounting*, 45(1), pp. 77-103
- Gray, S.J. (1980), The impact of international accounting differences from a security-analysis perspective: some European evidence, *Journal of Accounting Research*, 18(1), pp. 64-76
- Gray, S.J., Linthicum, C. L., Street, D.L. (2009), Have European and US GAAP measures of income and equity converged under IFRS? Evidence from European companies listed in the US, *Accounting and Business Research*, 39(5), pp. 431-447
- Hansen, M.D. (1991), Zero defect data. Tacking the corporate data quality problem, MIT, <http://dspace.mit.edu/handle/1721.1/13812>, accessed on 21.03.2018
- Hsiao, C. (1999), *Analysis of panel data*, Cambridge University Press, Cambridge
- IASB (2015), *International Financial Reporting Standards (IFRS) Official regulations issued from January 1, 2015*, CECCAR, Bucharest
- Isaic-Maniu, A., Vodă, V. (1998), *Manualul calității*, Ed. Economică, București
- Istrate, C. (2016a), *Contabilitatea nu-i doar pentru contabilii!*, Evrika Publishing, București
- Jaba, E. (2002), *Statistica*, ed. a 3-a, Ed. Economică, București
- Jaba, E., Robu, I.B., Istrate, C., Balan, C.B., Roman, M. (2016), Statistical Assessment of the Value Relevance of Financial Information Reported by Romanian Listed Companies, *Romanian Journal of Economic Forecasting*, 19(2), pp. 27-42

19. Jaba, E., Robu, I.B., Balan, C.B. (2017), Panel data analysis applied in financial performance assessment, *Revista Română de Statistică*, 2, pp. 3-20
20. Jemna, D.V. (2005), Eficiența sondajului statistic, *Ed. Sedcom Libris*, Iași
21. Lang, M., Stice-Lawrence, L. (2014), *Textual Analysis and International Financial Reporting: Large Sample Evidence*, available at: <https://pdfs.semanticscholar.org/e1f5/a44f88c8cef7e6d70281b03789e334636a7b.pdf> accessed on 23.03.2018
22. Nobes, C.W., Stadler, C. (2013), How arbitrary are international accounting classifications? Lesson from centuries of classifying in many disciplines and experiments with IFRS data, *Accounting, Organizations and Society*, 38, pp. 573-595
23. Raffournier, B. (2012), Les Normes Comptables Internationales (IFRS), 5ème édition, *Economica*, Paris
24. Robu, I.B., Carp, M., Popescu, C., Păvăloaia, L., Istrate, C., Georgescu, I.E. (2016), The country risk influence on accounting quality in the case of Romanian listed companies, *Transformations in Business and Economics*, 15(3c), pp. 597-616
25. Rossetti, S., Verona, R., (2017), International Differences in IFRS Policy Choice and the Persistence of Accounting Classification: The Case of China, *International Journal of Business and Management*, 12(2), pp. 27-46
26. Vernimmen, P., Quiry, P., Dalocchio, M., Le Fur, Y., Salvi, A. (2009), *Corporate finance. Theory and practice*, 2nd edition, *John Wiley & Sons*, West Sussex
27. Wang, R.Y., Reddy, M. P., Kon, H.B. (1995), Toward quality data: An attribute-based approach, *Decision Support Syst.*, pp. 349-372
28. Wand, Y., and Wang, R. Y. (1996), Anchoring Data Quality Dimensions in Ontological Foundations, *Communications of the ACM* (39:11), pp. 86-95

Tabelul A.1. Estimațiile parametrilor modelului cu efecte fixe

Estimațiile parametrilor						
Variabilă	DF	Estimație	Eroare standard	Valoare t	Pr > t	Etichetă
CS1	1	-1.00916	57.3154	-0.02	0.9860	Cross Sectional Effect 1
CS2	1	1.722453	57.2719	0.03	0.9760	Cross Sectional Effect 2
CS3	1	1.08143	57.2507	0.02	0.9849	Cross Sectional Effect 3
CS4	1	0.445955	57.2117	0.01	0.9938	Cross Sectional Effect 4
CS5	1	-9.71163	57.5608	-0.17	0.8661	Cross Sectional Effect 5
CS6	1	-323.205	57.3112	-5.64	<.0001	Cross Sectional Effect 6
CS7	1	0.327731	57.3579	0.01	0.9954	Cross Sectional Effect 7
CS8	1	0.072639	57.2630	0.00	0.9990	Cross Sectional Effect 8
CS9	1	0.23852	57.2312	0.00	0.9967	Cross Sectional Effect 9
CS10	1	-1.00066	57.2963	-0.02	0.9861	Cross Sectional Effect 10
CS11	1	-0.77448	57.2293	-0.01	0.9892	Cross Sectional Effect 11
CS12	1	-0.83643	57.2317	-0.01	0.9883	Cross Sectional Effect 12
CS13	1	-2.13001	57.4266	-0.04	0.9704	Cross Sectional Effect 13
CS14	1	-0.63178	57.4122	-0.01	0.9912	Cross Sectional Effect 14
CS15	1	-3.35168	57.3593	-0.06	0.9534	Cross Sectional Effect 15
CS16	1	1.193345	57.2995	0.02	0.9834	Cross Sectional Effect 16
CS17	1	0.703253	57.2763	0.01	0.9902	Cross Sectional Effect 17
CS18	1	-1.08276	57.3001	-0.02	0.9849	Cross Sectional Effect 18
CS19	1	-2.33626	57.2392	-0.04	0.9675	Cross Sectional Effect 19
CS20	1	-10.9816	57.2785	-0.19	0.8480	Cross Sectional Effect 20
CS21	1	-5.55073	57.3981	-0.10	0.9230	Cross Sectional Effect 21
CS22	1	-2.77558	57.3443	-0.05	0.9614	Cross Sectional Effect 22
CS23	1	1.100698	57.2652	0.02	0.9847	Cross Sectional Effect 23
CS24	1	-6.87207	59.0711	-0.12	0.9074	Cross Sectional Effect 24
CS25	1	-4.63501	57.2215	-0.08	0.9355	Cross Sectional Effect 25
CS26	1	0.80004	57.2772	0.01	0.9889	Cross Sectional Effect 26
CS27	1	-1.44561	57.5442	-0.03	0.9800	Cross Sectional Effect 27
CS28	1	1.283593	57.2337	0.02	0.9821	Cross Sectional Effect 28
CS29	1	1.025493	57.2508	0.02	0.9857	Cross Sectional Effect 29
CS30	1	0.036051	57.2129	0.00	0.9995	Cross Sectional Effect 30
CS31	1	-3.71103	57.7540	-0.06	0.9488	Cross Sectional Effect 31
CS32	1	-10.3874	57.5004	-0.18	0.8567	Cross Sectional Effect 32
CS33	1	0.779668	57.2178	0.01	0.9891	Cross Sectional Effect 33
CS34	1	0.284308	59.1522	0.00	0.9962	Cross Sectional Effect 34
CS35	1	0.389696	57.2700	0.01	0.9946	Cross Sectional Effect 35
CS36	1	1.643145	57.3851	0.03	0.9772	Cross Sectional Effect 36
CS37	1	-2.98148	57.2388	-0.05	0.9585	Cross Sectional Effect 37

Estimațiile parametrilor						
Variabilă	DF	Estimație	Eroare standard	Valoare t	Pr > t	Etichetă
CS38	1	-0.22618	57.2330	-0.00	0.9968	Cross Sectional Effect 38
CS39	1	-3.2983	57.4232	-0.06	0.9542	Cross Sectional Effect 39
CS40	1	-0.99003	57.2381	-0.02	0.9862	Cross Sectional Effect 40
CS41	1	-0.22487	57.1911	-0.00	0.9969	Cross Sectional Effect 41
CS42	1	1.060595	57.3967	0.02	0.9853	Cross Sectional Effect 42
CS43	1	1.723089	57.3626	0.03	0.9760	Cross Sectional Effect 43
CS44	1	1.095906	57.2207	0.02	0.9847	Cross Sectional Effect 44
CS45	1	-1.32113	57.2987	-0.02	0.9816	Cross Sectional Effect 45
CS46	1	-3.00147	57.4560	-0.05	0.9584	Cross Sectional Effect 46
CS47	1	-3.77064	57.3613	-0.07	0.9476	Cross Sectional Effect 47
CS48	1	-4.42145	57.4339	-0.08	0.9387	Cross Sectional Effect 48
CS49	1	0.99379	57.2015	0.02	0.9861	Cross Sectional Effect 49
CS50	1	-1.10891	57.2809	-0.02	0.9846	Cross Sectional Effect 50
CS51	1	-0.90982	57.2381	-0.02	0.9873	Cross Sectional Effect 51
CS52	1	0.516221	57.2539	0.01	0.9928	Cross Sectional Effect 52
CS53	1	-3.31482	57.7753	-0.06	0.9543	Cross Sectional Effect 53
CS54	1	0.242856	57.1914	0.00	0.9966	Cross Sectional Effect 54
CS55	1	0.306257	57.3848	0.01	0.9957	Cross Sectional Effect 55
CS56	1	-0.38408	57.2590	-0.01	0.9947	Cross Sectional Effect 56
CS57	1	1.335047	57.1915	0.02	0.9814	Cross Sectional Effect 57
CS58	1	-2.8059	57.3048	-0.05	0.9610	Cross Sectional Effect 58
CS59	1	2.116559	57.2763	0.04	0.9705	Cross Sectional Effect 59
CS60	1	2.646005	57.2317	0.05	0.9631	Cross Sectional Effect 60
CS61	1	0.464029	57.2969	0.01	0.9935	Cross Sectional Effect 61
CS62	1	1.532114	57.3114	0.03	0.9787	Cross Sectional Effect 62
TS1_2008	1	-8.90866	21.6327	-0.41	0.6807	Time Series Effect 1
TS2_2009	1	0.942808	21.6286	0.04	0.9652	Time Series Effect 2
TS3_2010	1	0.349965	21.7784	0.02	0.9872	Time Series Effect 3
TS4_2011	1	-47.9221	21.7788	-2.20	0.0282	Time Series Effect 4
TS5_2012	1	-0.9201	21.7776	-0.04	0.9663	Time Series Effect 5
TS6_2013	1	2.57315	21.6427	0.12	0.9054	Time Series Effect 6
TS7_2014	1	-0.4929	21.6224	-0.02	0.9818	Time Series Effect 7
TS8_2015	1	-0.28705	21.6946	-0.01	0.9894	Time Series Effect 8
Constanta	1	5.053593	42.9770	0.12	0.9064	Constanta
ΔRe	1	0.015509	0.3511	0.04	0.9648	
ΔRf	1	0.028289	0.2647	0.10	0.9149	
ΔLF	1	1.01997	1.3661	0.75	0.4557	

Variabila dependentă: $\ln(P_t/P_{t-1})$

Sursă: Prelucrări proprii în SAS 9.0

Figura A.1. Codul sursă în SAS 9.0 utilizat pentru analiza de panel a datelor în cazul modelelor cu efecte fixe și aleatoare

```

TITLE;
TITLE1 "Regression Analysis of Panel Data";
FOOTNOTE;
FOOTNOTE1 "Generated by the SAS System (&_SASSERVERNAME, &SYSSCPL) on
%TRIM(%QSYSFUNC (DATE()), NLDATE20.) at %TRIM(%SYSFUNC (TIME()),
NLTIMAP20.)";
PROC TSCSREG DATA = WORK.SORTTempTableSorted
;
      MODEL "Ln(Pt/Pt-1)"n=      D_Re D_Rf D_LF /
          FIXTWO
          RANTWO
          CORRB
      ;
      ID Simbol      An
      ;
/* -----
      End of task code.
      ----- */
RUN; QUIT;
%_eg_conditional_dropds(WORK.SORTTempTableSorted);
TITLE; FOOTNOTE;

```

Sursă: Prelucrări proprii în SAS 9.0

Auditul intern în era transformării continue.

Sondaj de opinie a auditorilor interni din Romania

Cezar FURTUNĂ,
Partener, coordonatorul Departamentului de Audit &
Assurance, KPMG în România,
e-mail: cfurtuna@kpmg.com

Adela CIUCIOI,
Partener, coordonatorul Sectorului Tehnologie Media și
Telecomunicații, KPMG în România,
e-mail: aciucioi@kpmg.com

Rezumat

În era transformării continue, rolul auditului intern a crescut constant, devenind în prezent unul dintre pilonii strategici în cadrul companiilor. În contextul actual, în care guvernanța corporativă, gestionarea riscurilor și controalele interne se află din ce în ce mai mult în vizorul autorităților de reglementare, al acționarilor și al publicului larg, auditorii interni le revine sarcina de a reacționa în mod proactiv și receptiv la provocările pieței. Astfel, este important să înțelegem felul în care se desfășoară în prezent activitatea de audit intern, precum și direcțiile percepute de evoluție ale acesteia.

Studiul de față își propune să ofere o perspectivă de ansamblu asupra priorităților identificate de către companii în sfera auditului intern și să releve oportunități de îmbunătățire a eficienței și eficacității activității departamentelor de audit intern.

Temele studiate în cadrul acestei cercetări vizează definirea rolului funcției de audit intern și descrierea modului în care se desfășoară în prezent procesele de audit intern. Cercetarea își propune de asemenea să identifice perspectivele transformării funcției de audit intern dintr-una focusată pe respectarea reglementărilor, într-una în măsură să aducă valoare adăugată companiilor. Sunt explorate aspecte legate de impactul noilor tehnologii în optimizarea proceselor, iar o altă temă de interes este reprezentată de nivelul perceput al competențelor actuale ale personalului și de măsura în care, în prezent, bugetele și dimensiunea departamentelor de audit corespund activității desfășurate.

Cuvinte-cheie: audit intern, gestionarea riscurilor, conformitate, securitate cibernetică, tehnologii noi, competențe personal

Clasificare JEL: M42, G32

Vă rugăm să citați acest articol astfel:

Furtună. C., Ciucioi, A. (2019), Internal Audit in the Era of Continuous Transformation. Survey of Internal Auditors in Romania, *Audit Financiar*, vol. XVII, no. 3(155)/2019, pp.452-472, DOI: 10.20869/AUDITF/2019/155/016

Link permanent pentru acest document:

<http://dx.doi.org/10.20869/AUDITF/2019/155/016>

Data primirii articolului: 22.05.2019

Data revizuirii: 25.05.2019

Data acceptării: 28.06.2019

Introducere

Într-un mediu de afaceri aflat în continuă schimbare, KPMG în România și-a propus, prin realizarea sondajului de opinie a auditorilor interni din România, să aducă în discuție prioritățile și provocările acestei profesii, ca urmare a unui interes ridicat față de cele mai bune practici din piață.

În cadrul sondajului, realizat în rândul companiilor care au deja setată o funcție de audit intern, una dintre cele mai mari provocări ale funcției de audit intern din ultimii ani a fost și rămâne poziționarea auditului intern ca o funcție strategică ce aduce valoare adăugată unei companii. În contextul dezvoltărilor permanente din industria IT, precum și al schimbărilor la nivelul proceselor operaționale, capacitatea funcțiilor de audit intern de a-și readapta planurile de audit, procesele de verificare, precum și resursele umane necesare desfășurării activității, este pusă continuu la încercare.

Studiul relevă practicile actuale ale activității de audit intern, punând în evidență punctele tari și punctele slabe pe care directorii de departament le identifică în prezent și conturând astfel direcțiile de optimizare menite să asigure evoluția funcției de audit către un nivel la care să fie capabilă să susțină în mod proactiv funcționarea organizației în raport cu reglementările și solicitările actuale din ce în ce mai exigente.

Astfel, maximizarea valorii adăugate furnizate de funcția de audit intern este imperativă în contextul menținerii eficacității sale, iar în acest sens devine necesară identificarea unor practici inovatoare care să susțină funcția de audit intern în procesul său de transformare în această eră a digitalizării și a volumului mare de date („big data”).

Cercetarea de față subliniază necesitatea unei mai bune alinieri a operațiunilor funcției de audit intern la obiectivele organizației și unei concentrări mai mari pe creșterea eficienței și eficacității operaționale. În acest sens, sunt identificate o serie de puncte cheie de îndeplinit pentru a spori nivelul productivității: dimensionarea corespunzătoare a departamentului de audit intern, stabilirea nivelului optim de investiții în capitalul uman și în pregătirea profesională a acestuia, folosirea adecvată a tehnologiilor menite să crească eficiența operațiunilor derulate, o mai bună înțelegere a potențialelor riscuri cibernetice la care este expusă organizația și stabilirea în avans a unui plan de gestionare a acestora.

Studiul relevă că organizațiile percep în prezent aceste măsuri de optimizare a funcției de audit intern ca fiind

„nice to have”, însă e important de punctat faptul că nivelul din ce în ce mai exigent al cerințelor și reglementărilor în domeniul auditului intern necesită regândirea procesului și o re poziționare clară a rolului funcției de audit intern în așa fel încât aceasta să răspundă mai bine obiectivelor companiei.

În același timp, trebuie menționate ariile în care, în prezent, procesul se desfășoară optim în cele mai multe dintre organizații: frecvența desfășurării auditului intern, tipologia competențelor implicate și orientarea clară spre identificarea riscurilor.

1. Metodologia și organizarea cercetării

Populația țintă

Populația respondentă din cadrul acestei cercetări este reprezentată de coordonatori ai departamentului de audit intern din cadrul societăților comerciale din România. Au fost selectate persoane cu funcție de conducere în sfera auditului intern, avizate să ofere răspunsuri pe toate coordonatele măsurate în cadrul studiului.

Metodologia cercetării

Au fost trimise 100 de invitații către o platformă online pe care respondenții au completat, sub anonimat, un chestionar în format electronic. S-au obținut răspunsuri de la 38 dintre entitățile selectate în eșantionul inițial de 100 de companii. Sondajul s-a desfășurat la sfârșitul anului 2018.

Profilul respondenților

Din cei 38 de respondenți, 42% reprezintă sectorul bancar, 21% pe cel al asigurărilor, în timp ce restul de 37% sunt companii din producție și servicii non-financiare.

În ceea ce privește distribuția companiilor pe nivelul cifrei de afaceri, 24% sunt entități cu o cifră de afaceri de peste 2 miliarde RON, 18% au între 500 de milioane RON și 2 miliarde RON, iar 58% realizează venituri de până în 500 de milioane RON.

La nivel de număr de angajați, structura companiilor participante la studiu este următoarea: 31% dintre ele au până la 250 de angajați, 29% au între 250 și 1000 de angajați, în timp ce 40% reprezintă companii cu peste 1000 de angajați.

Nu există informații disponibile pentru a verifica în ce măsură structura obținută pe eșantionul studiat reflectă în mod proporțional structura universului de companii care au departament de audit intern.

Figurile din lucrare reprezintă proiecții proprii rezultate din studiu.

2. Rezultatele cercetării

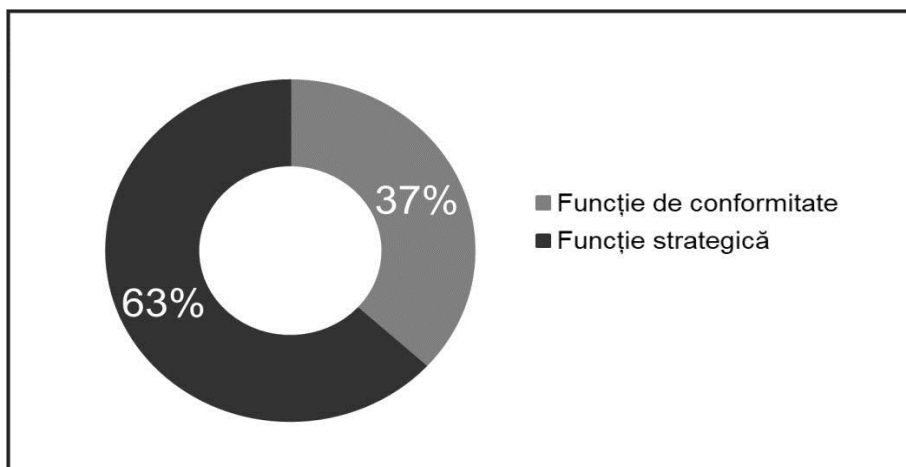
2.1. Rolul și prioritățile funcției de audit intern

Obiectivul principal al acestei secțiuni este de a observa maniera în care rolul funcției de audit

intern s-a extins și continuă să se extindă dincolo de granițele responsabilităților tradiționale din zona de conformitate. De asemenea, vom evidenția prioritățile strategice ale acestei funcții, potrivit rezultatelor sondajului nostru.

Astfel, în cadrul sondajului nostru, am aflat că auditul intern și-a mutat centrul de greutate spre o direcție strategică în cadrul companiei, fiind considerată o funcție strategică de către 63% din respondenții sondajului. Pentru ceilalți (37%), însă, auditul intern nu este pregătit să depășească nivelul funcției de conformitate (*Figura nr. 1*).

Figura nr. 1. Auditul intern în cadrul companiei – o funcție strategică sau de conformitate

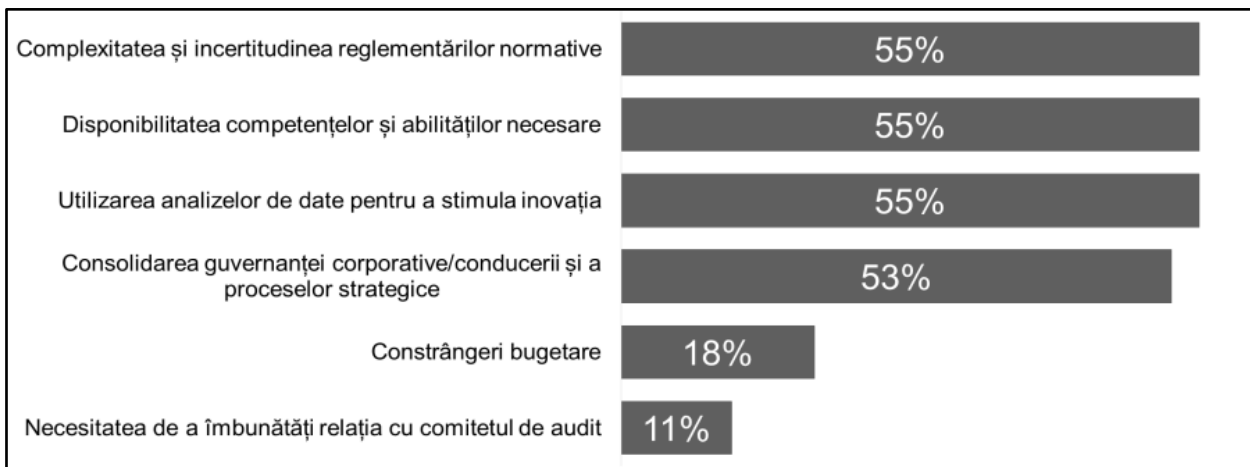
Piatră de temelie a unei guvernante corporative solide, o funcție de audit intern eficace furnizează beneficii incontestabile companiilor, precum:

- Oferă un mijloc de monitorizare și îmbunătățire a mediului de control intern din cadrul companiei;
- Oferă rapoarte independente consiliului de administrație;
- Se concentrează asupra riscurilor și aspectelor celor mai importante pentru companie, conform instrucțiunilor consiliului de administrație;
- Oferă informații valoroase privind o gamă largă de riscuri pentru companii, inclusiv riscuri financiare,

operaționale, tehnologice, strategice, de fraudă și de conformitate;

- Îmbunătățește controalele interne prin reducerea riscurilor, sporirea eficienței și eficacității și/sau asigurarea respectării cerințelor de reglementare;
- Oferă recomandări pentru a crește eficiența și eficacitatea procedurilor operaționale;
- Facilitează un sistem de avertizare rapidă, care să permită identificarea și remediarea deficiențelor în timp util.

Figura nr. 2. Principalele provocări ale departamentului de audit intern

În ceea ce privește planul de audit intern, am identificat următoarele trei mari dimensiuni asupra cărora companiile se vor concentra în anul 2019: eficiența și eficacitatea operațională, alinierea la obiectivele companiei, precum și conformitatea cu reglementările în vigoare. Astfel, am constatat că 89% din respondenți sunt preocupați de eficiența și eficacitatea operațională a proceselor interne. 71% din respondenți au pe lista de

priorități, în planul misiunilor de audit intern, alinierea operațiunilor la strategia și obiectivele companiei.

În climatul economic actual, caracterizat prin creștere încetinită, incertitudine economică, avansul tehnologiei, amenințări cibernetice, modele de afaceri perturbatoare, reglementări din ce în ce mai restrictive și intensificarea verificărilor, companiile trebuie să își analizeze constant strategia de afaceri și apetitul la risc.

Figura nr. 3. Principalele priorități ale departamentelor de audit intern privind planul de audit intern

În plus, am constatat că, pentru 58% din respondenți, conformitatea cu reglementările și raportările aferente reprezintă cea de-a treia direcție de focus (*Figura nr. 3*).

Elaborarea unei strategii pentru diminuarea efectelor restrictive ale activităților de conformitate asupra operațiunilor comerciale devine necesară; auditul intern poate, de exemplu, să inventarieze toate cerințele de reglementare cu impact asupra activității companiei sau să ofere angajaților cursuri de formare specifice pentru a asigura conformitatea cu aceste cerințe.

În ceea ce privește guvernanta IT și securitatea cibernetică, am constatat că acestea nu figurează în top 3 priorități; doar 21% din respondenți consideră prioritar acest aspect, deși companiile admit creșterea incidenței riscurilor cibernetice. În același timp, însă, așteptările comitetelor de audit, potrivit sondajului KPMG realizat la nivel global – *2017 Global Audit Committee Pulse Survey* – poziționează securitatea cibernetică în topul listei de priorități pentru funcția de audit intern.

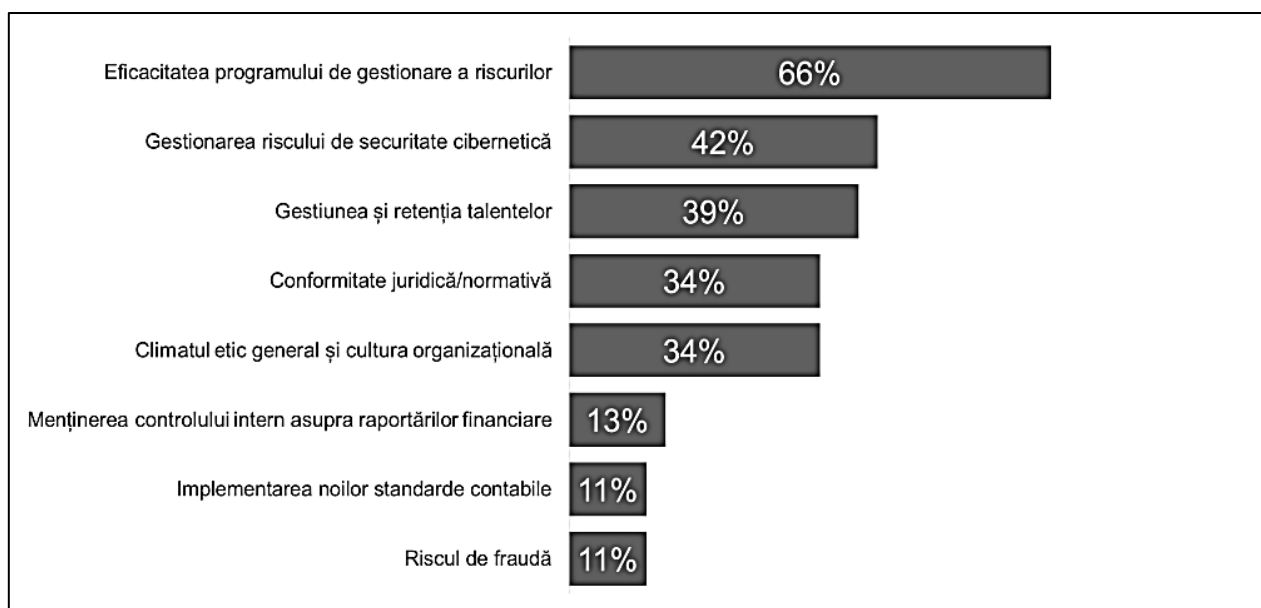
În plus, am constatat faptul că 66% dintre respondenți indică eficiența programelor de gestionare a riscurilor în fruntea provocărilor cu care

se confruntă companiile; opinia comitetelor de audit, exprimată în cadrul sondajului *2017 Global Audit Committee Pulse Survey*, identifică pe lista de provocări o creștere a atenției asupra riscurilor operaționale (IT, securitatea datelor, lanțul de aprovizionare) și asupra controalelor interne specifice. Membrii comitetului de audit consideră, conform sondajului citat mai sus, că programele și procesele de risc necesită revizuire substanțială pentru a putea răspunde nevoii de a identifica în mod adecvat riscurile emergente.

42% dintre respondenți admit că gestionarea riscului de securitate cibernetică reprezintă cea mai mare provocare a companiilor din perspectiva auditului intern (a se vedea și capitolul *Impactul tehnologiei asupra funcției de audit intern*).

Un alt aspect important pentru 39% din respondenți și care este direct legat de transformarea digitală a companiilor, este modul în care sunt atrase, gestionate și păstrate talentele în companie, astfel încât să fie capabile să maximizeze efectul resurselor digitale (*Figura nr. 4*).

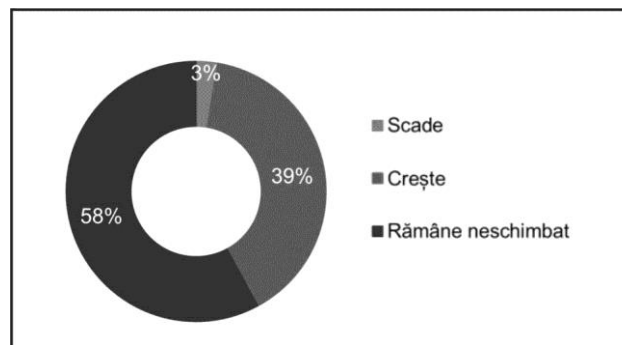
Figura nr. 4. Principalele provocări cu care se confruntă companiile din perspectiva coordonatorilor departamentelor de audit intern

58% din respondenți susțin că bugetul departamentului de audit intern va rămâne neschimbat în următorii 3 ani, iar 39% dintre aceștia consideră că bugetul va crește. Un buget construit

corect este un instrument extrem de important pentru deciziile de afaceri: va susține auditorii interni și comitetul de audit să concretizeze obiectivele și beneficiile unui audit intern eficace (*Figura nr. 5*).

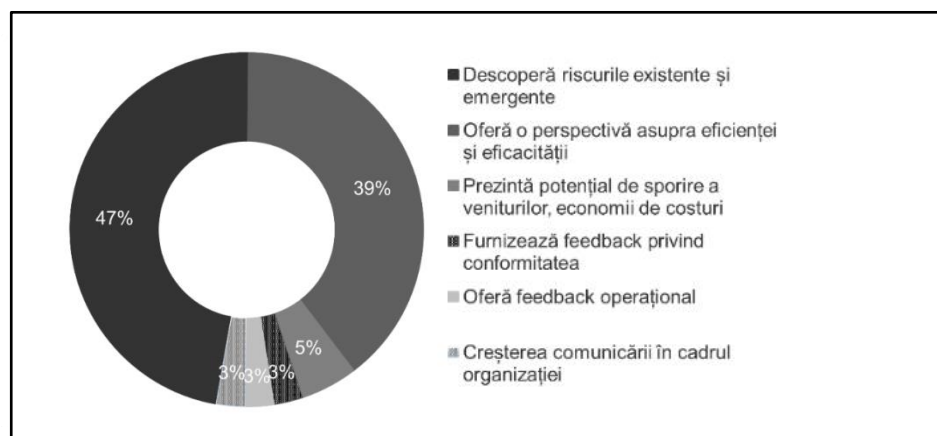
Figura nr. 5. Previziuni privind evoluția bugetului departamentului de audit intern în următorii 3 ani

Coordonatorii funcției de audit intern au fost invitați să prezinte viziunea lor asupra caracteristicilor unui audit intern bine planificat și valoros. Astfel, 47% dintre

respondenți consideră în prim plan descoperirea riscurilor existente cu care se confrunta companiile, dar și a riscurilor emergente (*Figura nr. 6*).

Figura nr. 6. Caracteristicile unui audit intern bine planificat și valoros

Rolurile funcției de audit intern în zona riscurilor sunt reprezentate de:

- Furnizarea unei asigurări independente asupra proceselor de gestionare a riscurilor;
- Furnizarea unei asigurări independente că riscurile sunt evaluate corect;

- Evaluarea proceselor de gestionare a riscurilor;
- Evaluarea raportării riscurilor-cheie;
- Revizuirea gestionării riscurilor-cheie.

Cu toate acestea, în calitate de a treia „linie de apărare”, auditorii interni nu ar trebui să își asume responsabilități privind:

- Stabilirea apetitului la risc;
- Impunerea proceselor de gestionare a riscurilor;
- Luarea deciziilor privind răspunsurile la risc;
- Implementarea răspunsurilor la risc în numele conducerii;
- Gestionarea riscurilor.

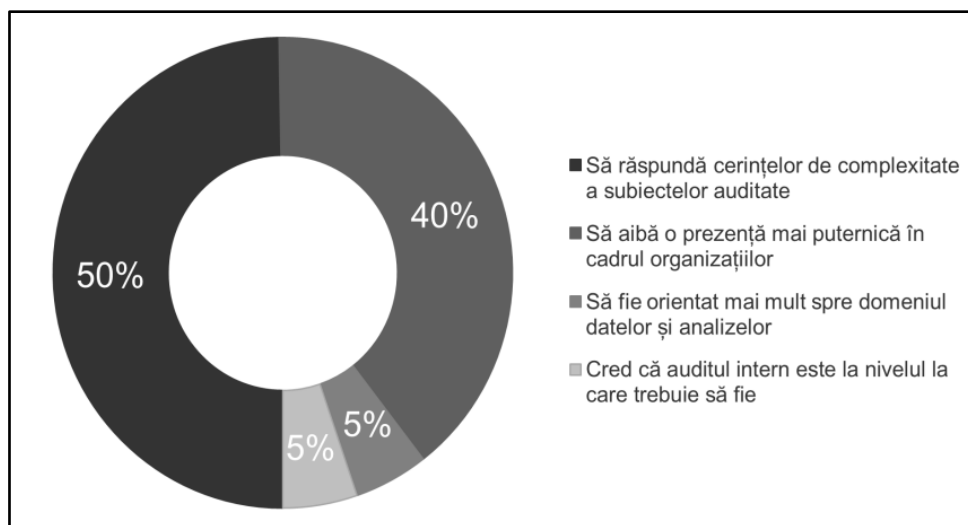
O altă caracteristică importantă, evidențiată de 39% din respondenți, este capacitatea de a oferi o imagine completă asupra eficienței și eficacității proceselor financiare și operaționale, precum și a controalelor

interne din cadrul companiei.

1 din 2 respondenți consideră că rolul esențial al auditorului intern este acela de a răspunde cerințelor de complexitate a tematicilor auditate. Într-adevăr, profesioniștii aspiră ca rolul lor să fie acela de partener strategic cu drepturi depline (*Figura nr. 7*).

O prezență mai puternică în companie înseamnă o putere mai mare de facilitare a procesului decizional, așa cum este apreciat de 40% dintre respondenții sondajului nostru de opinie.

Figura nr. 7. Viziune asupra evoluției rolului auditului intern ca profesie

Măsurarea performanței activității de audit intern are o importanță deosebită, pentru că oferă oportunitatea de a evalua modul în care se poziționează funcția de audit intern în raport cu alte funcții din cadrul companiei. În acest mod, se pot identifica ariile în care sunt necesare îmbunătățiri ale practicilor și instrumentelor de audit aplicate.

Sondajul KPMG evidențiază preferința pentru următoarele trei categorii de indicatori utilizați pentru măsurarea performanței auditului intern (*Figura nr. 8*):

- Nivelul de îndeplinire a planului de audit: 63% dintre respondenți folosesc indicatorul cantitativ „misiuni de audit realizate versus planificate”;
- Gradul de implementare a recomandărilor: 53%

dintre specialiști măsoară calitatea misiunii de audit prin recomandările acceptate și implementate sau prin prisma evaluării externe a auditului (39%);

- Sondajele/feedbackul primite de la părțile interesate: nivelul de satisfacție a consiliului de administrație/supraveghere, comitetului de audit, conducerii executive (47%) sau a departamentelor auditate (32%).

Folosind instrumente specifice mai degrabă departamentelor de servicii pentru clienți, precum sondajele de feedback, departamentul de audit intern poate măsura perspectivele comitetului de audit/consiliului de administrație privind experiența de audit sau calitatea și eficacitatea proceselor de audit.

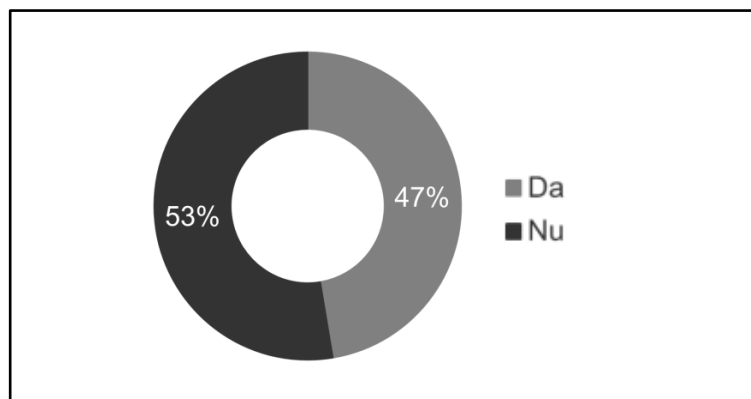
Figura nr. 8. Modalități de măsurare a performanței activității de audit intern

Feedbackul primit la clienții interni poate ajuta departamentele de audit intern să se recalibreze pentru a îmbunătăți serviciile pe care le oferă.

Mai puțin de jumătate din respondenții noștri (47%) declară că măsoară satisfacția părților interesate prin sondaje de feedback (*Figura nr. 9*).

Figura nr. 9. Existența sondajelor de feedback privind satisfacția subiecților auditați privind misiunile de audit intern

58% din respondenți utilizează evaluări externe independente ale activității de audit intern (o dată la cinci ani), în conformitate cu cerințele Standardului Internațional de Audit Intern 1312 – „Evaluări externe” (*Figura nr. 10*).

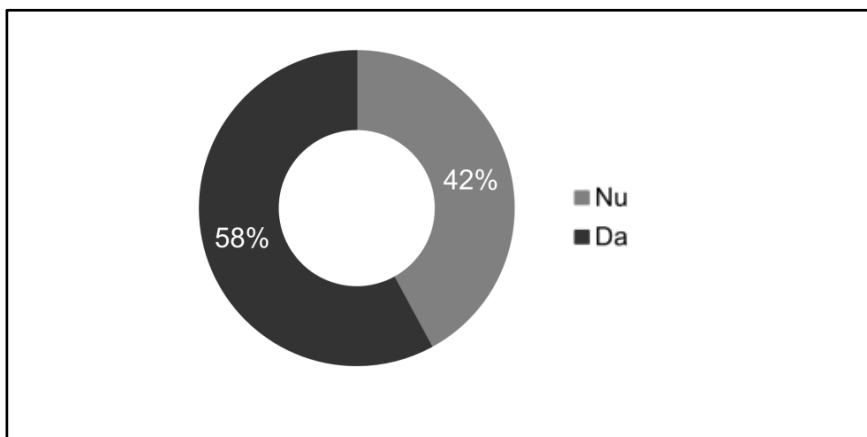
O viziune externă, independentă poate evidenția arile în care auditul intern poate fi optimizat, precum și o comparație cu cele mai bune practici, prin accesul la recomandări constructive.

Câteva întrebări strategice la care o evaluare externă independentă a funcției de audit intern ar putea furniza o opinie:

- Ce valoare adăugată generează serviciile oferite de audit intern pentru părțile interesate? Auditul intern este poziționat adecvat, în termeni strategici, pentru a contribui la succesul companiei?
- Auditul intern deține o strategie adecvată, resurse umane și are capacitatea de a-și îndeplini atribuțiile?

- Cât de eficace este auditul intern în calitate de a treia „linie de apărare” în cadrul guvernancei corporative a companiei?
- Sunt procesele de audit intern conforme cu nevoile de afaceri?
- Cât de bine funcționează auditul intern al companiei, comparativ cu companii similare și cele mai bune practici?

Figura nr. 10. Utilizarea evaluărilor periodice independente (externe) în conformitate cu Standardul 1312 – „Evaluări externe”

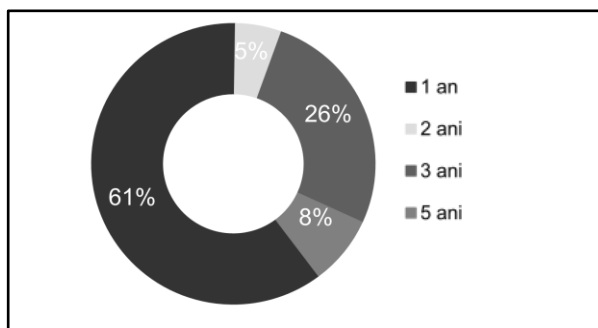

2.2. Metodologii aplicate în derularea misiunilor de audit intern

Toate companiile participante la acest sondaj de opinie își desfășoară activitatea de audit intern în baza unui plan de audit intern. Astfel, am descoperit că 61% din

companiile respondente dezvoltă planuri de audit intern care acoperă o perioadă de 1 an, în timp ce restul companiilor (39%) dezvoltă planuri de audit intern pe perioade mai îndelungate, de 2, 3, respectiv, 5 ani (*Figura nr. 11*).

Figura nr. 11. Perioada acoperită de planul de audit intern

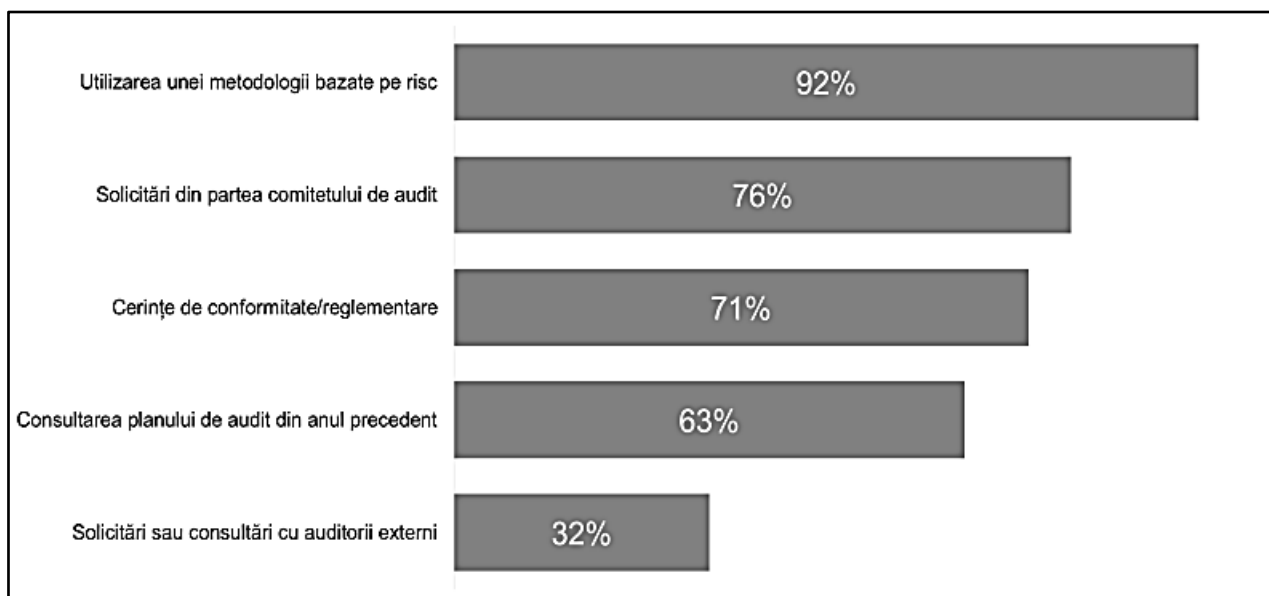
Indiferent de perioada pe care planul de audit intern o acoperă, prioritățile funcțiilor și ariile de auditat sunt definite în planuri de audit intern care au la bază câteva modalități de stabilire a acestora.

Principalii factori determinanți în elaborarea planului de audit intern au în vedere folosirea unei metodologii bazate pe risc (metoda menționată de 92% dintre participanți), solicitări primite din partea comitetului de audit (76% dintre participanți), precum și evoluția cerințelor legislative (71% dintre companii). Consultarea planului de audit intern din anul precedent este menționată de două treimi din companiile participante la

sondajul de opinie, în timp ce o treime dintre acestea precizează consultări cu auditorii externi.

Cu excepția unui număr limitat de companii, care își fundamentează planul de audit intern în baza unui singur criteriu, restul companiilor utilizează o combinație a elementelor detaliate în *Figura nr. 12* atunci când definesc prioritățile de audit intern. În plus, o mică parte a participanților la sondajul nostru de opinie au menționat criterii suplimentare luate în considerare în definirea planurilor de audit intern, respectiv propuneri primite de la membrii conducerii executive, consultări cu compania-mamă, ciclicitatea auditului, incidente din anii precedenți) etc.

Figura nr. 12. Modalități de stabilire a planului de audit intern

O guvernare eficientă a afacerii are la bază un cadru care să susțină activitățile conducerii pentru atingerea obiectivelor corporative. Un cadru robust definește limitele comportamentului acceptabil fără a restricționa neapărat antreprenoriatul.

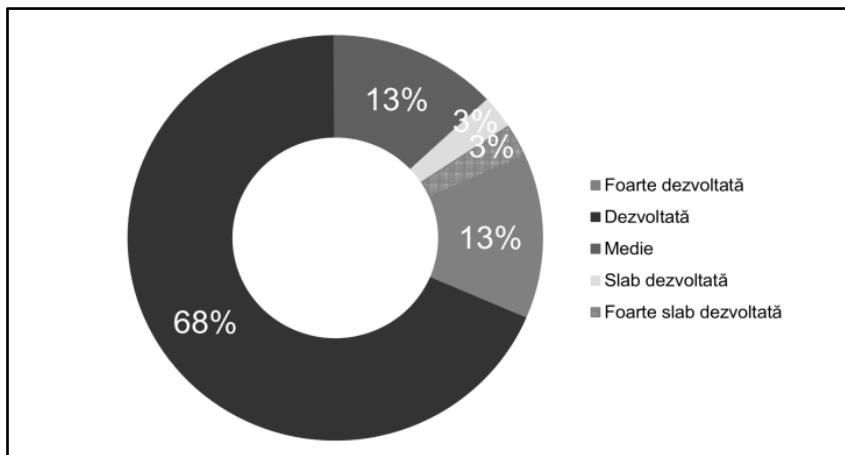
Gestionarea riscului și auditul intern sunt părți componente importante ale cadrului de guvernare.

Auditul intern întărește guvernarea corporativă a unei companii prin perspectiva oferită asupra proceselor și

structurilor, oferind o opinie independentă asupra eficacității tuturor proceselor interne ale unei companii.

În acest context, am constatat că 31 de companii respondente au evaluat guvernarea corporativă ca fiind dezvoltată sau foarte dezvoltată, acestea reprezentând aproximativ 81% dintre companiile participante la sondajul de opinie. La polul opus, doar două companii respondente au clasificat guvernarea corporativă ca fiind slab sau foarte slab dezvoltată (*Figura nr. 13*).

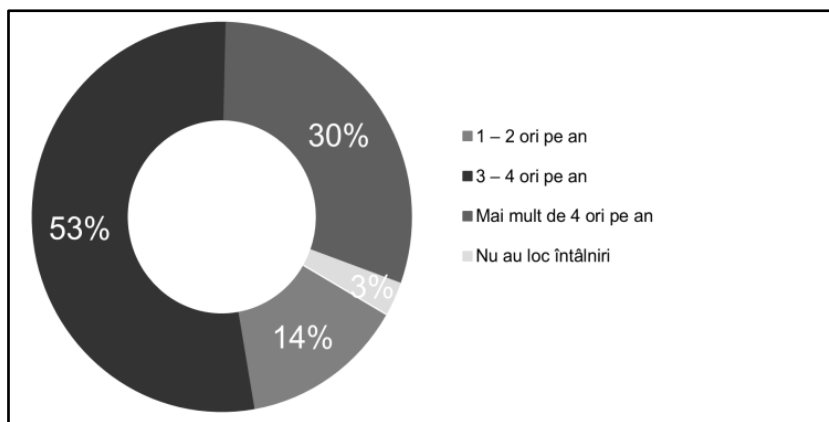
Figura nr. 13. Gradul de dezvoltare a guvernanței corporative în cadrul companiei

Jumătate dintre respondenți (53%) organizează întâlniri cu membrii comitetului de audit/consiliul de administrație de 3-4 ori pe an, iar ceilalți (47%) menționează o organizare mai frecventă a întâlnirilor. Din analiza răspunsurilor primite, am observat că aproximativ 83%

dintre companiile respondente, care organizează cel puțin 3-4 întâlniri pe an cu comitetul de audit/consiliul de administrație, sunt companii care apreciază că au o guvernanță corporativă dezvoltată sau foarte dezvoltată (Figura nr. 14).

Figura nr. 14. Frecvența întâlnirilor formale cu comitetul de audit/consiliul de administrație

Având rol de asigurare și consultanță ce adaugă valoare companiei și o ajută în atingerea obiectivelor strategice și operaționale, auditul intern este un aliat de bază al conducerii. Prin urmare, pe lângă misiunile de audit intern stabilite conform unor criterii bine definite, auditul intern primește și onorează solicitări ad-hoc din partea

conducerii companiei pentru adresarea unor aspecte/situații speciale, care, prin natura lor sau conjunctură, nu au putut fi luate în considerare în planul de audit construit.

Din totalul de 38 de respondenți, funcțiile de audit intern a 18 companii au menționat efectuarea a 1-2 misiuni de

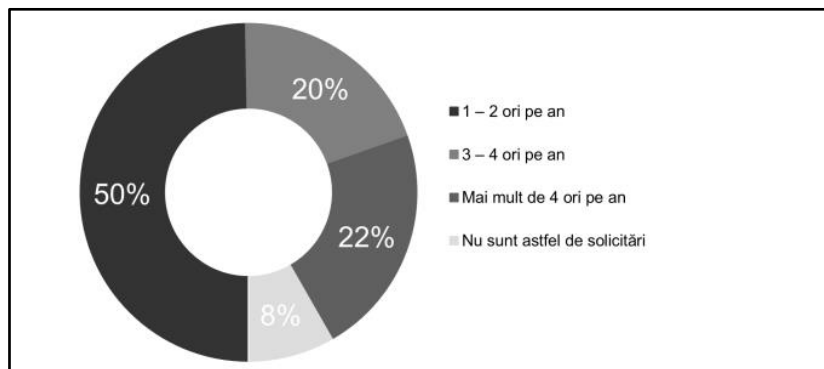
audit intern ad-hoc pe an, în timp ce 7 companii au precizat numărul de misiuni ad-hoc solicitate de către conducere ca fiind de 3 sau 4 ori pe an (*Figura nr. 15*).

Mai mult de 4 misiuni de audit intern ad-hoc au fost menționate de către 8 companii. Majoritatea acestor companii au raportat întâlniri mai frecvente cu comitetul

de audit/consiliul de administrație, comparativ cu celelalte companii participante la sondajul de opinie.

3 funcții de audit intern nu primesc solicitări din partea conducerii pentru efectuarea de misiuni de audit intern ad-hoc.

Figura nr. 15. Frecvența misiunilor de audit intern ad-hoc solicitate de conducerea superioară

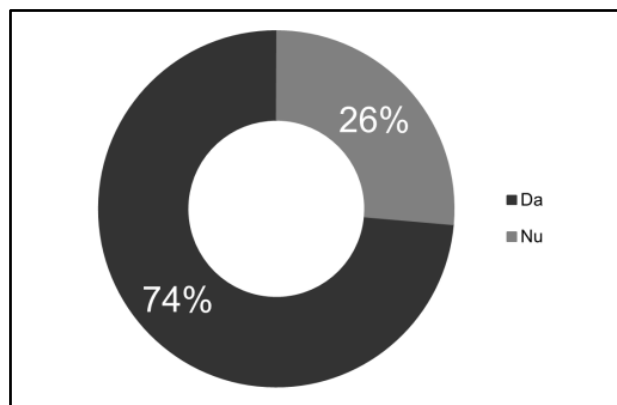

Când vine vorba de includerea riscurilor cibernetice în metodologia de audit intern, sondajul nostru arată că 74% din respondenți includ, în cadrul procesului de audit intern, și verificări cu privire la gestionarea riscurilor cibernetice (*Figura nr. 16*).

Îngrijorător este faptul că un sfert (26%) din respondenții noștri nu iau în calcul amenințările cibernetice în cadrul auditului intern, într-o lume în

care astfel de atacuri au devenit din ce în ce mai virulente în ultimii ani. Companiile ar trebui să țină cont că materializarea unor astfel de atacuri poate avea consecințe dezastruoase pentru afacerea lor, pornind de la imposibilitatea accesării datelor, în cazul în care acestea au fost supuse unor atacuri de tip „Ransomware”, până la accesarea cu greutate sau imposibilă a sistemelor informatice, în cazul atacurilor de tip „denial of service (DoS)”.

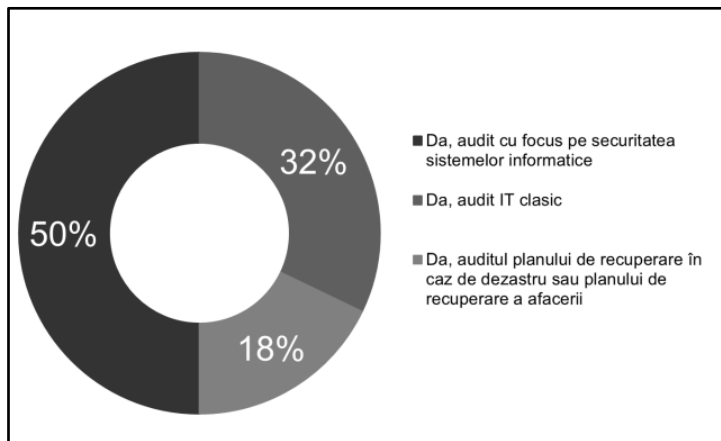
Figura nr. 16. Existența verificărilor care vizează modul de gestionare a riscurilor cibernetice

Dintre respondenții care iau în considerare verificări ale modului de gestionare a riscurilor cibernetice, jumătate admit că efectuează audituri interne care au ca obiectiv specific securitatea sistemelor informatice (*Figura nr. 17*).

Ceilalți respondenți tratează aceste amenințări fie ca parte a unui audit intern IT clasic (32%), fie ca parte din verificarea planurilor de recuperare în caz de dezastru (18%).

Figura nr. 17. Tipurile de audit folosite pentru verificarea securității sistemelor informatice

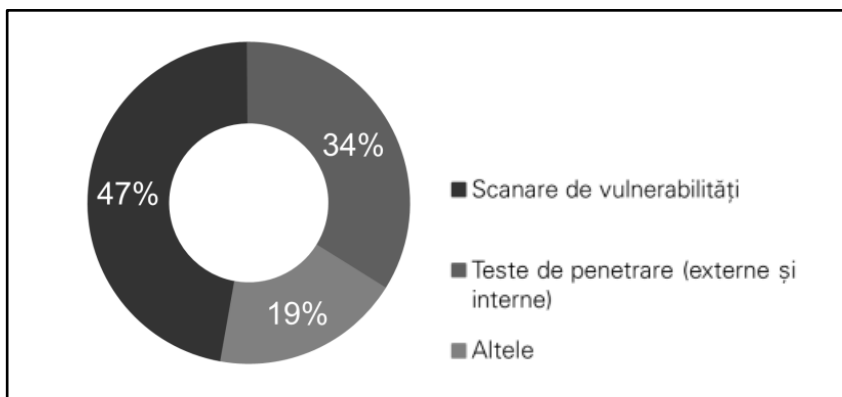

Efectuarea unor audituri de securitate a sistemelor informatice utilizate de companii poate implica fie verificări mai complexe (teste de penetrare a sistemelor informatice), fie analize mai superficiale. Acestea din urmă, deși pot descoperi vulnerabilități intrinseci ale sistemelor informatice, nu prezintă o imagine completă a riscurilor cibernetice la care se poate expune o companie (așa numitele analize de vulnerabilități).

În cadrul sondajului nostru de opinie, auditorii interni au fost întrebați ce tipuri de verificări realizează în cadrul

auditurilor interne axate pe securitatea sistemelor informatice. Astfel, aproape jumătate dintre respondenți (47%) admit că se limitează la scanări de vulnerabilități, în timp ce doar o treime din aceștia (34%) efectuează teste de penetrare (internă și/ sau externă). Deși este un punct de plecare foarte bun, companiile ar trebui să își concentreze eforturile în realizarea unor proceduri din ce în ce mai complexe, în vederea identificării riscurilor la care se expun și, ulterior, în aplicarea măsurilor de protecție necesare (*Figura nr. 18*).

Figura nr. 18. Abordări utilizate în cazul auditurilor axate pe securitatea sistemelor informatice

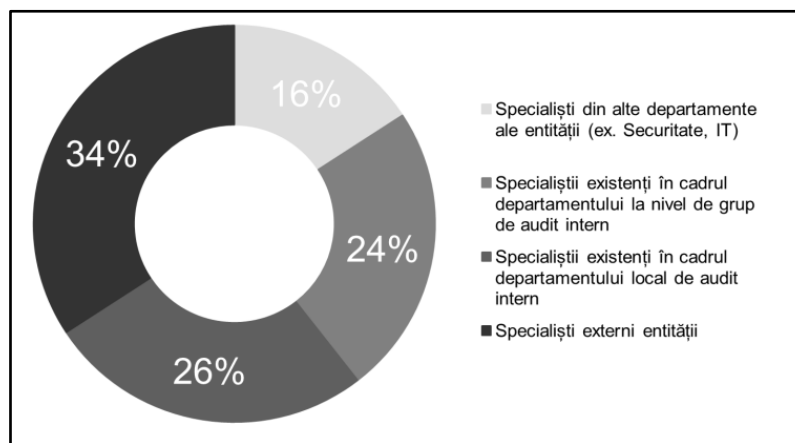

O arie importantă în efectuarea oricărui audit intern specializat, precum și cel cu privire la securitatea cibernetică, este folosirea unor resurse cu pregătire adecvată, respectiv specialiști în securitatea cibernetică și/ sau informațională. În consecință, participanții la sondajul de opinie au fost întrebați ce fel de specialiști folosesc în evaluarea procesului de gestionare a riscului cibernetic (*Figura nr. 19*).

Rezultatele obținute au dezvăluit că, în general,

departamentele de audit intern nu utilizează resurse proprii pentru efectuarea acestor audituri: doar un sfert dintre respondenți (26%) au specialiști existenți deja în cadrul funcției de audit intern. Un procentaj asemănător (24%) utilizează resurse specializate din cadrul grupului, cel mai probabil fiind vorba de resurse care sunt partajate între diferitele entități din cadrul unui grup. Restul respondenților preferă să colaboreze cu consultanți externi (34%) sau să preia specialiști din alte departamente ale companiei (16%).

Figura nr. 19. Tipuri de specialiști implicați în activitățile de evaluare a riscului cibernetic

2.3. Capitalul uman al funcției de audit intern

Profesioniștii din funcția de audit intern trebuie să răspundă cu agilitate unui mediu de afaceri foarte dinamic, reglementărilor, apariției de noi riscuri de afaceri și operaționale, digitalizării prin asimilarea constantă a informațiilor noi și flexibilitate în a schimba priorități și proiecte. Optimizarea competențelor auditorilor interni necesită o investiție semnificativă în resurse, metode, programe de formare continuă, modele de carieră și infrastructură tehnică.

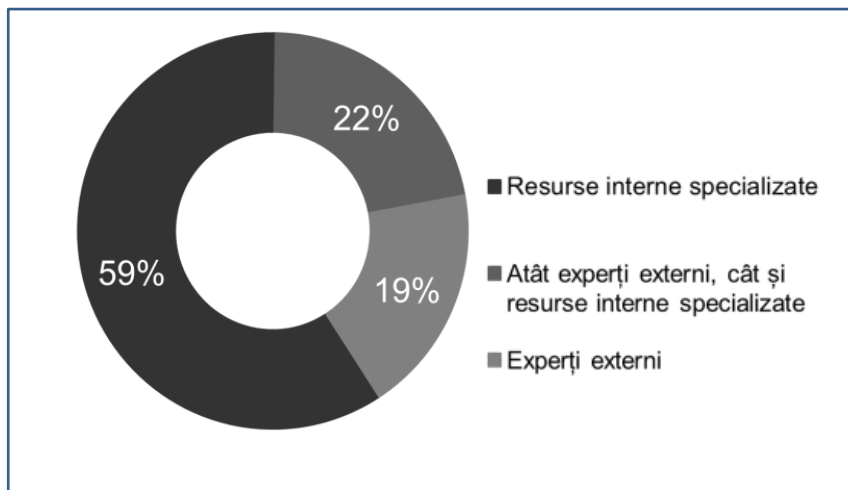
Sondajul nostru de opinie relevă faptul că 59% din companii utilizează, în cadrul misiunilor de audit intern, doar resurse interne, 19% dintre acestea doar

experți externi, iar 22% dintre acestea folosesc atât experți interni, cât și experți externi (*Figura nr. 20*).

Comaniile care au funcția de audit intern internalizată beneficiază de accesul instantaneu la cunoștințele specializate pe o anumită speță, ceea ce le permite controlul total. Unul dintre dezavantajele modelului reprezintă dificultatea pe care o au unii auditori interni de a obține sau menține un anumit nivel de competențe speciale de care au nevoie (de exemplu IT).

Apelând la resurse externe, compania se poate concentra asupra construirii de abilități-cheie necesare pentru specialiștii interni și poate avea, în același timp, acces la abilități specifice, practici din industrie și expertiză de audit intern.

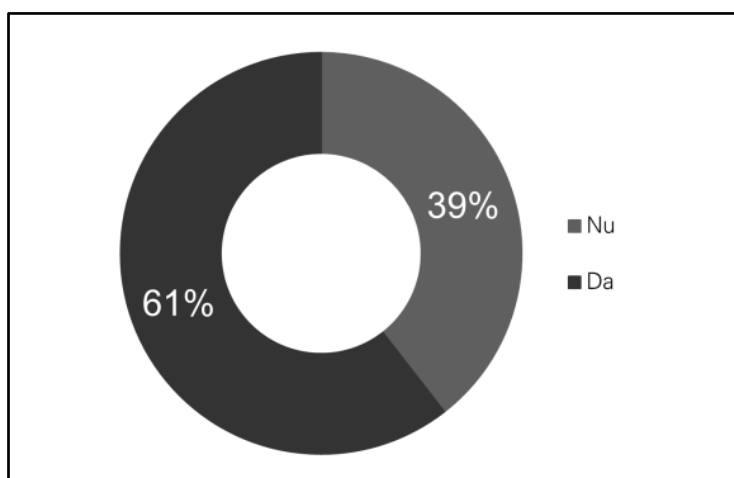
Figura nr. 20. Tipologia resurselor umane utilizate în cadrul misiunilor de audit intern

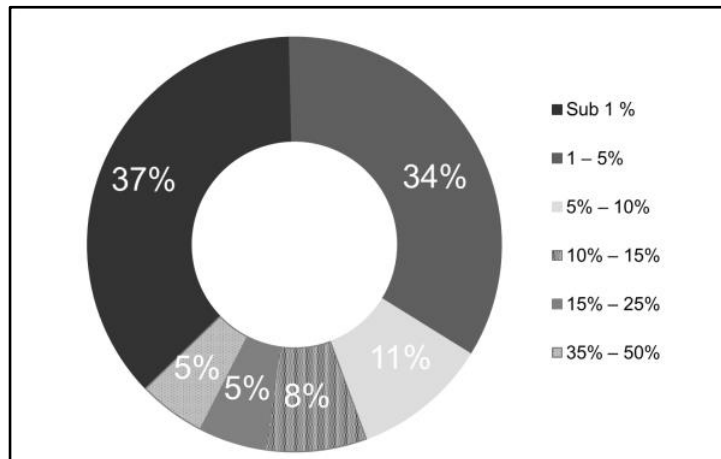
Pentru a executa planul de audit intern, compania trebuie să asigure calificarea corespunzătoare pentru auditorii interni, precum și o formare profesională continuă. Programele de formare profesională sunt create personalizat pentru specialiștii din audit, așa cum susțin 61% dintre respondenții sondajului de opinie

(Figura nr. 21), dar cu bugete de training situate la un maxim de 5% din totalul alocat departamentului de audit intern (Figura nr. 22). În plus, am descoperit că, în majoritatea companiilor respondente (87%), membrii departamentului de audit intern dețin certificări profesionale (Figura nr. 23).

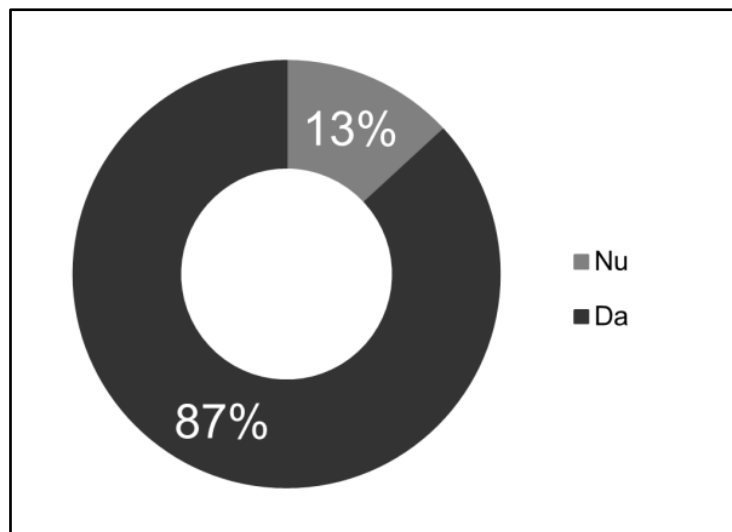
Figura nr. 21. Existența unui program predefinit de formare profesională a salariaților din cadrul departamentului de audit intern

Figura nr. 22. Ponderea bugetului alocat dezvoltării profesionale în bugetul total al departamentului de audit intern

Figura nr. 23. Existența certificărilor profesionale în cadrul departamentului de audit intern

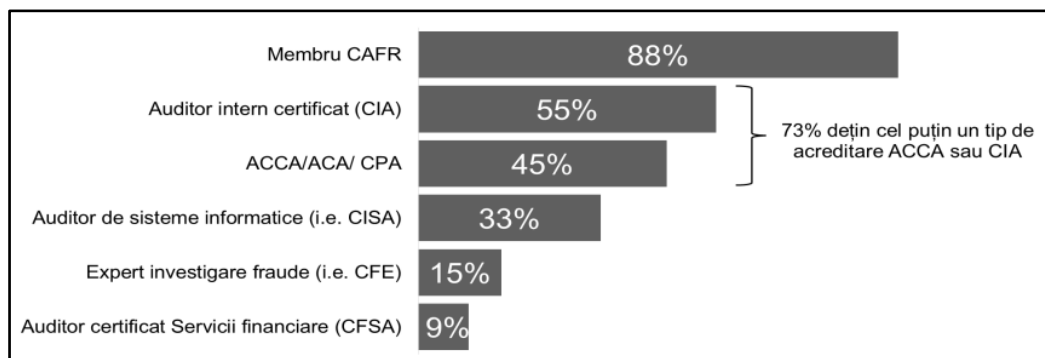

Certificările deținute de membrii departamentului de audit intern reflectă cerințele reglementate (**Figura nr. 24**). Astfel, certificările în auditul intern se încadrează preponderent în zona de contabilitate și audit, respectiv auditori financiari membri ai CAFR (88%), auditori interni certificați – CIA (55%) și ACCA/ACA/CPA (45%), în timp ce doar 33% din companii dețin auditori certificați de sisteme informatice (CISA).

Aceasta din urmă reprezintă o arie cu risc semnificativ, având în vedere importanța expertizei IT în contextul digitalizării și al riscurilor cibernetice.

Potrivit rezultatelor sondajului nostru de opinie, ponderea certificărilor de tip Association of Chartered Certified Accountants (ACCA) sau Certified Internal Auditor (CIA) atinge 73%.

Figura nr. 24. Tipologia certificărilor profesionale deținute de membrii departamentului de audit intern

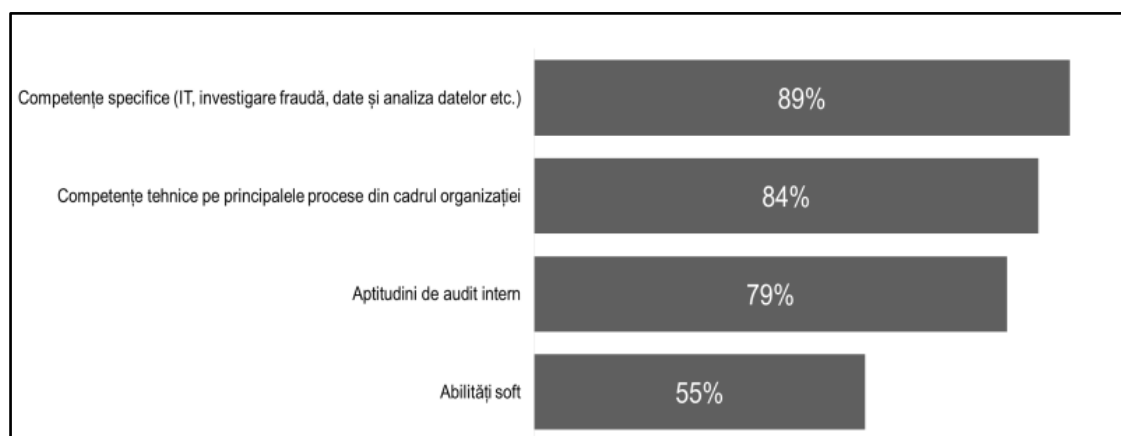

Sondajul nostru de opinie relevă că auditorii interni consideră esențiale următoarele arii de expertiză pentru a-și putea îndeplini cu succes misiunile de audit intern:

- Competențe IT, analiza datelor, investigare fraudă pentru 89% din respondenți;
- Competențe tehnice pe procesele interne pentru 84% din respondenți;

- Audit intern pentru 79% din respondenți;
- Abilitățile tehnice rămân absolut necesare, însă auditorii interni ai viitorului trebuie să fie înzestrați cu o gamă largă de atribute non-tehnice, suplimentar expertizei tehnice profunde (*Figura nr. 25*).

Figura nr. 25. Ariile de instruire esențiale care stau la baza formării profesionale permanente a membrilor departamentului de audit intern

Competențele în sfera standardelor profesionale, a guvernantei, a noțiunilor de afaceri și de control/risc sunt esențiale pentru a livra un audit intern de calitate. Însă, abilitățile personale precum comunicarea, puterea de influență sau gândirea critică determină impactul pe care

îl au recomandările și observațiile emise de auditorii interni (*Figura nr. 26*).

Potrivit rezultatelor sondajului de opinie, 55% din respondenți se confruntă cu dificultatea de a păstra talentele în companie, iar 39% dintre aceștia consideră

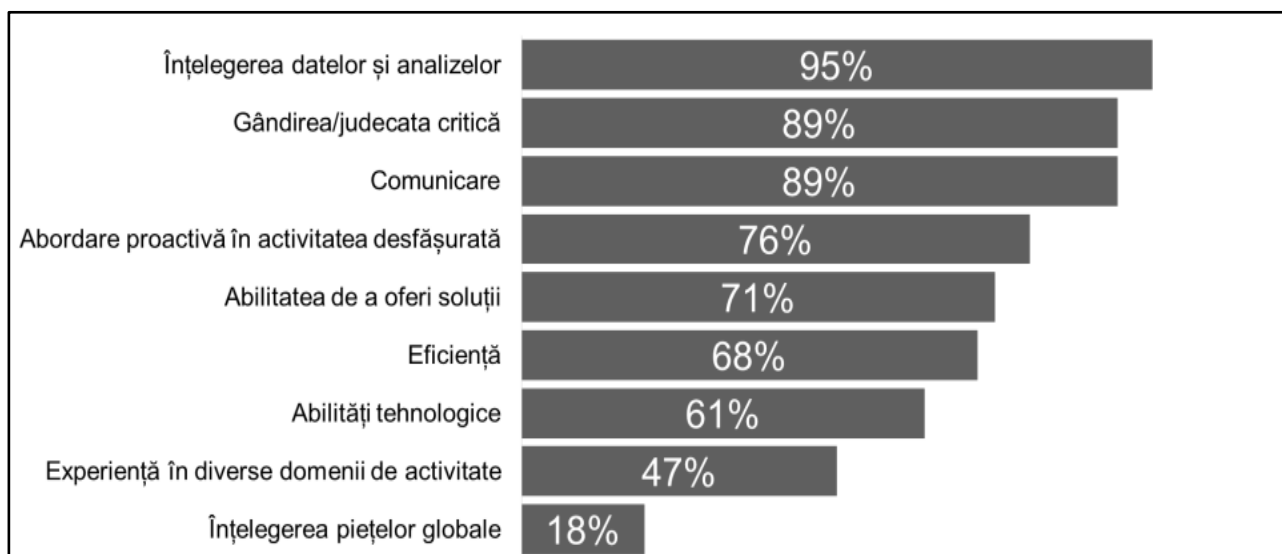
că principala provocare a funcției de audit intern o reprezintă disponibilitatea competențelor și aptitudinilor necesare.

Un plan de atragere și dezvoltare a competențelor și aptitudinilor non-tehnice pentru specialiștii din audit intern poate fi conturat astfel:

- Brand de audit intern coerent pentru a atrage talentele de top;

- Selecție riguroasă care să identifice candidații cu potențial de dezvoltare a acestor competențe și aptitudini;
- Programe de formare profesională concentrate asupra comunicării, gândirii critice sau „design thinking”;
- Programe de performanță care să recompenseze aceste competențe și aptitudini.

Figura nr. 26. Principalele aptitudini necesare unui auditor intern profesionist

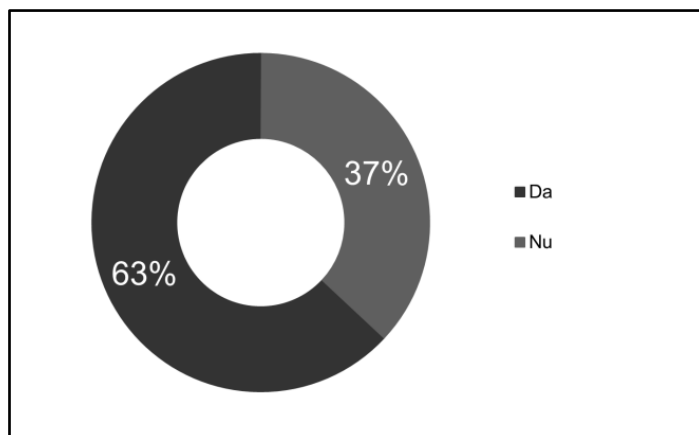
2.4. Impactul tehnologiei asupra funcției de audit intern

Adoptarea tehnologiei în misiunile de audit intern, precum și necesitatea analizei unui volum mare de date, au transformat profesia de auditor intern. Nivelul la care se folosește tehnologia și analiza datelor este încă scăzut, fiind loc de dezvoltări semnificative pentru a putea beneficia de tot ceea ce oferă aceste inovații. În acest moment, toate sectoarele de afaceri investesc în tehnologii avansate de tip RPA (Robotic Process Automation), analiza datelor, analize predictive, sisteme cognitive, „machine learning” sau inteligența artificială în scopul automatizării muncii.

Conceptul de automatizare nu mai este deloc o noutate, însă există un cumul de factori care impulsionează nevoia de adoptare a automatizărilor inteligente. În acest context, sondajul nostru de opinie indică faptul că 63% din respondenți utilizează tehnologia pentru a spori eficiența activității de audit intern.

În pofida valorii adăugate, care poate fi obținută prin folosirea analizei unui volum mare de date („big data”), 37% din auditorii interni participanți la acest sondaj de opinie au indicat că aceasta nu este o rutină în modelul lor de livrare a misiunilor de audit intern (*Figura nr. 27*).

Figura nr. 27. Utilizarea tehnologiei pentru a spori eficiența și eficacitatea auditului intern

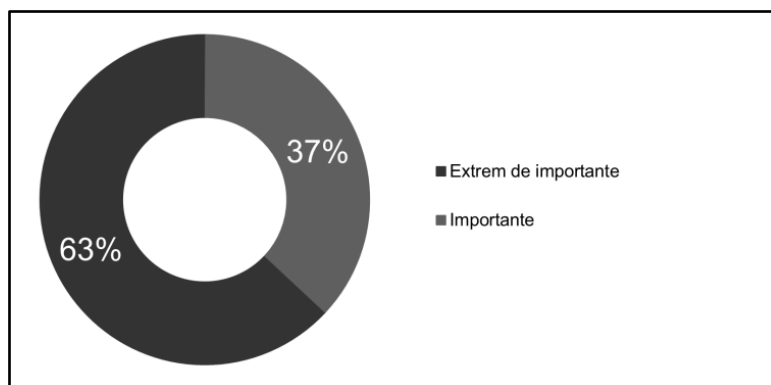
Adoptarea instrumentelor de analiză a datelor oferă oportunitatea de a spori eficiența și de a facilita concentrarea asupra ariilor cu cele mai mari riscuri potențiale. În acest context, am observat că 63% din respondenți consideră că analiza datelor este extrem de importantă, în timp ce 37% dintre aceștia o consideră importantă (*Figura nr. 28*).

Integrarea datelor și analizei datelor în cadrul tehnologiilor compatibile, precum și a instrumentelor și tehnicilor de audit în toate etapele misiunii de audit (evaluare riscuri, planificare, execuție și raportare) oferă valoare adăugată proceselor interne ale companiei și diminuează riscurile.

Analiza datelor poate fi aplicată în următoarele trei arii importante:

- În ceea ce privește planificarea, poate fi utilizată pentru determinarea profilului de risc, testarea de date prin simulare și eșantionare statistică;
- Analiza datelor poate să ușureze execuția auditului intern: poate oferi o modalitate de monitorizare a controalelor interne (rapidă și eficientă din punct de vedere al costului) sau de identificare a riscurilor și fraudelor;
- Poate sprijini raportarea și cuantificarea riscurilor, gestionarea excepțiilor și analiza cauzelor.

Figura nr. 28. Gradul de importanță a analizei unui volum mare de date pentru creșterea valorii adăugate companiei

Inovațiile din aria de automatizare inteligentă au potențialul de a crește viteza, eficiența operațională, eficiența de cost, controlul și acuratețea activităților zilnice. De asemenea, aceste inovații îi vor susține pe profesioniști în a lua decizii corecte într-un timp mai scurt.

Sondajul nostru relevă care sunt beneficiile utilizării analizei datelor (Figura nr. 29):

- Prelucrarea unor volume foarte mari de informații cu resurse și costuri mai mici la un nivel de calitate ridicat (82%);
- Identificarea mai ușoară a unor potențiale riscuri și a

necesității de a realiza o investigație aprofundată a unor anomalii (76%); și

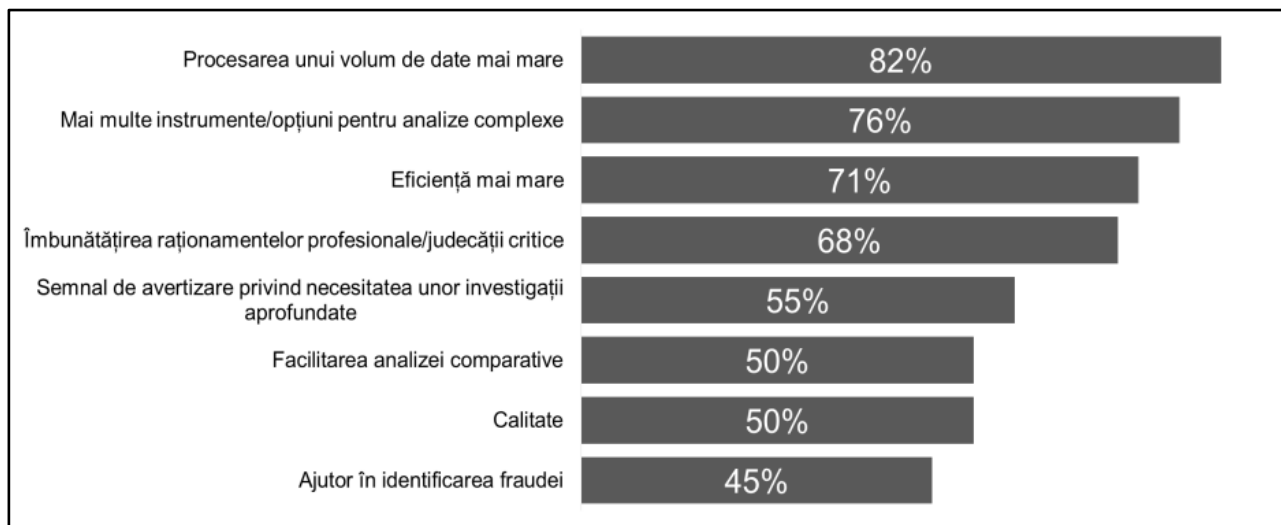
- Creșterea eficienței (71%).

Cum ar putea auditul intern să contribuie la elaborarea și implementarea unui astfel de program:

- Prin integrarea guvernantei, riscurilor și controalelor pe parcursul proiectului de automatizare;
- Prin identificarea oportunităților de implementare a controalelor-cheie automatizate într-un proces operațional sau într-un alt departament din companie;

Bineînțeles, funcția de audit intern se poate baza pe automatizare pentru a-și eficientiza propriile activități.

Figura nr. 29. Modurile în care tehnologia contribuie la desfășurarea misiunilor de audit intern

3. Concluzii și direcții de viitor

În prezent, o mare parte a auditorilor interni apreciază că funcția de audit intern are un rol strategic în cadrul companiilor – prin alinierea acesteia la procesul general de planificare strategică, prin consultări cu consiliul de administrație și evaluarea riscurilor potențiale asociate direcțiilor strategice.

Rezultatele studiului relevă, așadar, o tendință în ascensiune a rolului esențial pe care deja îl joacă în prezent și va trebui să îl joace și mai mult în viitor funcția de audit intern.

Comaniile se confruntă în prezent cu un nivel accelerat de creștere a complexității nevoilor la care trebuie să răspundă departamentul de audit intern, aflându-se astfel în fața unor decizii critice legate de modul în care aleg să aloce resurse în această direcție.

Noile solicitări din partea consiliului de administrație, a liderilor și a autorităților de reglementare cer auditorilor interni să își orienteze eforturile tot mai mult spre activități care ajută organizația să înțeleagă și să gestioneze riscurile asociate, să obțină rezultatele așteptate în urma automatizării și să continue să inoveze pentru a obține valoare adăugată.

Principalele priorități pentru planul de audit intern cu care se confruntă departamentele de audit intern în anul 2019 sunt: creșterea eficienței și eficacității operaționale, alinierea operațiunilor la obiectivele organizației și asigurarea conformității cu reglementările în vigoare.

Pe de altă parte, în ceea ce privește cele mai mari provocări cu care se confruntă în prezent departamentele de audit intern, acestea se referă la disponibilitatea competențelor angajaților, abilitatea de a utiliza datele pentru a stimula inovația, precum și necesitatea de a consolida guvernanta corporativă și procesele strategice.

În acest sens, implementarea tehnologiilor menite să ajute în mod accelerat productivitatea muncii, investiția în resurse umane capabile să gestioneze atât factorul tehnologic, cât și implicațiile de analiză avansată a informațiilor primite, dezvoltarea capacității de previziune a potențialelor schimbări în legislație, toate reprezintă instrumente de luat în calcul pentru sporirea eficienței proceselor de desfășurare a funcției de audit intern.

Prin utilizarea soluțiilor de automatizare inteligentă, funcția de audit intern câștigă eficiență și eficacitate prin îmbunătățirea calității și consecvenței proceselor, activităților de planificare, testare și raportare, inclusiv tranziția de la testarea limitată a eșantioanelor la testare completă a populației auditate.

De asemenea, prin procese de digitalizare și automatizare, mediul de control intern se poate îmbunătăți, mai ales în zona prevenției, datorită introducerii de controale automate în locul celor manuale, analizei în timp real, urmată de escaladarea automată și de soluționarea anomaliilor, permițând astfel organizației să producă valoare adăugată cu un consum limitat de resurse.

În același timp, în congruență cu folosirea celor mai avansate tehnologii de automatizare și digitalizare,

devine imperios necesară dezvoltarea competențelor personalului angajat în funcția de audit intern de a putea accesa în mod eficient aceste tehnologii și de a extrage din informațiile primite direcțiile cele mai bune pentru a acționa.

Se consideră că un profesionist în funcția de audit intern are nevoie de un set bogat de aptitudini pentru a performa (capacitate de analiză și sinteză, comunicare eficientă, gândire critică), însă, la acest moment, bugetele alocate pentru asigurarea trainingului de specialitate acoperă mai puțin de 5% din bugetul total al departamentului de audit intern pentru majoritatea companiilor respondente.

Mai mult decât atât, previziunile privind evoluția bugetului departamentului de audit intern sunt, mai degrabă, moderate, în contrast cu așteptările ridicate asupra modului în care se va dezvolta funcția de audit intern, astfel încât să răspundă cât mai bine complexității în creștere a subiectelor auditate.

Un alt aspect important de subliniat este faptul că securitatea cibernetică este clasată pe locul 8 în topul priorităților funcției de audit intern și, totuși, nu mai puțin de 42% dintre auditorii interni admit că gestionarea riscului de securitate cibernetică reprezintă una dintre principalele provocări ale companiilor.

Astfel, sunt conturate clar direcțiile de dezvoltare în viitor ale funcției de audit intern, acestea fiind încorporarea accelerată a tehnologiilor menite să dezvolte capacitatea de analiză a datelor și investiția în factorul uman capabil să gestioneze atât avansul tehnologiei, cât și să analizeze în mod acționabil rezultatele analizelor efectuate, precum și asigurarea unei supravegheri eficiente a riscurilor derivate din amenințările cibernetice în continuă creștere.

Studiu comparativ cu privire la organizarea auditului public intern în Albania și România

Drd. Nensi XHANI,

*Facultatea de Economie și Administrarea Afacerilor,
Universitatea din Craiova, România,
e-mail: xhaninensi@gmail.com*

Prof. univ. dr. Marioara AVRAM,

*Facultatea de Economie și Administrarea Afacerilor,
Universitatea din Craiova, România,
e-mail: marioaraavram@yahoo.com*

Ilir MEÇE,

*Direcția Audit Intern, Ministerul Finanțelor și Economiei,
Albania, e-mail: Ilir.Mece@financa.gov.al*

Latif ÇELA,

*Direcția Audit Intern, Ministerul Finanțelor și Economiei,
Albania, e-mail: Latif.Cela@financa.gov.al*

Rezumat

Procesul de audit a progresat și s-a perfecționat odată cu dezvoltarea economică și politică a fiecărei țări, ca răspuns la provocările societății și ale politicii din fiecare țară, dar și ca urmare a efectului schimbărilor la nivel global. Scopul lucrării este de a analiza dezvoltarea conceptului de audit și de a studia principalii factori care influențează legislația de audit intern din Albania și România. Cercetarea a urmărit să evidențieze unele aspecte teoretice despre modul în care s-a născut auditul intern în Albania și în România, apoi să ofere o imagine generală a diferențelor și similitudinilor celor două legislații privind auditul public intern. Studiul comparativ detaliat al legislațiilor ambelor țări a concluzionat că legislația Albaniei trebuie revizuită, deoarece există unele aspecte care nu sunt acoperite integral de lege. Eforturile pentru îmbunătățirea activității de audit intern sunt numeroase, însă mai este încă mult de făcut. Deși România are o lege în auditul public intern mai completă și detaliată, ambele state au nevoie să consolideze aplicarea legislației. Pentru o utilizare rezonabilă a fondurilor publice, autorii propun impunerea unor mecanisme sau proceduri „restrictive”, „blocante” pentru entitățile care nu respectă prevederile legale privind auditul intern.

Cuvinte-cheie: *audit intern, control, cadrul legal, unități publice*

Clasificare JEL: *H83, M42, M48*

Vă rugăm să citați acest articol astfel:

Xhani, N., Avram, M., Meçe, I., Çela, L. (2019), Comparative Study on the Organization of Internal Public Audit in Albania and Romania, Audit Financiar, vol. XVII, no. 3(155)/2019, pp. 473-485, DOI: 10.20869/AUDITF/2019/155/017

Link permanent pentru acest document:

<http://dx.doi.org/10.20869/AUDITF/2019/155/017>

Data primirii articolului: 19.05.2019

Data revizuirii: 27.05.2019

Data acceptării: 5.06.2019

Introducere

Într-o lume care este în evoluție și în continuă transformare, un loc important îl reprezintă utilizarea fondurilor publice. Schimbările economice, sociale și politice din ultimele decenii au crescut gradul de conștientizare a populației cu privire la activitatea economică exercitată de instituțiile publice. Auditul intern a devenit acum o profesie puternică, un instrument care adaugă valoare în ceea ce privește utilizarea eficientă a fondurilor publice. Promovarea responsabilității, pentru a asigura o utilizare corectă a fondurilor publice, necesită un cadru legal în domeniul activității de audit intern. Dispozițiile legale reprezintă elementul principal care permite funcționarea statului de drept. Lipsa sau nerespectarea prevederilor legale privind exercitarea activității de audit intern are consecințe grave în activitatea instituțiilor publice și în buna gestionare a fondurilor publice.

Scopul lucrării este de a dezvolta conceptul de audit intern și de a studia principalii factori care au influențat legislația privind organizarea și desfășurarea auditului intern din Albania și România. În acest studiu sunt precizate repere teoretice privind evoluția dezvoltării procesului auditului intern în sectorul public, urmate de o analiză detaliată cu privire la asemănările și diferențele privind reglementările legale în domeniul auditului intern în Albania (țara candidată pentru UE) și în România (stat UE). Atât în România, cât și în Albania, orice instituție publică, regiile autonome și societățile comerciale cu capital de stat sunt supuse activității de audit intern.

MacRae și Van Gils (2014, p. 18) au examinat situația sectorului public din întreaga lume în ceea ce privește elementele necesare pentru a stabili o activitate eficientă de audit intern și au observat că mediul de reglementare extern poate avea impact asupra capacității activității de audit intern. Eșantionul a fost format din aproximativ 13.500 de răspunsuri de la auditorii interni și alți practicanți din 107 țări. Pe baza chestionarului sponsorizat de Institutul Auditorilor Interni (IIA), rezultatele empirice arată că mai mult de 3/4 dintre respondenții din sectorul public (77%) au indicat că auditul intern a fost impus prin lege sau reglementare în jurisdicțiile unde se aflau organizațiile lor. Cel mai mare procent de respondenți cu mandate juridice a fost din Europa – Asia Centrală (92%), iar cel mai mic în Statele Unite și Canada (66%), urmată îndeaproape de regiunile din Orientul Mijlociu și Asia-Pacific. Chiar și în cazul

nostru, ambele state pe care le vom analiza au elaborat și aprobat reglementări legale privind auditul intern.

În ceea ce privește articolele și cercetările privind exercitarea activității de audit public intern, menționăm că în literatura de specialitate din România sunt numeroase cercetări empirice în acest domeniu. Avram ș.a. (2014) au monitorizat cheltuielile de cercetare și dezvoltare ale sectorului guvernamental, privat și academic în România și au concluzionat că guvernul contribuie cu peste 50% la costurile totale pentru cercetare și dezvoltare. În Albania, cercetarea științifică privind auditul intern este incipientă. Prin intermediul acestei lucrări, noi intenționăm să completăm literatura de specialitate care există în perioada actuală cu studii în domeniul auditului intern, oferind sugestii concrete pentru îmbunătățirea legislației și a valorii auditului în baza opiniilor care decurg din acest studiu. De asemenea, această lucrare poate servi guvernului, politicienilor, conducătorii instituțiilor publice și părților interesate pentru îmbunătățirea cadrului legal al auditului intern.

1. Revizuirea literaturii de specialitate

Pentru a oferi contribuabililor garanția că guvernul utilizează fondurile publice în conformitate cu principiile bunești gestiuni financiare este necesar un sistem de control financiar intern public adecvat și eficient. Controlul financiar intern public se bazează pe trei piloni:

- responsabilitatea managerială,
- auditul intern funcțional independent,
- unitatea centrală de armonizare pentru elaborarea metodologiilor și standardelor privind primii doi piloni.

În cea mai mare parte a istoriei sale, auditul intern a servit ca o procedură administrativă simplă, constând în principal în verificarea documentelor, contabilizarea activelor și raportarea evenimentelor trecute în activitățile diferitelor entități. În ultima vreme, o combinație de forțe a dus la o revoluție liniștită în profesie (Van Gansberghe, 2005, p. 69). Conform Cadrelui Internațional de Practici Profesionale IIA, auditul intern este definit ca o activitate independentă de asigurare obiectivă și de consiliere, destinată să adauge valoare și să îmbunătățească operațiunile unei organizații. Astfel, orice organizație, în îndeplinirea

obiectivelor sale, este ajutată printr-o abordare sistematică și metodică care evaluează și îmbunătățește eficacitatea proceselor de management al riscului, control și guvernantă.

Auditul public intern se află într-un proces intens de dezvoltare și evoluție, concentrându-se nu numai pe descoperirea neregulilor și a încălcărilor, ci mai ales pe perfecționarea și optimizarea proceselor în instituțiile publice (Dumitrescu, 2015, p. 351). Auditul intern reprezintă un schimb de idei care conduce la îmbogățirea informațiilor disponibile, iar managementul obține asigurări rezonabile pentru atingerea tuturor obiectivelor stabilite (Avram, 2011, p. 4).

Importanța, locul și vizibilitatea auditului intern în cadrul organizației nu sunt un dat, ci reprezintă rezultatul unei munci dedicate, profesionale și obiective, derulate an după an (Stanciu & Seria, 2019, p. 272). Calitatea bunelor practici este determinată de măsura în care auditorii interni anticipează în mod corect evoluția riscurilor și cerințelor comitetului de audit și managementului, concentrându-și atenția pe ariile cele mai expuse la risc și oferind recomandări pentru îmbunătățirea proceselor și atingerea obiectivelor strategice. În munca auditorilor interni prioritară rămâne evaluarea riscurilor și a controlului intern (Fülöp & Szekely, 2017, p. 449).

Fiecare sistem de control intern trebuie să fie monitorizat ca un proces liniar, dacă trebuie să rămână eficient. Monitorizarea este, de obicei, un proces continuu, ca și funcția de audit intern, care verifică în mod permanent toate domeniile afacerii (Trenerry, 1999, p. 14). Controlul intern contribuie pe termen lung nu doar la realizarea dezideratelor managementului, ci și la asigurarea prestigiului și longevității entității, întrucât o ajută să fie într-o permanentă modernizare dată de implementarea unor sisteme și concepte care să corespundă timpurilor noi, îndepărtând entitatea de concepții precum: „las că merge și așa” (Dragomir ș.a., 2016, p. 502).

Buna guvernare în cadrul unei organizații reduce riscurile, crește performanța, deschide calea pentru piețele financiare, dezvoltă capacitatea de marketing pentru bunuri și servicii, îmbunătățește managementul și arată transparență și responsabilitate socială (Troiu, 2018, p. 706). O cultură organizațională solidă și un cadru juridic mai riguros cu privire la aspecte de guvernare vor putea îmbunătăți performanțele instituțiilor publice, vor spori eficiența lor în combaterea corupției, dar și în adoptarea unui comportament anti-corupție

(Carataș și Spătariu, 2018, p. 569). Jones ș.a. (2017) au realizat un studiu privind aspectele multidimensionale ale schimbării organizaționale ale funcției de audit intern în opt organizații specifice, utilizând noul cadru de schimbare organizațională pe două nivele. Rezultatele cercetării demonstrează că schimbarea poate fi evolutivă, episodică, continuă și/sau teleologică, iar oamenii, organismele și organizațiile care sunt subiectul acestor schimbări vor reacționa sau vor răspunde la această schimbare într-o multitudine de moduri.

Dezvoltarea tehnologiei informației este unul dintre factorii care contribuie la evoluția procesului de audit intern, însă auditorii interni nu au o pregătire corespunzătoare pentru a dezvolta audituri în domeniul IT. Potrivit lui Stanciu și Seria (2019, p. 272), buna stăpânire a tehnicilor și tehnologiilor informatice aduce eficiență, calitate superioară muncii auditorilor interni și, în consecință, opinii bine fundamentate și recomandări solide. Un audit public intern performant, creator de valoare nu poate fi realizat decât cu profesioniști cu experiență și o largă înțelegere și deschidere către elementele de noutate în profesie și o cunoaștere profundă a sectorului administrației publice (Stanciu, 2018, p. 551). Este important să se identifice și să se studieze posibilitatea stabilirii unui model pentru dimensionarea compartimentelor de audit intern în entitățile publice, pentru a stabili corect și în mod eficient numărul auditorilor interni în sectorul public (Dascălu, 2016, p. 649). Auditul trebuie să se concentreze pe evaluarea capacității manageriale în vederea atingerii obiectivelor organizaționale, pentru a determina măsura în care deciziile manageriale sunt adecvate, și modul în care acestea sunt realizate (Imbrescu și Peța, 2017, p. 574).

Stanciu (2018, p. 551) a concluzionat că starea auditului public intern din România necesită în continuare îmbunătățiri semnificative pentru a se consolida rolul și crește vizibilitatea. Auditul public intern are o istorie scurtă în România și percepția managerilor publici asupra rolului auditorilor este în multe cazuri greșită. Drept dovadă este neconformarea la prevederile Legii 672/2002 care, la art. 9 lit. a, obligă conducătorii entităților publice să organizeze activitatea de audit în entitate sau acolo unde activitatea este organizată, interzice folosirea auditorilor în alte activități din organizație (cu excepția auditului); majoritatea conducătorilor din sectorul public se conformează doar la nivel formal și, în practică, utilizează auditorii interni

pentru alte activități organizaționale (Macarie și Moldovan, 2018, p. 283). Mai mult decât atât, potrivit lui Drăgan (2018, p. 110), indiferent de modul în care este tratat subiectul, auditorii interni trebuie să aibă curajul să abordeze aspecte care sunt departe de a fi considerate delicate sau dificil de abordat. Este de preferat ca subiectul abordat în cadrul misiunilor de audit intern să depășească, într-un sens constructiv pentru organizație, cerințele impuse de Legea 672/2002, privind auditul public intern, art. 3, (2), „Sfera auditului public intern”. În opinia lui, prevederile art. 3, par. 2 din legea menționată mai sus nu poate fi interpretată restrictiv.

În Albania apare necesitatea unor specialiști policalificați atât în domeniul contabilitate, cât și cu abilități multidisciplinare, care aparent lipsesc în sectorul public, ducând la activități de audit tradiționale și limitate, efectuate cu resursele de audit existente (Bello & Karapici, 2012, p. 17). Procesul de audit nu va putea să-și îndeplinească potențialul de catalizator echitabil și competent până când acesta nu va deveni o adevărată profesie, cu un rol bine definit, unic și însușit de către profesioniști și guvernanți (Angjeli, 2014, p. 124). Rezultatele cercetării efectuate de Uç & Shehu (2017, p. 93) arată că auditorii interni din sectorul privat sunt mai independenți decât auditorii interni din sectorul public din Albania. Auditul intern este o profesie importantă, care trebuie susținută și dezvoltată.

Din punct de vedere formal, funcția de audit în sectorul public este definită din perspectivă juridică și este asigurată în general atât de auditul extern, cât și de cel intern. Indiferent de faptul că acoperirea auditului este garantată de cadrul constituțional, legislativ și de reglementare, nu se poate spune că dinamica interacțiunii dintre aceste două forme de audit este epuizată într-un efort de a oferi contribuabililor asigurarea că fondurile sunt cheltuite cu economie, eficiență și eficacitate în conformitate cu prevederile legale în vigoare (Xhani & Iliescu, 2018, p. 54). Avram ș.a. (2008) au adus în prim plan necesitatea colaborării dintre auditori și administratorii entității auditate, pornind de la importanța majoră acordată acestora pentru prevenirea fraudelor și erorilor cu privire la:

- corectarea punctelor slabe în controlul entității ori de câte ori acestea sunt identificate de auditor;
- îmbunătățirea sistemului de control intern și a sistemului contabil;
- elaborarea unui set de propuneri și recomandări pentru îmbunătățirea activității în ansamblu.

2. Metodologia de cercetare

Metodologia lucrării s-a bazat pe date cantitative furnizate de site-urile oficiale ale Ministerului Finanțelor și Economiei din Albania și Ministerului Finanțelor Publice din România. Lucrarea prezintă o trecere în revistă a literaturii științifice privind importanța și procesul de audit intern. Acest studiu constă într-o analiză comparativă între legislația albaneză și cea românească în domeniul auditului intern, urmărind schimbările instituționale și legale necesare pentru a crește eficiența activității din sectorul public. Pentru a îndeplini scopul lucrării, obiectivele sale principale sunt:

- ✓ Explorarea literaturii privind auditul intern;
- ✓ O comparație între legislație privind auditul intern în România și Albania pentru a identifica factorii cheie, analizând și punerea în aplicare a cadrului juridic;
- ✓ Prezentarea de concluzii și recomandări privind activitatea de audit intern în sectorul public.

Cercetarea abordează o problemă importantă privind implementarea cadrului legal de audit intern în Albania și România.

Lucrarea a întâmpinat unele dificultăți în ceea ce privește colectarea și prelucrarea datelor privind structurile de audit intern din Albania. În analiza implementării legislației privind auditul intern nu a putut fi inclus numărul total de entități care au obligația de a stabili departamente de audit intern. De asemenea, în analiza noastră nu a fost inclus numărul comitetelor de audit înființate în unități publice, deoarece rapoartele anuale privind activitatea de audit intern în Albania nu conțin aceste informații.

3. Etape istorice de organizare a cadrului legal de audit intern

3.1. Albania

Auditul intern, în timpul dictaturii comuniste, a fost realizat de structurile de control – revizuire care, conform Hotărârii Consiliului de Miniștri nr.237 din 13.06.1983, au făcut parte din structura Direcțiilor de Finanțe și obiectul activității lor a fost definit prin Ordinul nr. 1 al Consiliului de Miniștri din 10.02.1984 „Privind controlul – revizuire financiară”.

La începutul anului 2000, Uniunea Europeană a început să sprijine Albania în introducerea noului concept și a elementelor de Control Financiar Public Intern. În fiecare minister au fost înființate structuri de control financiar. În cadrul Ministerului Finanțelor a fost creată o instituție centrală, Direcția Generală de Control Financiar, pentru a armoniza activitățile de control financiar în sectorul public (Halili ș.a., 2017, p. 47).

Cea mai importantă deficiență în organizarea acestor structuri a fost legată de independența acestora. Primul act normativ care a introdus noțiunea de audit intern în Albania a fost Legea nr. 9009 din 13.02.2003 „Cu privire la auditul intern în sectorul public”, eliminând definitiv conceptul de „control – revizuire financiară”. În vederea consolidării cadrului legal pentru audit, în 2007 și 2010 a fost revizuită Legea privind auditul intern în sectorul public, acordând importanță reglementării activităților de audit intern și definirii exacte a componentelor principale, cum ar fi scopul acțiunii, obiectivele, principiile, organizarea, funcționarea și responsabilitățile (Legea nr. 9720 din 23.4.2007 „Privind auditul intern în sectorul public”, modificată prin Legea nr. 10318 din 16.09.2010). Pentru a atinge respectarea celor mai bune practici internaționale, în 2015 a fost identificată necesitatea revizuirii actelor legislative care reglementează activitatea de audit intern. Comparativ cu Legea nr. 9720, din data de 23.04.2007, cu modificările și completările ulterioare, Legea nr. 114/2015 definește misiunea de audit intern, responsabilitățile șefilor unităților publice, șefilor structurilor de audit și ale auditorilor interni, schimbarea criteriilor de angajare, obligația de a înființa comitetele de audit intern în entitățile publice și de a îmbunătăți relația cu auditul public extern. Auditul intern, prin Legea nr. 114/2015, este definit ca activitate independentă, care oferă siguranță obiectivă și consiliere pentru managementul proiectat în sensul creșterii valorii și îmbunătățirii activității unităților publice. Auditul intern ajută unitatea publică să își atingă obiectivele printr-o activitate disciplinată și sistematică, pentru a evalua și îmbunătăți gestionarea riscurilor, precum și a proceselor de control și de guvernare. Una dintre problemele care merită menționată este evitarea suprasolicitării funcțiilor de audit intern, audit extern, control și inspecție financiară. Suprapunerile dintre activitatea de audit extern, audit intern și inspecție financiară sunt reglementate prin îmbunătățiri juridice în domeniul auditului intern și extern, precum și prin acorduri de cooperare între auditul intern și extern.

În ceea ce privește instituțiile responsabile pentru auditul intern în Albania, există un cadru instituțional, unde Ministerul Finanțelor și Economiei este principalul coordonator și monitor al acestei activități, susținut de Direcția Generală de Armonizare a Controlului Financiar Intern Public, Direcția de Armonizare a Auditului Intern, Comitetele de audit intern din entitățile publice în care se stabilesc și structuri de audit intern.

În conformitate cu obligațiile impuse de lege, Ministerul Finanțelor și Economiei, în 2016, a publicat Manualul de Audit Intern, iar în 2017 au fost publicate Standardele Internaționale privind Practica Profesională a Auditului Intern și Metodologia de Evaluare Exterioară a Calității.

3.2. România

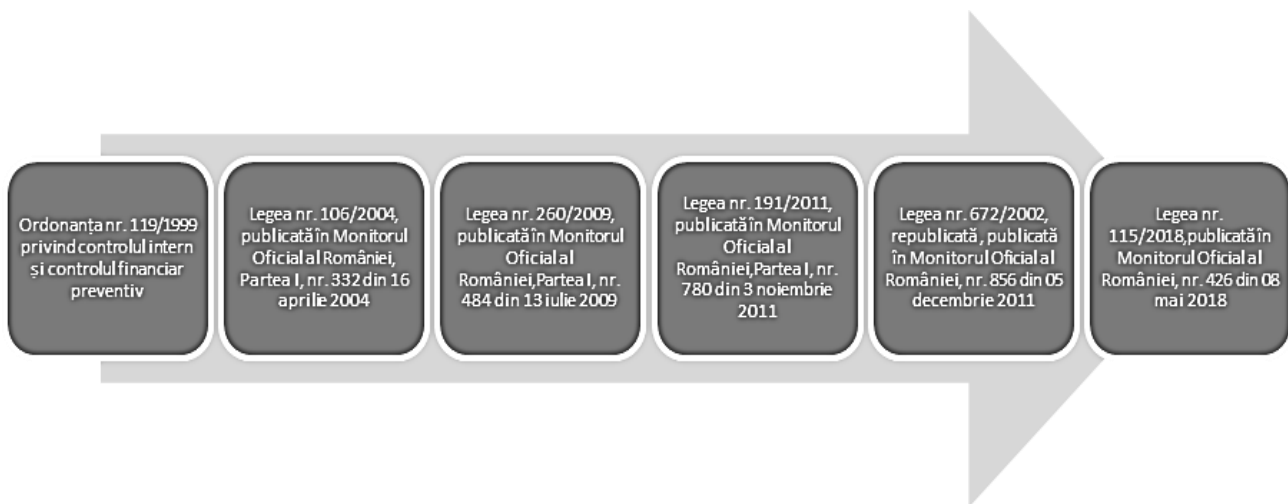
Termenul de audit intern, pentru prima dată, a fost folosit sub formă conceptuală în Ordonanța Guvernului României nr. 119, din data de 31.08.1999 „Privind auditul intern și controlul financiar preventiv”, modificată prin Ordonanța nr. 72/2001. În perioada 1999-2003, pe baza cadrului normativ stabilit prin Ordonanța de Urgență a Guvernului nr. 119/1990, au fost înființate inspecțiile de audit intern și au devenit responsabile cu acțiunile/inspecțiile de control raportate ca activități de audit intern. Această perioadă a fost o etapă de confuzii în acest sens. Au existat numeroase probleme legate de înțelegerea conceptelor și a prerogativelor de control intern și de audit intern, dar a fost și o etapă care a contribuit la clarificarea rolului, poziției și orientării lor către standardele europene (Munteanu ș.a., 2010). Faptul că Ordinul menționat mai sus reglementa activitatea a două structuri diferite a condus la necesitatea elaborării Legii nr. 672 din 19 decembrie 2002 „Privind auditul public intern”. *Figura nr. 1* oferă un cadru pentru evoluția legislației privind auditul public intern, care a fost modificat și completat prin alte reglementări juridice.

Auditul public intern, prin Legea nr. 672/2002, republicată, este definit ca activitatea funcțională, independentă și obiectivă, de asigurare și consiliere, concepută să adauge valoare și să îmbunătățească activitățile entității publice; ajută entitatea publică să își îndeplinească obiectivele, printr-o abordare sistematică și metodică, evaluează și îmbunătățește eficiența și eficacitatea managementului riscului, controlului și proceselor de guvernare. Auditul public intern cuprinde ca structuri organizatorice: Unitatea Centrală de Armonizare pentru Auditul Public Intern în cadrul Ministerului Finanțelor Publice, Comitetul de Audit

Public Intern, Comitetele de audit intern din entitățile publice și departamentele de audit intern. În comparație cu Albania, în România funcționează Comitetul de Audit Public Intern, alături de Unitatea Centrală de Armonizare pentru Auditul Public Intern, alcătuită din 11 membri, ca un organism cu un caracter consultativ, pentru a acționa

în definirea strategiei și îmbunătățirea activității auditului public intern în sectorul public. În Albania acest Comitet a fost organizat cu 9 membri și a avut aceleași funcții ca în legislația românească. După intrarea în vigoare a Legii nr. 114/2015, funcționarea acestui Comitet nu a fost prevăzută în dispozițiile legale.

Figura nr. 1. Evoluția legislației privind auditul public intern în România

Sursa: Proiecție proprie bazată pe cadrul legislativ din România

Unitatea Centrală de Armonizare a Auditului Public Intern din România a elaborat și a publicat 44 de ghiduri procedurale și practice, manuale și metodologii pentru fiecare tip de audit.

Astfel, menționăm că ghidurile și metodologiile elaborate sunt mai detaliate și mai complete în România. Direcția de Armonizare pentru Audit Intern din Albania ar trebui să elaboreze manuale, proceduri și orientări mai cuprinzătoare privind modul de desfășurare a diferitelor tipuri de misiuni de audit intern pentru a ajuta auditorii interni în activitatea lor.

4. Analiza comparativă a legislației și provocările în implementare

Înainte de a analiza legislația celor două țări, trebuie să luăm în considerare factorii specifici fiecărei țări, cum ar fi factorii economici, sociali și culturali. Se estimează că economia albaneză se află într-o etapă stabilă, la fel ca

România, deși merită subliniat faptul că România este influențată de factori europeni, ca parte a UE. În acest sens, Albania încearcă să facă progrese în ceea ce privește obiectivele de îndeplinit pentru a deveni membru al UE.

În primul rând, dezvoltarea procesului de audit în Albania și România s-a desfășurat aproximativ în aceeași perioadă, la începutul anilor 2000. În timp ce Albania se afla în primele etape de organizare a activității de audit intern, România a semnat aderarea la UE, iar Comisia Europeană de ani de zile își exercită influența și presiunea asupra consolidării funcțiilor de audit intern. Acest lucru se observă în elaborarea Legii privind auditul intern în România, care este mai completă și mai detaliată comparativ cu cea din Albania.

În al doilea rând, ambele legislații asigură independența auditorilor interni din sectorul public. Structurile de audit raportează direct șefului entității, auditorii exercită independent funcția de audit și au acces la toate datele de natură tehnică, economică, financiară și managerială ale entității auditate.

În al treilea rând, ambele legislații definesc rolul, principiile, organizarea, sfera, misiunea, conflictul de interese, funcționarea și responsabilitățile.

În al patrulea rând, Ministerul Finanțelor joacă rolul principal în ambele țări. Obligația de a înființa un serviciu de audit intern este stabilită prin legislații care reglementează activitatea de audit intern în sectorul public.

Din analiza legislației rezultă că există unele asemănări, dar și diferențe, grupate pe două paliere, și anume:

1. În ceea ce privește angajarea și certificarea auditorilor interni

În Albania, conform Legii nr. 114/2015, pe lângă condițiile generale ale legislației privind funcționarea public și Codul Muncii, auditorii trebuie să aibă:

- diplomă universitară în științe juridice, economice și alte științe, în funcție de necesitățile sectorului auditat;
- șeful unității de audit intern trebuie certificat ca „auditor intern” și trebuie să aibă 5 ani de experiență în calitate de auditor intern sau extern;
- auditorul intern trebuie să fie certificat ca „auditor intern” și să aibă o experiență de lucru de 5 ani în profesie sau ca auditor intern sau extern;
- un angajat care nu deține certificatul ca „auditor intern”, dar are 3 ani de experiență în această profesie, este angajat în unitatea de audit intern și în timpul primilor 2 ani lucrează sub supravegherea superiorului direct. În această perioadă, acest angajat trebuie să se supună în mod necesar procedurii de certificare ca „auditor intern”. Dacă, în această perioadă, angajatul nu este certificat ca „auditor intern”, angajatul încheie relația de muncă și se consideră a fi întreruptă din cauza acestei legi.

Pentru a beneficia de certificatul de auditor intern în sectorul public, pe lângă completarea criteriilor de mai sus, auditorul trebuie să participe la cele 6 module ale programului de certificare și să fie supus testelor preliminare pentru fiecare modul. La sfârșitul programului de certificare, auditorii sunt supuși examenelor scrise și orale pentru toate modulele dezvoltate în timpul procesului, care durează aproape un an. Taxa pentru înregistrarea și participarea la procesul de certificare este 40.000 ALL¹. Radierea din

¹ Moneda oficială a Albaniei (Lek), 100 ALL ≈ 0,8 Euro, 100 ALL ≈ 3,9 RON

registru național al auditorului intern se efectuează în cazurile în care auditorul intern:

- nu a participat la formarea profesională continuă,
- a participat la unul sau mai multe audituri în cazul unui conflict de interese,
- sau dacă există o hotărâre judecătorească prin care este interzisă exercitarea funcțiilor publice.

În România, conform Legii 672/2002, cu modificările ulterioare, numirea sau demiterea auditorilor interni se face de către șeful entității publice, cu avizul șefului departamentului de audit intern. Șeful departamentului de audit public intern este numit/demis de șeful entității/instituției, iar pentru instituțiile subordonate numirea/demiterea se face cu aprobarea organului public ierarhic superior. Unitatea Centrală de Armonizare pentru Auditul Public Intern coordonează sistemul de recrutare în domeniul auditului public intern, sistemul național de certificare a auditorilor interni în unitățile publice, precum și sistemul de formare profesională continuă. Este interesant faptul că printre funcțiile Unității Centrale este și aprobarea numirii/demiterii șefilor departamentelor de audit intern în cadrul entităților publice. În Albania, Direcția de Armonizare pentru Audit Intern nu are această funcție prevăzută prin lege.

Certificatul auditorului intern în sectorul public, care atestă îndeplinirea condițiilor necesare pentru ca un auditor intern să efectueze activități de audit public intern în entități publice, este emis dacă:

- auditorul are o experiență profesională de cel puțin un an,
- onestitatea profesională este confirmată prin două recomandări din partea auditorilor interni sau a specialiștilor din domeniu care au o experiență de 5 ani în activitatea publică,
- prin testarea tip grilă s-a verificat recunoașterea competențelor profesionale dobândite de auditorul intern. Testul este organizat de Ministerul Finanțelor Publice/Unitatea Centrală de Armonizare pentru Auditul Public Intern în cel puțin următoarele domenii: audit intern, finanțe publice, contabilitate, drept, management, tehnologia informației, gestiunea riscurilor, control intern și guvernanță.

Certificatul își pierde valabilitatea atunci când auditorul intern nu a efectuat activități de audit intern timp de 5 ani și nu a participat la formarea profesională continuă din

vina sa. Auditorii interni sunt obligați să transmită organismului care a eliberat certificatul, o dată la fiecare 5 ani, rapoarte privind modul de executare a programelor de formare profesională continuă, aprobate de șeful entității publice, pe baza cărora va fi evaluată menținerea/pierderea valabilității certificatului auditorului. Planurile anuale de formare profesională ar trebui, prin urmare, să asigure dezvoltarea sistematică, consecventă și obiectivă a competenței profesionale prin intermediul programelor de formare, care îmbunătățesc cunoștințele și abilitățile pe care auditorii interni le-au dobândit deja, pe baza unei evaluări obiective a cererilor (Ivanova, 2019, p. 79).

Un audit în conformitate cu standardele IIA necesită un personal de audit mai profesionist, corect, eficient și capabil să răspundă provocărilor în curs. Pentru perioada 2005-2018, în Albania au fost certificați 1960 de auditori interni. Pe baza documentelor aprobate și publicate, numărul angajaților planificați a scăzut între 2009 și 2014, cu 42 de posturi, însă după 2014 până în 2017, acesta a crescut de la un an la altul cu 54 de posturi (**Tabelul nr. 1**). În cadrul structurilor de audit din sectorul public în perioada 2009-2017 apare diferența dintre numărul de auditori planificați în organigrame și numărul auditorilor angajați în unitățile de audit intern.

Tabelul nr. 1. Evoluția numărului de auditori interni

Anul	Număr posturi planificate	Număr posturi realizate	Număr posturi vacante
2009	416	402	14
2010	416	406	10
2011	403	392	11
2012	406	391	15
2013	407	387	20
2014	374	351	23
2015	395	363	32
2016	416	386	30
2017	428	400	28

Sursa: Proiecția autorilor, bazată pe Rapoartele anuale ale Direcției Generale de Armonizare a Controlului Financiar Intern Public

2. În ceea ce privește contravențiile și sancțiunile

Chiar dacă ambele legislații trebuie îmbunătățite, cea mai mare provocare este aplicabilitatea legii în ambele țări. În România, baza legală a contravențiilor și sancțiunilor este completă datorită Legii nr. 672/2002, republicată. Responsabilitatea pentru constatarea infracțiunilor și aplicarea sancțiunilor aparține reprezentanților autorizați ai Ministerului Finanțelor Publice, iar la nivelul entității publice subordonate aparține și reprezentanților autorizați ai organului ierarhic superior. Sancțiunile, conform legislației, se referă la:

- încălcarea obligației de a asigura cadrul organizatoric și funcțional necesar desfășurării activității de audit public intern,

- încălcarea obligației de a elabora norme de audit public intern specifice entității publice, precum și reprezentarea lor spre avizare,
- încălcarea obligației de a elabora proiectul planului de audit public intern,
- refuzul personalului de execuție sau de conducere, implicat în activitatea auditată, de a prezenta documentele solicitate cu ocazia efectuării misiunilor de audit public intern,
- nerespectarea prevederilor referitoare la numirea/destituirea conducătorului compartimentului de audit public intern, respectiv la numirea/revocarea auditorilor interni.

Tabelul nr. 2 prezintă numărul de instituții publice din România obligate la înființarea funcției de audit public intern.

Tabelul nr. 2. Instituții publice din România obligate la înființarea funcției de audit public intern

	2015	2016	2017
Număr de entități care aveau obligația de a organiza activitatea de audit public intern.	9.977	11.031	11.937
Număr instituții publice care nu au înființat auditul intern, din care:	1.817	2.364	2.512
- entități publice din administrația publică centrală	186	81	103
- entități publice din administrația publică locală	1.631	2.283	2.409
Număr instituții publice care au înființat funcția de audit public intern, din care:	8.160	8.667	9.425
- funcționează în mod efectiv	7.512	6.715	7.447
- nu funcționează	648	1.952	1.978
Număr instituții publice care au înființat funcția de audit public intern prin structură proprie	1.345	1.365	1.641
Număr instituții publice care au înființat funcția de audit public intern prin organul ierarhic superior	4.443	4.410	4.409
Număr instituții publice care au înființat funcția de audit public intern prin contracte de prestări servicii	-	182	138
Număr instituții publice care au înființat funcția de audit public intern prin sistem de cooperare	2.372	2.707	3.237
Număr de structuri de audit public intern în sistem de cooperare	42	42	46

Sursa: Prelucrările autorilor, bazate pe Rapoartele anuale ale UCAAPI

Conform rezultatelor prezentate în **Tabelul nr. 2**, am observat că există un număr relativ mare de structuri de audit în sectorul public intern. Potrivit Rapoartelor anuale ale UCAAPI acest lucru se întâmplă din cauza faptului că șefii de entități publice încă nu au înțeles rolul și necesitatea auditului public intern, iar, pe de altă parte, resursele financiare existente sunt insuficiente. De asemenea, există restricții legislative privind numărul maxim de posturi ce pot fi create în cadrul instituțiilor. Contrar prevederilor legale, nu au fost aplicate niciodată sancțiunile prevăzute de lege (art. 24), pentru că ordonatorii principali de credite trebuie să împuternicească reprezentanți care să constate și să aplice sancțiunile. Lipsa implementării acestor prevederi

în cei 17 ani care au trecut de la data emiterii Legii auditului public intern (anul 2002), combinată cu restricțiile bugetare și de personal aplicate în administrația publică, au generat situația existentă în domeniul auditului public intern.

Conform Legii 114/2015 din Albania, directorul unității de audit intern este responsabil de întocmirea raportului anual, aprobat de șeful entității publice, care trebuie să trimită acest raport către structura responsabilă de armonizare a auditului intern. **Tabelul nr. 3** oferă informații referitoare la îndeplinirea obligației de întocmire a Raportului anual privind activitatea de audit intern, pe baza modelului standard de raportare stabilit în *Manualul de audit intern*.

Tabelul nr. 3. Situația entităților publice care au întocmit Raportul anual privind activitatea de audit intern

	2014	2015	2016	2017
Număr de structuri care au transmis rapoarte anuale	82	98	110	115
Număr de structuri de audit intern	100	103	112	119

Sursa: Proiecția autorilor, bazată pe Rapoartele anuale ale Direcției Generale de Armonizare a Controlului Financiar Intern Public

Conform datelor raportate către Direcția de Armonizare pentru Audit Intern, numărul unităților care nu au întocmit și prezentat Raportul anual privind activitatea de

audit s-a redus semnificativ de la 18 structuri în 2014 la 4 structuri în 2017. De asemenea, numărul structurilor de audit intern este în creștere. Până în anul 2017

operează 119 structuri de audit intern, cu 19 entități mai mult decât în 2014. Un număr considerabil de structuri de audit intern funcționează cu încălcarea reglementărilor legale aplicabile. Pentru anul 2017 s-au constatat unele deficiențe și anume, a existat deficit de personal în 40 de structuri, 10 șefi de structuri de audit sunt fără certificatul „audit intern din sectorul public” și 4 structuri au mai mult de 1/3 angajați necertificați în domeniul auditului.

Concluzii

Albania a făcut pași importanți privind punerea în aplicare a funcției de audit intern în sectorul public, datorită coordonării activității de audit și susținerii Direcției de Armonizare pentru Audit Intern, dar încă există nevoie de îmbunătățire. Acest studiu evidențiază o lipsa de studii științifice în domeniul auditului intern în Albania. Cercetările în domeniul auditului intern în Albania, ca țară care este în curs de dezvoltare, sunt interesante și cu o contribuție importantă la literatură științifică albaneză.

Prin studiul nostru concluzionăm că în desfășurarea procesului de audit intern din Albania se manifestă unele deficiențe, care au fost deja evidențiate. În opinia noastră, România deține o legislație mai completă și mai cristalizată, comparativ cu Albania. O lege este eficientă în măsura în care ea este aplicabilă și în acest sens ambele țări suferă de deficiențe în aplicarea legislației relevante în vigoare. Chiar dacă România are o lege mai consolidată, ambele state au nevoie, pe lângă crearea structurilor de audit și a comitetelor de audit intern în acele entități de interes public, să consolideze rolul auditorului intern.

Legislația românească prevede sancțiuni pentru nerespectarea prevederilor legale care reglementează activitatea de audit intern, însă acestea nu au fost aplicate niciodată de la intrarea în vigoare a legii privind auditul intern public (2002), în timp ce Legea privind auditul intern în Albania nu prevede luarea unor măsuri și/sau sancțiuni pentru nerespectarea prevederilor legale. În contextul implementării unui sistem modern de audit intern, având în vedere problemele întâmpinate de structura responsabilă de armonizare a auditului intern, sugerăm punerea în aplicare a unor măsuri legislative care ar presupune o verificare eficientă a utilizării fondurilor publice.

În acest sens, propunem impunerea unor mecanisme „restrictive” sau „blocante” pentru instituțiile care nu respectă prevederile legale referitoare la organizarea

activității de audit intern în sectorul public. În momentul în care organismele responsabile (guvernul, primul-ministru, Departamentul administrației publice din Albania) constată că nu sunt respectate dispozițiile legale privind organizarea auditului intern de către instituțiile publice, acestea ar putea sancționa un asemenea comportament prin următoarele modalități:

- reducerea alocațiilor bugetare;
- limitarea cheltuielilor instituțiilor publice respective până la plafonul de maximum 30%;
- să nu aprobe modificări ale structurii organizatorice a instituțiilor respective până la momentul conformării.

Funcționarea unui serviciu de audit intern corect, de succes și bine organizat, în conformitate cu prevederile legale este responsabilitatea conducerii unităților publice. Guvernul trebuie să intervină cu acțiuni concrete, să dezvolte mecanisme și proceduri adecvate pentru a sublinia importanța procesului de audit intern. Pentru o utilizare eficientă, economică și efectivă a fondurilor publice și realizarea obiectivelor entității, conducerea de la nivelul de vârf a entității ar trebui să considere auditul intern ca o funcție cu valoare adăugată.

Instituția Supremă de Audit din Albania, în conformitate cu Art. 16 din Legea nr. 154/2014, evaluează funcționarea generală a sistemelor de control și de audit intern în entitățile auditate, indicând, după caz, opinii și recomandări. În vederea asigurării complementarității și a creșterii eficienței activității de audit din România, Legea nr.94/1992 privind organizarea și funcționarea Curții de Conturi din România la art.42 prevede obligația Curții de Conturi de a evalua activitatea de control financiar propriu și de audit intern a persoanelor juridice controlate. Persoanele juridice supuse controlului Curții de Conturi sunt obligate să transmită Raportul privind desfășurarea și realizarea programului de audit intern până la sfârșitul trimestrului I pentru anul precedent. În acest context, Curtea de Conturi a României procedează la evaluarea sistemului de audit intern. Auditorii din Instituția Supremă de Audit din Albania, în exercitarea competențelor lor, ar trebui să se implice mai mult în funcționarea eficientă a sistemului de control și audit intern, deoarece ei nu pregătesc în fiecare an un raport special privind activitatea de audit pentru a evalua punctele slabe și forte ale sistemului în ansamblu, ca în cazul României.

Constatările cercetării indică faptul că sectorul public trebuie, în primul rând, să revizuiască cadrul juridic privind activitatea de audit intern, în conformitate cu

standardele internaționale și cele mai bune practici, astfel încât structurile de audit intern să fie consolidate

și dezvoltate, ceea ce ar asigura creșterea performanței entităților, dar și a economiei în general.

BIBLIOGRAFIE

1. Angjeli, G. (2014), Auditimi dhe qeverisja e mire, Monografi, UMSH Press – KLSH, Classic Print, Tirana.
2. Avram, A., Avram C.D., Avram, V. (2014), Research and development expenditures between discretionary cost and source for economic growth, *Romanian Journal of Economics*, Institute of National Economy, Volume 39, p. 49-66.
3. Avram, M., Avram V., Avram A. (2008), The implications of the financial auditors' to detect the frauds, *Annals of the University of Oradea*, Economic Science Series, Vol. 17, Issue 3, p. 928-934.
4. Avram, M. (2011), Considerations on the Practical Application of International Auditing Standards Regarding the Environment of Control, *Annals of University of Craiova – Economic Sciences Series*, vol. 3(39), pp. 1-7.
5. Bello, H., Karapici, V. (2012), The Risk-based Role of Internal Audit within Albania, Public Organizations, *International Journal of Business and Technology*. Vol. 1: Iss. 1, Article 2, DOI: 10.33107/ijbte.2012.1.1.02.
6. Carataș, M. A., Spătaru, E. C. (2018), The Role of Internal Audit in Fighting Corruption, *Ovidius University Annals*, Economic Sciences Series, Volume XVIII, Issue 2, pp. 566-569.
7. Dascălu, E.D. (2016), Factors supporting and adequate sizing of internal audit departments in the public sector, *Audit Financiar*, vol. XIV, no. 6(138)/2016, pp. 642-650, DOI: 10.20869/AUDITF/2016/138/642.
8. Drăgan, C. (2018), Internal audit and risk management, *Annals of Constanta Maritime University*, Vol 27 No 223, Section VI – Maritime Economics, Logistics and Social Sciences, pp. 107-110.
9. Dragomir, I.V., Avram M., Domnișoru S. (2016), Considerations Regarding the Contents of Internal Control, *Ovidius University Annals*, Series Economic Sciences. Vol. 16 Issue 1, p. 497-502.
10. Dumitrescu, P. A. (2015), The Romanian Internal Audit System – An X-Ray Analysis of Audit Compartment Activities, *Review of International Comparative Management*, vol. 16(3), pp. 343-353.
11. Fülöp, M.T., Szekely, S.V. (2017), The evolution of the internal auditing function in the context of corporate transparency, *Audit Financiar*, vol. XV, no. 3(147)/2017, pp. 440-450, DOI: 10.20869/AUDITF/2017/147/440.
12. Halili, K., Fino, D., Karapici, V. (2017), External Quality Assessment of Internal Audit in the Albanian Public Sector, *Abstract Proceedings of MODAV International Conferences on Accounting*, edited by Beyhan Marşap and Pinar Okan Gökten, Issue: 1/December 2017, pp. 46 – 50, Tirana, Disponibil online la <http://www.modav.org.tr/images/abstratcs.pdf>
13. Imbrescu, C. M., Peța C. (2017), Internal Audit: "A Necessary Evil" or A Creator of Added Value?, *"Ovidius" University Annals*, Economic Sciences Series, Volume XVII, Issue 2, pp. 571-575.
14. Ivanova, D.. (2019). The professional competence of public sector internal auditors in Bulgaria – opportunities and challenges, *Business Management*, Issue 1, pp. 67-82
15. Jones, K. K., Baskerville R. L., Sriram R. S., Ramesh B., (2017), The impact of legislation on the internal audit function, *Journal of Accounting & Organizational Change*, Vol. 13 Issue: 4, pp. 450-470, <https://doi.org/10.1108/JAOC-02-2015-0019>.
16. MacRae, E., Van Gils, D. (2014), Research report: Internal Audit Capabilities and Performance Levels in the Public Sector, A Global Assessment Based on IIA's 2010 Global Internal Audit Survey and Internal Audit Capability Model (IA-CM) for the Public Sector, *The Institute of Internal Auditors Research Foundation*, accesat la data de 29 mai 2019, disponibil online <https://www.interniaudit.cz/download/novinky/Internal-Audit-Capabilities-and-Performance-Levels-in-the-Public-Sector.pdf>
17. Macarie C. F., Moldovan O. (2017). Evoluția auditului public intern în perioada 2006-2015. Introducere în IA-CM (Modelul de Măsurare a Capacității Auditului Public Intern. *Revista Transilvană de Științe Administrative* 2(41)/2017, pp. 14-33.
18. Munteanu, V., Zuca, M., Tinta A. (2010), Internal audit regulations in Romania and their convergence to European exigencies, *Annales Universitatis Apulensis Series Oeconomica*, No. 12 /2010, Issue 1, p. 267-273.
19. Naska, K. et al. (2012), Historiku i Kontrollit të Lartë të Shtetit 1925-2012, *Seria: botime KLSH -09/2012*.
20. Stanciu, V. (2018), Public internal audit – the awareness and necessity assumption. An investigation of the Romanian reality, *Audit Financiar*, vol. XVI, no. 4(152)/2018, pp. 544-552, DOI: 10.20869/AUDITF/2018/152/023.

21. Stanciu, V. and Seria, C. (2019), Insights on the New Coordinates in Internal Audit, *Audit Financiar*, vol. XVII, no. 2(154)/2019, pp. 261-273, DOI: 10.20869/AUDITF/2019/154/009.
22. Trenerry A. (1999), Principles of Internal Control, Publisher: *University of New South Wales Press*.
23. Troi, S. M. (2018), The Relation Between Culture, Corporate Governance and the Role of the Internal Auditor, "Ovidius" *University Annals, Economic Sciences Series*, Volume XVIII, Issue 2, pp. 702-706.
24. Van Gansberghe C.N. (2005), Internal Auditing in the public sector, Publisher: *Internal Auditor*. August, Vol. 62 Issue 4, p. 69 – 73.
25. Khani, N., Iliescu, M. A. (2018), Coordination of audit work between the internal and external audit, *Annals of the University of Craiova, Economic Sciences Series*, Vol. 2, Issue 46, pp. 53-60.
26. Khani, N., Meçe, I. and Çela, L. (2019). The Necessity to Improve the Internal Audit Framework in Albania: A Comparative Analysis with the Romanian Legislation, edited by Kürşat Ç, Hilal A, İnanç K, *The Third InTraders International Conference on International Trade Abstract Book*, Sakarya, Turkey.
27. Üç, M., Shehu, D. (2017), The Attitudes of Internal Auditors to Internal Audit Practice in Post-communist Countries – Case of Albania, *Accounting and Finance Research*, Vol. 6, No. 3; pp. 88-93.
28. *** IIA, Definiția Auditului Intern, Disponibil online la: <https://na.theiia.org/standards-guidance/mandatory-guidance/Pages/Definition-of-Internal-Auditing.aspx> [accesat la data de 19 mai 2019].
29. *** Legea Nr. 672/2002 privind auditul public intern cu modificările ulterioare, republicată în 2011, Monitorul Oficial, Partea I, nr. 856 din 5 dec. 2011, Disponibil online la: http://discutii.mfinante.ro/static/10/Mfp/audit/lege672_m0856.pdf [accesat la data de 19 mai 2019].
30. *** Legea Nr. 115/2018, Disponibil online la: http://discutii.mfinante.ro/static/10/Mfp/audit/legea115_06062018.pdf [accesat la data de 19 mai 2019].
31. *** Cadru normativ UCAAPI, Disponibil online la [accesat la data de 19 mai 2019]: <http://www.mfinante.gov.ro/pagina.html?categoriebunuri=cadru-normativ-ucaapi&pagina=domenii&menu=Ucaapi>
32. *** Law No 114/2015, on internal auditing in the public sector, available online at: https://financa.gov.al/wp-content/uploads/2018/06/Ligji_114_22.10.2015.pdf [accesat la data de 19 mai 2019].
33. *** Law no. 9720 date 23.04.2007, on internal audit in the public sector.
34. *** UCAAPI/Ministerul Finanțelor Publice, Rapoartele privind activitatea de audit intern din sectorul public din România, Disponibil online la [accesat la data de 19 mai 2019]:
35. http://discutii.mfinante.ro/static/10/Mfp/audit/Rap_activ_audit_intern_sect_public_2017.pdf
36. http://discutii.mfinante.ro/static/10/Mfp/audit/Rap_activ_audit_intern_sect_public_2016.pdf
37. http://discutii.mfinante.ro/static/10/Mfp/audit/Rap_activ_audit_intern_sect_public_2015.pdf
38. *** General Directorate of Harmonization of Public Internal Financial Control/Ministry of Finance and Economy, Albania, Joint reports for CHU/FMC and CHU/IA, Reports on the functioning of public internal control system in the general government units in Albania, 2010-2017, Disponibil online la [accesat la data de 19 mai 2019]:
39. <https://financa.gov.al/en/raportet-vjetore/>
40. https://financa.gov.al/wp-content/uploads/2018/07/Raporti_Vjetor_i_KBFP_2017.pdf
41. https://financa.gov.al/wp-content/uploads/2018/06/Raporti_PIFC_-_30_05_2016-1.pdf
42. https://financa.gov.al/wp-content/uploads/2018/03/Annual_PIFC_Report_2014_EN-1.pdf
43. https://financa.gov.al/wp-content/uploads/2018/03/Raporti_Vjetor_i_KBFP_2013.pdf
44. https://financa.gov.al/wp-content/uploads/2018/03/Annual_Report_of_PIFC_2012.pdf
45. https://financa.gov.al/wp-content/uploads/2018/03/Annual_Report_of_PIFC_2011.pdf
46. https://financa.gov.al/wp-content/uploads/2018/03/Annual_Report_of_PIFC_2010.pdf
47. *** http://ec.europa.eu/budget/library/biblio/documents/control/brochure_pifc_en.pdf

---

Aspecte privind modificarea coordonatelor raportului auditorului independent.

**Cazul entităților
de interes public**

Denis Adrian LEVANTI,
Manager, Departamentul Audit, PwC România,
e-mail: levantidenis@yahoo.com

Rezumat

Perioadele în care auditorii financiari ai entităților de interes public emiteau un raport de audit standardizat, fără a descrie riscurile semnificative identificate pe parcursul procesului de audit, s-au scurs. În noul cadru de raportare, rapoartele de audit oferă mai multe informații și transparență stakeholderilor, în special cu privire la aspectele semnificative discutate de către auditori cu personalul responsabil de guvernarea entităților.

Cercetarea efectuată are ca obiectiv identificarea și analizarea aspectelor cheie de audit raportate de către auditorii financiari pentru un eșantion de entități de interes public din România. Rezultatele cercetării au evidențiat faptul că majoritatea auditorilor au respectat cerințele ISA referitoare la prezentarea aspectelor cheie de audit, respectiv faptul că există abordări diferite ale acestora cu privire la numărul mediu de aspecte cheie de audit descrise la nivel de raport și în funcție de industrie, natura aspectelor cheie și dezvoltarea pragului de semnificație utilizat în cadrul procesului de audit.

Cuvinte-cheie: raport de audit, entitate de interes public, aspect cheie de audit, stakeholderi

Clasificare JEL: M42

Vă rugăm să citați acest articol astfel:

Levanti, D. A., (2019), Aspects Regarding the Changes to the Independent Auditor's Report. The Case of Public Interest Entities, *Audit Financiar*, vol. XVII, no. 3(155)/2019, pp. 486-495, DOI: 10.20869/AUDITF/2019/155/018

Link permanent pentru acest document:

<http://dx.doi.org/10.20869/AUDITF/2019/155/018>

Data primirii articolului: 07.05.2019

Data revizuirii: 13.05.2019

Data acceptării: 29.06.2019

Introducere

Ca urmare a crizei financiare globale și a creșterii complexității raportării financiare, solicitările investitorilor cu privire la necesitatea întocmirii de rapoarte de audit mai informative au crescut. Profesia de auditor financiar a trebuit să răspundă investitorilor care și-au exprimat nemulțumirea cu privire la raportul de audit; o opinie simplă, conform căreia situațiile financiare oferă o imagine fidelă asupra activității unei entități, nu mai era suficientă. Dincolo de opinia cu sau fără rezerve, conținutul raportului de audit era standardizat.

Solicitările investitorilor nu s-au axat doar asupra rapoartelor de audit care exprimau o opinie fără rezerve, ci și asupra celor care exprimau o opinie cu rezerve. În acest context, a fost necesară extinderea opiniei auditorului în vederea includerii aspectelor și judecăților profesionale cheie efectuate în cadrul procesului de audit. Consiliul de Raportare Financiară din Regatul Unit al Marii Britanii a fost primul care a răspuns acestor solicitări, introducând noi cerințe de raportare pentru auditorii entităților care făceau obiectul Codului de Guvernanță Corporativă al Marii Britanii, începând cu anul 2012. Ulterior, Consiliul privind Standardele Internaționale de Audit și Asigurare (IAASB) a lansat noi standarde de raportare pentru auditorii financiari cu aplicabilitate pentru auditul situațiilor financiare pentru perioade începând cu 15 decembrie 2016. Ca urmare a acțiunii IAASB, autoritățile de reglementare a profesiei de auditor financiar din diferite state și-au revizuit standardele naționale în vederea asigurării conformității cu regulile adoptate la nivel internațional.

Printre cele mai importante schimbări în structura raportului de audit se numără: reorganizarea structurii raportului de audit astfel încât paragraful ce conține opinia auditorului să fie prezentat la începutul raportului de audit, introducerea unei secțiuni noi dedicate prezentării aspectelor cheie de audit, prezentarea responsabilității conducerii entității, respectiv a auditorului, cu privire la continuitatea activității entității și prezentarea separată a oricăror incertitudini cu privire la acest aspect, declarația afirmativă a auditorului cu privire la independență și conformitatea cu Codul de Etică.

În ceea ce privește auditul entităților de interes public, la nivelul Uniunii Europene (UE), noile cerințe de raportare ale auditorilor au fost implementate prin Regulamentul UE nr. 537/2014 al Parlamentului European și al

Consiliului privind cerințe specifice pentru auditul statutar al entităților de interes public.

În acest context, cercetarea de față are ca obiectiv identificarea și analizarea principalelor aspecte cheie de audit prezentate de către auditorii financiari în cadrul rapoartelor de audit emise în legătură cu situațiile financiare ale celor mai importante entități de interes public din România și anume, entitățile ale căror acțiuni sunt listate la Bursa de Valori București (BVB) și instituțiile de credit.

Comparativ cu rezultatele cercetărilor existente la nivelul literaturii de specialitate pe această temă, contribuția adusă de această lucrare constă în identificarea și analizarea principalelor aspecte cheie raportate de către auditorii financiari ai entităților de interes public din România pentru exercițiul financiar încheiat la 31 decembrie 2017 în funcție de natura acestora, industria în care entitățile își desfășoară activitatea, abordările diferitelor firme de audit în ceea ce privește numărul mediu de aspecte cheie prezentate la nivel de raport, precum și dezvăluirea pragului de semnificații.

De asemenea, considerăm că studiul poate fi utilizat ca un instrument de benchmarking de către părțile implicate și interesate de rezultatul procesului de audit, din care amintim: auditorii financiari, personalul din conducerea entităților și investitorii.

Articolul este structurat astfel: prima secțiune este dedicată revizuirii literaturii de specialitate privind raportul de audit, fiind urmată de o secțiune ce descrie metodologia cercetării. Următoarea secțiune include rezultatele cercetării, iar lucrarea se încheie cu secțiunea dedicată concluziilor.

1. Revizuirea literaturii de specialitate

Scopul opiniei unui expert independent este acela de a consolida credibilitatea situațiilor financiare ale unei entități. Comunicarea opiniei auditorului poartă denumirea de atestare, iar în cadrul unui audit această atestare este denumită *raport de audit* (Hayes et al., 2015).

Land (2014) consideră surprinzător faptul că raportul de audit, singura voce independentă cu privire la situațiile financiare pregătite de către o entitate, reprezintă unica parte a unui set de situații financiare în cadrul căruia nu există niciun punct de lectură. De asemenea, autorul

menționează faptul că raportul de audit nu a suferit schimbări fundamentale de 80 de ani în Statele Unite ale Americii, respectiv de aproximativ 150 de ani în Regatul Unit al Marii Britanii.

Utilizatorii situațiilor financiare ale entităților de interes public sau ale celor private sunt în primul rând acționarii și investitorii, urmași de alți stakeholderi. Abma (2009) indică faptul că Forumul de Governanță Corporativă Eumedion, una dintre instituțiile ce reprezintă interesele investitorilor europeni, a adresat o scrisoare Organizației Internaționale a Valorilor Mobiliare (IOSCO) prin care și-a exprimat punctele de vedere cu privire la valoarea informativă a raportului de audit. Propunerea Forumului a fost aceea de reorganizare a raportului de audit, astfel încât să devină o formă importantă de comunicare între auditori și investitori. Un exemplu indicat de către Forum a fost includerea în conținutul raportului de audit a judecăților profesionale ale auditorului de pe parcursul procesului de audit.

De asemenea, Asare și Wright (2012) consideră că modelul tradițional al raportului de audit are un grad ridicat de standardizare și, prin urmare, este perceput ca fiind insuficient de util, de informativ și de transparent. În special după criza financiară din anul 2008, autoritățile de reglementare, consiliile ce definesc standardele profesionale și comunitatea de investiții au început serios să pună la îndoială valoarea informativă a raportului de audit. În mod similar, cercetarea academică din ultimul deceniu a subliniat, în mod repetat, nevoia de schimbare, invocând reforma raportului de audit. De exemplu, Carcello (2012) și Turner et al. (2010) constată că utilizatorii recunosc valoarea raportului de audit, însă arată interes redus în citirea acestuia având în vedere formatul standardizat. Rezultatele studiului realizat de către Church et al. (2011) și Gray et al. (2011) au relevat faptul că utilizatorii au evaluat raportul tradițional de audit ca fiind neinformativ, în special pentru faptul că toate entitățile de interes public primesc aceeași opinie fără rezerve. Într-o altă abordare, Mock et al. (2013) consideră că stakeholderii doresc mai multe informații cu privire la procesul de audit, auditorul financiar, respectiv situațiile financiare. Mai mult, în urma cercetării efectuate, Vanstraelen et al. (2012) constată că stakeholderii sunt interesați de informații suplimentare privind constatările auditului, cum ar fi arile cheie de risc.

În acest context, IAASB a procedat la revizuirea Standardelor Internaționale de Audit („ISA”) referitoare la

raportarea efectuată de către auditorul financiar. IAASB consideră că noile standarde asigură creșterea transparenței și a valorii informaționale a raportului de audit, respectiv asigură îmbunătățirea comunicării dintre auditori și investitori și o atenție sporită din partea conducerii entității și a celor însărcinați cu guvernarea (de exemplu, Comitetul de Audit) cu privire la informațiile prezentate în situațiile financiare, subiectul procesului de audit și emiterea raportului de audit.

Raportat la entitățile de interes public, cea mai importantă schimbare referitoare la raportul de audit o reprezintă introducerea prezentării aspectelor cheie de audit. Potrivit ISA 701 „Comunicarea aspectelor cheie de audit în cadrul raportului auditorului” (ISA 701), paragraful 8, aspectele cheie de audit reprezintă acele aspecte care, în opinia profesională a auditorului, au fost cele mai semnificative pe parcursul procesului de audit al situațiilor financiare. În continuare, vom prezenta o serie de opinii și rezultate ale unor studii referitoare la impactul publicării raportului extins de audit și al prezentării aspectelor cheie ale auditului asupra stakeholderilor.

Cates (2014) observă faptul că noul raport de audit este transmis și discutat în mod activ printre acționari, ca parte a procesului uzual de revizuire a activității entităților. Richards (2014) afirmă faptul că a fost surprins plăcut de utilitatea noilor informații prezentate în cadrul raportului.

Banerjee (2017) apreciază dezvoltările aduse raportului de audit ca fiind pozitive, introducerea noilor elemente înlăturând misterul asupra muncii auditorilor și a modalității prin care aceștia decid asupra opiniei de audit. Pentru entitățile listate pe bursa de valori, Sim (2017) consideră că aspectele cheie de audit stau la baza conversației dintre membrii Directoratului și investitorii instituționali și retail.

Dintre studiile efectuate pe această temă, îl menționăm pe cel efectuat de Kohler et al. (2016), ce a avut ca obiectiv, examinarea valorii comunicative a raportului extins de audit asupra investitorilor instituționali și retail. Aceștia au constatat faptul că analizele investitorilor asupra situației economice a unei entități sunt influențate de aspectele cheie de audit identificate, însă, totodată, acestea nu au nicio valoare comunicativă pentru investitorii retail, care întâmpină dificultăți în înțelegerea informației prezentate.

Studiul efectuat de Carver și Trimkle (2017) arată că investitorii retail consideră noul raport de audit ca fiind greu de citit și fără valoare adăugată în procesul de evaluare al investitorilor. Concluziile cercetării efectuate de către Sirois et al. (2018) indică faptul că, în procesul de revizuire a situațiilor financiare, utilizatorii își direcționează atenția către ariile indicate în raportul de audit ca fiind aspecte cheie ale auditului.

Gutierrez et al. (2018) afirmă faptul că nu au identificat dovezi care să ateste faptul că informațiile suplimentare incluse în raportul de audit afectează reacțiile și deciziile investitorilor. Această concluzie este convergentă și cu cea formulată de către Lennox et al. (2018), conform căreia dezvăluirea aspectelor cheie de audit nu influențează comportamentul investitorilor.

În ansamblu, studiile efectuate până în acest moment, respectiv interviurile cu profesioniștii din domeniu, oferă rezultate mixte în ceea ce privește comportamentul investitorilor și reacția pieței ca urmare a includerii aspectelor cheie de audit. Din această perspectivă, considerăm că sunt necesare cercetări pentru a explora consecințele economice asociate prezentării aspectelor cheie de audit.

2. Metodologia cercetării

Pentru realizarea obiectivului cercetării am recurs la cercetarea de tip calitativ.

Premisa cercetării a avut în vedere definiția entității de interes public conform Legii nr. 162/2017 privind auditul statutar al situațiilor financiare anuale și al situațiilor financiare consolidate. Definiția entității de interes public este una largă, astfel că, pentru scopul analizei, am inclus doar entitățile ale căror valori mobiliare au fost admise pentru tranzacționare pe BVB și instituțiile de credit ce își desfășoară activitatea pe piața din România.

Pentru stabilirea eșantionului supus analizei, am avut în vedere următoarele aspecte:

- toate cele 78 de entități ale căror acțiuni sunt tranzacționabile pe BVB, sectorul Bucharest Stock Exchange (BSE), status „Tranzacționabil”. Pentru două dintre entități nu am putut obține rapoartele de audit din surse publice, iar alte trei sunt instituții de credit persoane juridice înregistrate în România, ce au fost incluse în eșantionul dedicat acestui tip de entități.
- top 25 instituții de credit ce activează pe piața bancară din România. Pentru două dintre acestea nu

am putut obține rapoartele de audit din surse publice, iar alte trei reprezintă sucursale ale unor instituții de credit străine, ale căror situații financiare sunt întocmite de către societatea mamă.

Așadar, eșantionul cuprinde un număr total de 93 de entități de interes public, din care 73 sunt entități ale căror acțiuni sunt tranzacționate pe BVB, iar 20 sunt instituții de credit persoane juridice înregistrate în România, ce dețin o cotă de piață de 84,03% la 31 decembrie 2017 în funcție de valoarea totală a activelor.

Am analizat rapoartele de audit emise în legătură cu situațiile financiare pentru exercițiul financiar încheiat la 31 decembrie 2017 întrucât, la data efectuării analizei, termenul de depunere a situațiilor financiare pentru exercițiul financiar încheiat la 31 decembrie 2018 nu era scurs. Menționăm faptul că toate entitățile incluse în eșantion întocmesc situațiile financiare anuale în conformitate cu Standardele Internaționale de Raportare Financiară (IFRS). Rapoartele de audit au fost obținute din surse publice, prin investigarea informațiilor disponibile pe website-ul oficial al BVB, respectiv cele ale entităților incluse în eșantion.

Pentru atingerea obiectivului propus am parcurs următoarele etape:

- stabilirea eșantionului și identificarea surselor de date;
- obținerea rapoartelor de audit din surse publice;
- analiza individuală a rapoartelor de audit și colectarea datelor în ceea ce privește: auditorul entității, formatul raportului, opinia emisă, aspectele cheie de audit menționate, pragul de semnificație, mențiuni cu privire la serviciile de non-audit;
- analiza propriu-zisă a datelor colectate; și
- interpretarea informațiilor obținute.

3. Rezultate și discuții

O primă analiză efectuată a evidențiat distribuția entităților incluse în eșantion în funcție de industria în care acestea își desfășoară activitatea. Rezultatele relevă faptul că cele 93 de entități analizate își desfășoară activitatea în 19 sectoare de activitate diferite. În ceea ce privește entitățile listate la BVB, observăm faptul că activitatea a 30% dintre acestea este concentrată în jurul a trei industrii și anume: producție și prelucrare (industria de manufactură), servicii financiare (societăți de investiții financiare, brokeri de asigurare) și construcții (Tabelul nr. 1).

Tabelul nr. 1 Entitățile de interes public incluse în eșantion în funcție de industrii

Industrie	Nr. entități	% în nr. total entități
Industria bancară	20	22%
Industria de producție și prelucrare	11	12%
Servicii financiare	9	10%
Construcții	7	8%
Industria electrotehnică și electronică	7	8%
Industria petrolului și a gazelor naturale	6	6%
Industria bunurilor industriale	4	4%
Industria farmaceutică	4	4%
Imobiliare	4	4%
Industria energetică	3	3%
Industria alimentară	3	3%
Industria automobilelor	3	3%
Industria hotelieră	3	3%
Alte industrii	9	10%
TOTAL	93	100%

Sursa: Analiza proprie a autorului

Analiza efectuată continuă cu identificarea distribuției firmelor de audit, separat pentru entitățile listate la BVB (Tabelul nr. 2), respectiv pentru instituțiile de credit (Tabelul nr. 3). Astfel, se observă că doar 38% dintre entitățile listate la BVB au situațiile financiare auditate de companii membre Big 4 (PricewaterhouseCoopers – PwC, Deloitte, Ernst & Young – E&Y și KPMG), comparativ cu instituțiile de credit ale căror situații

financiare sunt auditate în proporție de 100% de către aceste companii. Acest fapt are drept argument regulile mai stricte impuse de reglementările emise de către Banca Națională a României cu privire la cerințele privind reputația și experiența auditorilor financiari ai instituțiilor de credit. 52% dintre entitățile listate pe BVB sunt auditate de firme locale de audit sau de auditori financiari persoane fizice.

Tabelul nr. 2 Auditorii financiari ai entităților listate la BVB

Firma de audit	Nr. entități auditate	% în nr. total entități
Alți auditori financiari	38	52%
Big 4	28	38%
BDO & Mazars	7	10%
TOTAL	73	100%

Sursa: Analiza proprie a autorului

Tabelul nr. 3 Auditorii financiari ai instituțiilor de credit

Firma de audit	Nr. entități auditate	% în nr. total entități
PwC	6	30%
Deloitte	6	30%
KPMG	4	20%
E&Y	4	20%
TOTAL	20	100%

Sursa: Analiza proprie a autorului

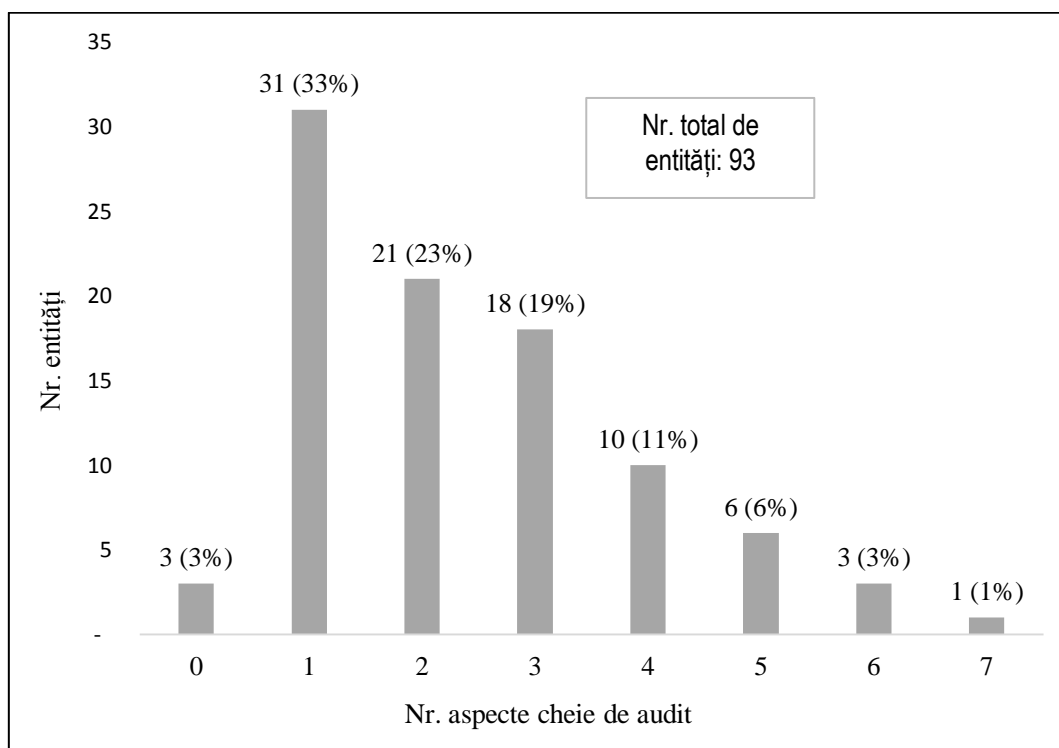
În cele ce urmează, vom identifica și analiza principalele aspecte cheie de audit prezentate de către auditorii financiari în rapoartele de audit. În vederea stabilirii aspectelor cheie de audit, auditorii financiari au în vedere următoarele criterii: arii contabile cu risc semnificativ, arii contabile care necesită judecăți profesionale semnificative din partea auditorului și efectul tranzacțiilor semnificative asupra auditului. Dintre aspectele care necesită atenția semnificativă a auditorului, acesta le selectează pe cele care au un impact semnificativ asupra situațiilor financiare și le raportează persoanelor responsabile cu guvernarea ca fiind aspecte cheie de audit. În **Figura nr. 1** este prezentat

numărul total de aspecte cheie de audit incluse în cadrul rapoartelor de audit analizate.

Rezultatele cercetării au relevat următoarele:

- 75% dintre rapoartele de audit ale entităților analizate conțin între 1 și 3 aspecte cheie de audit, cele mai frecvent întâlnite fiind rapoartele de audit ce conțin un singur aspect cheie;
- 22% dintre rapoarte includ între 4 și 7 aspecte cheie de audit; și
- pentru 3% dintre rapoarte aspectele cheie nu au fost prezentate (Electroaparataj SA, Electromagnetica SA și SNTGN Transgaz SA.), situație ce nu respectă cerințele revizuite ale ISA 701.

Figura nr. 1 Număr de aspecte cheie de audit pe entitate

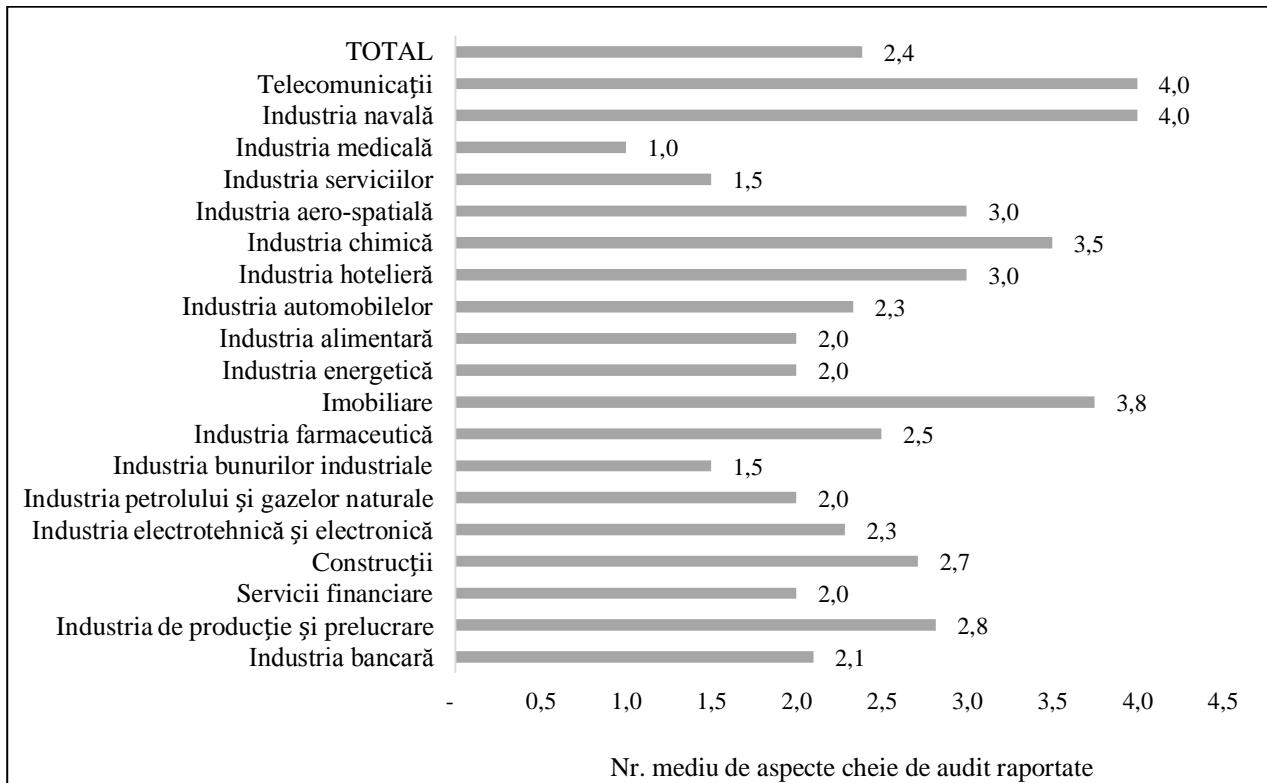

Sursa: Analiza proprie a autorului

Din **Figura nr. 2** observăm faptul că, în medie, au fost raportate 2,4 aspecte cheie de audit la nivel de raport. Cele mai ridicate medii au fost identificate în cazul entităților ce operează în domeniul telecomunicațiilor, al imobiliarelor și în industria chimică. La polul opus se regăsesc cele care

activează în industria medicală, a serviciilor și a bunurilor industriale. În ceea ce privește instituțiile de credit, numărul mediu de aspecte cheie raportate este inferior mediei eșantionului, auditorii raportând, pentru 70% dintre entitățile analizate, unul sau două aspecte cheie de audit.

Figura nr. 2 Număr mediu de aspecte cheie de audit raportate în funcție de industrie

Sursa: Analiza proprie a autorului

Figurile nr. 3 și nr. 4 ilustrează frecvența de raportare a aspectelor cheie de audit în funcție de natura acestora, pentru entitățile listate la BVB, respectiv pentru instituțiile de credit. Cu privire la entitățile listate la BVB, cinci dintre cele mai frecvente aspecte cheie de audit raportate constituie 60% din numărul total de aspecte cheie identificate ca urmare a analizei efectuate.

Deși cel mai frecvent aspect cheie de audit vizează recunoașterea veniturilor, prezumția de risc de fraudă în recunoașterea veniturilor stipulată de ISA nu a fost prezentată ca atare în toate rapoartele de audit. Recunoașterea veniturilor a fost considerată aspect cheie din cauza unor motive specifice, cum ar fi: complexitatea tratamentului contabil, utilizarea de estimări pentru recunoașterea veniturilor și utilizarea de proceduri pentru înregistrarea manuală a unui volum ridicat de tranzacții.

De asemenea, nu considerăm surprinzător faptul că printre cele mai importante aspecte cheie raportate de către auditori se numără ajustările pentru deprecierea

imobilizărilor corporale și ajustările pentru deprecierea creanțelor, întrucât tratamentele contabile aplicabile acestora necesită un nivel ridicat de judecată profesională din partea conducerii entităților, respectiv utilizarea de estimări cu privire la evenimente sau condiții incerte. Pentru a reduce riscul de denaturare semnificativă în relație cu aceste aspecte, auditorul nu trebuie doar să obțină dovezi coroborative cu privire la evaluarea efectuată de către conducere, ci și să exercite un nivel adecvat de scepticism profesional pentru a verifica acuratețea acestora.

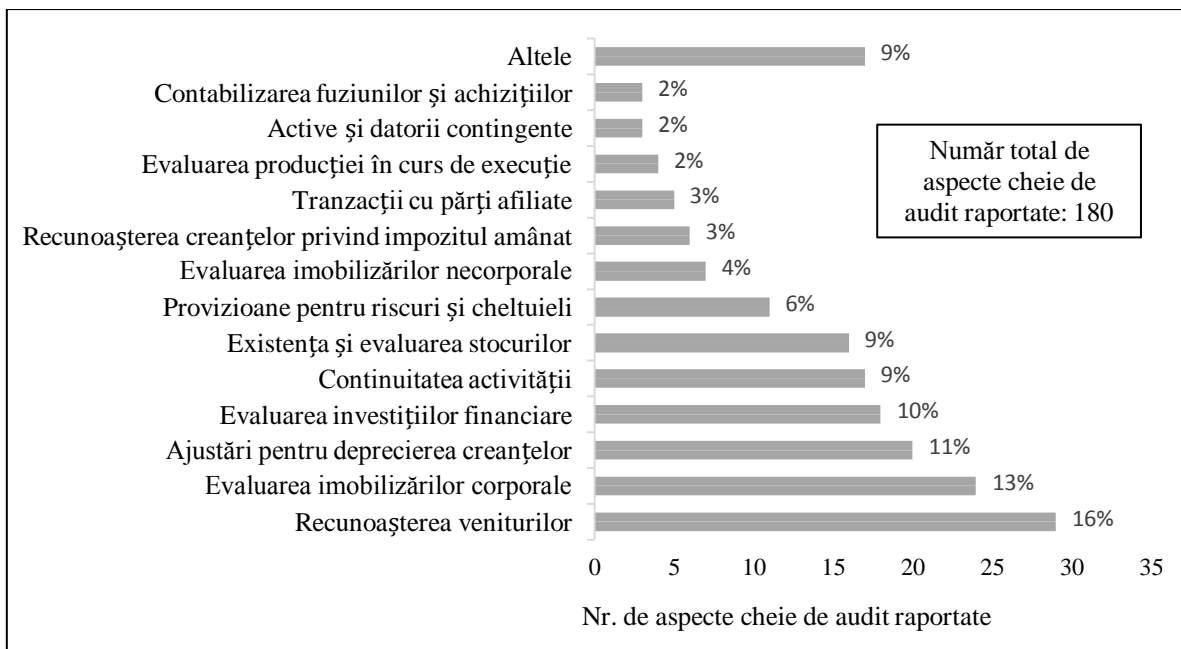
Ajustările pentru deprecierea creanțelor reprezintă cel mai frecvent aspect cheie raportat și în cazul instituțiilor de credit. Modalitățile prin care băncile estimează ajustările pentru pierdere ca urmare a riscului de neplătă a debitorilor presupun un proces complex ce implică numeroase estimări, analize statistice și un nivel ridicat de judecată profesională din partea conducerii.

Contrar majorității entităților listate la BVB, instituțiile de credit dispun de sisteme informatice complexe, ce asigură înregistrarea unui volum zilnic ridicat de

tranzacții, respectiv înregistrarea automată în contabilitate a veniturilor din dobânzi și comisioane ce derivă din activitatea de creditare. Cu toate acestea, auditorii au considerat oportună includerea recunoașterii veniturilor din dobânzi și comisioane din activitatea de creditare printre aspectele cheie ale auditului, având în vedere faptul că aceste venituri reprezintă cea mai

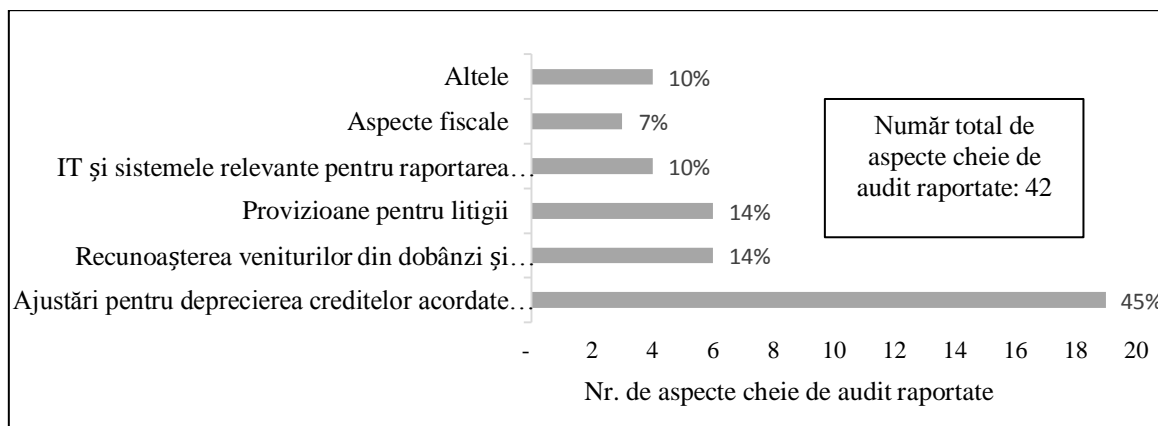
semnificativă parte a cifrei de afaceri a unei bănci. Ca și în cazul ajustărilor pentru deprecierea creanțelor, provizioanele pentru litigii au fost identificate ca fiind aspecte cheie de audit, având în vedere nivelul ridicat de judecată profesională necesar din partea conducerii entităților și utilizarea de estimări cu privire la evenimente sau condiții incerte.

Figura nr. 3 Aspecte cheie de audit în funcție de natura acestora – entități listate la BVB

Sursa: Analiza proprie a autorului

Figura nr. 4 Aspecte cheie de audit în funcție de natura acestora – instituții de credit

Sursa: Analiza proprie a autorului

Rezultatele cercetării relevă faptul că, pentru entitățile de interes public, companiile de audit E&Y și PwC au raportat în medie un număr superior de aspecte cheie de audit comparativ cu numărul mediu de 2,4 prezentat la nivelul entităților listate pe BVB. De asemenea, s-a observat faptul că Deloitte, BDO și Mazars au raportat în medie un număr similar de aspecte cheie de audit. În ceea ce privește instituțiile de credit, E&Y și PwC au raportat în medie 2,8 respectiv 2,4 aspecte cheie de audit, superioare mediei de 2,1 înregistrate la nivelul instituțiilor de credit incluse în analiză.

Potrivit ISA 701, pentru a concluziona faptul că anumite aspecte comunicate de către auditori către persoanele responsabile cu guvernarea reprezintă aspecte cheie de audit, auditorii trebuie să ia în calcul o serie de considerente, printre care și importanța aspectului respectiv pentru înțelegerea situațiilor financiare de către stakeholderi și în special materialitatea acestuia față de situațiile financiare. În acest sens, pe parcursul analizei rapoartelor de audit, s-a constatat faptul că, în anumite situații, auditorii au considerat oportună prezentarea valorii pragului de semnificație utilizat în vederea desfășurării procesului de audit al situațiilor financiare, însoțită de descrierea modalității de calcul al acestuia.

Dintr-o altă analiză efectuată, a reieșit faptul că PwC România este singura companie locală de audit care a ales să prezinte valoarea pragului de semnificație în toate rapoartele de audit emise în legătură cu situațiile financiare pentru exercițiul financiar încheiat la 31 decembrie 2017 ale entităților incluse în eșantion.

Concluzii

Auditorii financiari au fost obligați să emită rapoarte standard de audit pentru mai multe decade. Tranziția la un mediu al rapoartelor personalizate de audit schimbă, fără îndoială, această cultură îndelungată a profesiei de auditor.

Implementarea cerințelor revizuite cu privire la standardele de raportare de către auditori reprezintă provocări semnificative pentru auditori, membrii conducerii entităților și persoanele responsabile cu guvernarea, întrucât pregătirea raportului de audit necesită implicarea lor. Pe de altă parte, aceste provocări oferă oportunități pentru dezvoltarea profesiei de auditor, astfel încât auditorii să poată oferi o mai bună înțelegere a muncii efectuate și să îmbunătățească relevanța auditului pentru beneficiul entităților și al stakeholderilor. La rândul lor, entitățile pot folosi această oportunitate în vederea îmbunătățirii prezentărilor de

informații din situațiile financiare și a stimulării dialogului cu stakeholderii cu privire la acele aspecte considerate de către auditori ca fiind semnificative.

Cercetarea efectuată a evidențiat faptul că auditorii financiari au respectat noile cerințe ale ISA cu privire la formatul și conținutul raportului de audit, cu excepția a trei situații în care aceștia au considerat că nu există aspecte cheie de audit de raportat. Pe viitor, este interesant de urmărit dacă această abordare a auditorilor, pentru entitățile în cauză, va suferi modificări. De asemenea, rezultatele studiului indică abordări diferite ale firmelor de audit în ceea ce privește numărul de aspecte cheie de audit prezentate la nivel de raport, respectiv ale dezvoltării pragului de semnificație utilizat în cadrul procesului de audit.

Având în vedere faptul că rapoartele de audit în varianta extinsă au fost întocmite doar pentru două exerciții financiare (2016 și 2017), este de așteptat ca auditorii să analizeze schimbările necesare pentru îmbunătățirea conținutului rapoartelor de audit, în baza experienței deja dobândite, în special cu privire la descrierea aspectelor cheie de audit. De asemenea, este de așteptat ca entitățile să continue să-și dezvolte guvernarea corporativă și prezentările de informații din cadrul situațiilor financiare și a rapoartelor anuale, pentru a răspunde așteptărilor crescute din partea stakeholderilor.

În cazul în care entitățile și auditorii acestora nu constată nici un beneficiu al noului model de raportare și nu sunt orientați către inovare și schimbare, este posibil să existe riscul ca noul raport de audit să devină doar un raport mai lung, iar, pe măsura trecerii timpului, cu un limbaj din ce în ce mai standardizat.

Raportat la limitele cercetării, considerăm că una dintre limite este reprezentată de lipsa rapoartelor de audit pentru două instituții de credit ce activează în România și pentru alte trei, ce reprezintă sucursale ale unor instituții de credit străine, ale căror situații financiare sunt întocmite de către societatea mamă. Însă, având în vedere ponderea acestora în totalul eșantionului investigat, considerăm că rezultatele cercetării nu sunt influențate în mod semnificativ.

Ca direcții de cercetare viitoare, ne propunem continuarea cercetării cu privire la identificarea și analizarea principalelor aspecte cheie de audit prezentate de către auditorii financiari în cadrul rapoartelor de audit emise în legătură cu situațiile financiare ale companiilor ce activează și în alte industrii.

BIBLIOGRAFIE

1. Arens, A., Elder, R., Beasley, M. (2014), Auditing & assurance services – an integrated approach, Fifth Edition, Ed. Pearson, pp. 47 – 76.
2. Asare, S., Wright, A. (2012), Investors', auditors', and lenders' understanding of the message conveyed by the standard audit report on the financial statements. *Accounting Horizons*, no. 26(2), pp. 193–217, disponibil online la <https://doi.org/10.2308/acch-50138>.
3. Carcello, J. (2012), What do investors want from the standard audit report? Results of a survey of investors conducted by the PCAOB's Investor Advisory Group, *The CPA Journal* no. 82(1), pp. 22–28.
4. Carver, B., Trinkle, B. (2017), Nonprofessional investors' reactions to the PCAOB's proposed changes to the standard audit report, disponibil online la <https://papers.ssrn.com/sol3/results.cfm?Request-Timeout=50000000>.
5. E&Y (2017), Adoption of new auditor's report, disponibil online la [https://www.ey.com/Publication/vwLUAssets/EY-adoption-of-new-auditors-reports-july-2017/\\$File/EY-adoption-of-new-auditors-reports-july-2017.pdf](https://www.ey.com/Publication/vwLUAssets/EY-adoption-of-new-auditors-reports-july-2017/$File/EY-adoption-of-new-auditors-reports-july-2017.pdf).
6. Federația Internațională a Contabililor, <http://www.ifac.org>
7. Gold, A., Heilmann, M. (2019), The consequences of disclosing key audit matters (KAMs): A review of the academic literature, *Maandblad voor Accountancy en Bedrijfseconomie* 93(1/2), pp. 5–14.
8. Gray, G., Turner, J., Coram, P., Mock, T. (2011), Perceptions and misperceptions regarding the unqualified auditor's report by financial statement preparers, users, and auditors. *Accounting Horizons*, no. 25(4), pp. 659–684, disponibil online la <https://doi.org/10.2308/acch-50060>.
9. Gutierrez, E., Minutti-Meza, M., Tatum, K., Vulcheva, M. (2018), Consequences of adopting an expanded auditor's report in the United Kingdom, *Review of Accounting Studies*, no. 23, pp. 1543–1587, disponibil online la <https://doi.org/10.1007/s11142-018-9464-0>.
10. IAASB (2015), New and revised Auditor Reporting Standards and Related Conforming Amendments, disponibil online la <https://www.iaasb.org/>.
11. IAASB (2018), Handbook of International Quality Control, Auditing, Review, Other Assurance, and Related Services Pronouncements, disponibile online la <https://www.iaasb.org/>.
12. KPMG International (2016), A guide to enhanced auditor's reports, disponibil online <https://assets.kpmg/content/dam/kpmg/sg/pdf/2016/12/Enhanced-auditor-reports.pdf>.
13. KPMG International (2018), New auditor's report requirement – communication of key audit matters, *Accounting and Auditing Update*, issue no. 20/2018.
14. Köhler, A., Ratzinger-Sakel, N., Theis, J. (2016), The effects of key audit matters on the auditor's report's communicative value: Experimental evidence from investment professionals and non-professional investors, disponibil online la <https://doi.org/10.2139/ssrn.2838162>.
15. Legea nr. 162/2017 privind auditul statutar al situațiilor financiare anuale și al situațiilor financiare consolidate și de modificare a unor acte normative, publicată în Monitorul Oficial al României nr. 548 din 12 iulie 2017.
16. Lennox, C., Schmidt, J., Thompson, A. (2018), Is the expanded model of audit reporting informative to investors? Evidence from the U.K., disponibil online la https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=2619785.
17. PwC Singapore (2017), Enhanced auditor's report, disponibil online la <https://www.pwc.com/sg/en/publications/enhanced-auditor-report.html>.
18. PwC Hong Kong (2017), Enhanced auditor's report, disponibil online la <https://www.pwchk.com/en/services/audit-and-assurance/publications/enhanced-auditor-s-report.html>.
19. Tian, J., Xin, M. (2017), Literature review on audit opinion, *Journal of Modern Accounting and Auditing*, June 2017, Vol. 13, No. 6, pp. 266-271.

Influențele mecanismului de guvernanță corporativă asupra performanței financiare a unei companii

---

*Lector Ready WICAKSONO,
Master în Contabilitate la Sekolah Tinggi Ilmu Ekonomi
Balikpapan, East Kalimantan, Indonesia,
e-mail: ready@stiebalikpapan.ac.id*

*Lector Dasriyan SAPUTRA,
Master în Management la Sekolah Tinggi Ilmu Ekonomi
Balikpapan, East Kalimantan, Indonesia,
e-mail: dasriyan@stiebalikpapan.ac.id*

*Lector dr. Hairul ANAM,
Balikpapan University, East Kalimantan, Indonesia,
e-mail: hairul@uniba-bpn.ac.id*

Rezumat

Scopul acestui studiu este de a determina dacă consiliul de comisari reprezentând funcția de control intern, consiliul comisarilor independenți, comitetul de audit, proprietatea managerială, proprietatea instituțională sau tipul auditorului influențează performanța financiară a companiei. Metoda utilizată este analiza de regresie în doi pași. Populația studiată implică societățile imobiliare cotate la BVI (Bursa de Valori din Indonezia). Eșantionul utilizat are la bază o selecție rațională, iar sursa datelor folosite în studiu o reprezintă rapoartele financiare publicate de către firme. Rezultatele relevă faptul că la nivelul studiului, consiliul comisarilor și proprietatea instituțională au o influență pozitivă semnificativă asupra performanței financiare. În același timp, consiliul de comisari independenți, comitetul de audit, proprietatea managerială și tipul de auditor nu au o influență semnificativă asupra performanței financiare.

Cuvinte-cheie: consiliul comisarilor, proprietatea managerială, proprietatea instituțională

Clasificare JEL: G34, M42

Vă rugăm să citați acest articol astfel:

Wicaksono, R., Saputra, D., Anam, H. (2019), The Influences of Corporate Governance Mechanism towards Company's Financial Performance, *Audit Financiar*, vol. XVII, no. 3(155)/2019, pp. 496-506,
DOI: 10.20869/AUDITF/2019/155/019

Link permanent pentru acest document:

<http://dx.doi.org/10.20869/AUDITF/2019/155/019>
Data primirii articolului: 20.02.2019
Data revizuirii: 5.05.2019
Data acceptării: 1.07.2019

1. Introducere

Martono și Harjito (2013) afirmă că o companie este înființată pentru mai multe scopuri, care vizează obținerea unui profit maxim, oferirea de prosperitate părților interesate și îmbunătățirea valorii companiei. Aceste scopuri devin esențiale pentru companie în stabilirea politicilor, precum și a managementului adecvat pentru aceasta.

Atingerea scopurilor companiei are la bază managementul acesteia. Așa cum a fost menționat anterior, unul dintre scopurile companiei îl reprezintă obținerea unui profit maxim, prin care se reflectă performanța financiară a companiei. Prin urmare, descrierea din punct de vedere financiar a companiei, utilizând instrumentele analizei financiare, este reprezentată de performanța financiară (Rachman et.al, 2015).

În ceea ce privește realizarea scopului companiei prin intermediul managementului, compania va oferi această poziție unui profesionist numit agent. Agentul este autorizat să administreze compania din punct de vedere operațional, deoarece proprietarul consideră că agentul poate și înțelege activitățile operaționale ale companiei.

Conducerea operativă a companiei va duce la separarea autorităților. Separarea se realizează între proprietar și conducerea companiei, ceea ce poate provoca o problemă de agenție. Cu toate acestea, problemele care s-au reflectat în unele cazuri au legătură cu gestionarea defectuoasă a companiei.

Unul dintre cazuri este cel al companiei Kimia Farma din 2002. În acest caz, Kimia Farma face o eroare în raportul său financiar cu privire la profitul net. Kimia Farma a raportat un profit net de aproximativ 132 miliarde de rupii, în timp ce profitul net real a fost de aproximativ 99,56 miliarde de rupii, adică cu 24,7% mai mic decât profitul raportat. Din această cauză, se poate dovedi că aplicarea unei bune guvernări corporative la nivelul companiei indoneziane se consideră a fi inexistentă.

Kusumawati și Riyanto (2005) susțin că aplicarea unei bune guvernări corporative în Indonezia este influențată de deficiența legislației, de standardele de contabilitate și de procesul de audit care încă nu este bine definit. De atunci, guvernul și, de asemenea, investitorii încep să acorde mai multă atenție practicilor guvernării corporative. Trebuie înțeles faptul că o

concurență globală nu este o concurență interstatală, ci o concurență inter-corporații în aceste țări. Prin urmare, succesul economiei dintr-o țară depinde de existența companiilor. Acest fapt a demonstrat că o companie din Indonezia nu este bine gestionată (Moeljono, 2005). Potrivit unui sondaj realizat de Institutul Indonezian al Directoratului Corporativ (IIDC) în 2013, Indonezia se află pe locul doi în Asia de Sud-Est în domeniul administrării corporative.

Astfel, motivul aplicării guvernării corporative se datorează anumitor obstacole interne și externe cu care se confruntă compania indoneziană. Obstacolele interne sunt de forma angajamentului asumat dintre angajator și angajații din companie, nivelul de înțelegere a principiului bunei guvernări corporative (BGC) și a eficacității controlului intern. Obstacolele externe sunt de natură juridică, împreună cu regulile și aplicarea acestora.

Unele dintre studiile anterioare au menționat că BGC influențează performanța financiară a companiei, fie în Indonezia, fie în altă țară. Cu toate acestea, din studiile anterioare, se constată unele inconsecvențe asupra rezultatului. Prin urmare, în acest studiu vor fi fundamentate variabilele utilizate în analiză. *Tipul de auditor* este folosit ca variabilă independentă. Motivul pentru alegerea tipului de auditor este reprezentat de faptul că o firmă de audit afiliată Big Four (Big 4) oferă o mai bună calitate rezultatelor auditului în comparație cu o firmă care nu este afiliată cu Big 4.

În acest studiu, obiectele cercetării se bazează pe analiza tipului de proprietate, precum și pe alegerea unei companii din domeniul imobiliar. Motivul pentru a alege această companie este faptul că starea economică va conduce la obținerea unei mai bune performanțe financiare, la nivelul sectorului imobiliar. Creșterea cererii pentru acțiunile unei astfel de companii va face ca valoarea tranzacțiilor pentru o astfel de companie să crească și ea. În plus, scăderea ratei dobânzii la creditul comercial va ușura obținerea creditului. Sectorul imobiliar se bazează în primul rând pe terenuri, pentru ca mai apoi să se considere și bunurile permanente de pe acestea, cum ar fi clădirile, depozitele și alte elemente asociate construcțiilor. Sectorul imobiliar are nevoie de mai multe capacități de analiză, atunci când se au în vedere și proprietățile intelectuale sau materiale. Din punct de vedere material, compania are nevoie de resurse financiare mai mari pentru a crea un

produs nou, capacitatea de a alege și de a gestiona materia primă, de a îmbunătăți activul fizic și de a obține un produs vandabil. Pe de altă parte, compania are nevoie de resurse pentru finanțarea capacităților intelectuale pentru a crea un concept, a alege o locație, a determina prețul și a lua o altă decizie. Pe lângă proprietatea intelectuală și fizică, compania are, de asemenea, nevoie de capacitatea de a crea o relație bună cu terții (externi companiei) pentru a îmbunătăți profitul companiei, astfel încât să încurajeze creșterea performanțelor angajaților.

2. Trecerea în revistă a literaturii de specialitate

2.1. Consiliul de Comisari

Consiliul de comisari este descris ca parte a controlului funcțional care există într-o companie. Funcția de control care este efectuată de consiliile de comisari este inclusă în practica teoriei de agent. Într-o companie, consiliul de comisari are rolul de a reprezenta mecanismul de control intern primar cu scopul de a pune în aplicare funcția de control atât din punct de vedere al investitorilor, cât și al managementului. În acest caz, consiliul de comisari încearcă să intermedieze atât preocuparea investitorilor, cât și a managementului din companie.

2.2. Consiliul Comisarilor independenți

Consiliul comisarilor independenți este parte a unei companii și are rolul de a controla performanța conducerii. Proporția de comisari independenți este stabilită pe baza numărului de comisari externi companiei, împărțit apoi la numărul total de comisari și înmulțit cu 100% (Rustiarini, 2010). Acești comisari se așteaptă să fie neutri, deci, pot crea un echilibru pentru fiecare parte implicată, ca și acționarii majoritari, directorii, comisarii, conducerea, angajații și ceilalți acționari. Prin urmare, se poate spune că acești comisari independenți reprezintă acționarii minoritari și alte părți afiliate.

Weisbach (1988) afirmă că într-o companie, comisarul independent trebuie să fie cu adevărat independent, astfel încât acesta să poată respinge influența, intervenția și presiunea acționarilor majoritari, care au anumite interese în companie. De asemenea, se speră

ca acești comisari independenți să aibă o preocupare continuă și un angajament total în a-și îndeplini atribuțiile și responsabilitățile. Prin urmare, comisarii independenți ar trebui să aibă cunoștințe de specialitate și o integritate ridicată.

2.3. Comitetul de audit

Acest comitet este considerat drept un organism de conducere și este format din consiliul comisarilor pentru a controla gestiunea financiară a companiei prin verificarea situațiilor financiare (Rustiarini, 2010). Comitetul de audit este alcătuit dintr-un consiliu ales al comisarilor. Acesta are responsabilitatea de a facilita stabilirea planului managerial de către conducere. Pe baza acestei definiții, se recunoaște faptul că un comitet de audit reprezintă un grup de persoane care sunt independente sau nu au nicio preocupare în ceea ce privește conducerea companiei și care au cunoștințe de specialitate în contabilitate și în alte domenii conexe controlului intern.

2.4. Proprietatea managerială

Proprietatea managerială (adică managerii dețin interese în companie) poate fi descrisă sub forma implicării active a acționarilor în conducerea companiei cu scopul luării de decizii (ca director sau comisar). Această formă de proprietate ajută la diminuarea conflictelor care pot să apară la nivelul agenției. Cu cât este mai mare participația deținută de management, atunci va scădea tendința managementului de a optimiza utilizarea resurselor, precum și de a reduce costurile de agenție datorate unor interese diferite. Prin poziția sa în conducere, va fi mai atent în luarea deciziilor (Martsila dan Meiranto, 2013).

2.5. Proprietatea instituțională

Sekaredi (2011) afirmă că proprietatea instituțională reprezintă deținerea de acțiuni de către guvern, instituții ale statului, instituții din străinătate, fonduri de investiții și alte instituții. Prin existența proprietății instituționale se speră să se încurajeze mai bine controlul asupra conducerii companiei și, de asemenea, se poate îmbunătăți prosperitatea acționarilor. În principiu, cu cât proprietatea instituțională este mai mare, cu atât aceasta va conduce la o mai bună gestionare a managementului. Apoi, cererea de optimizare a performanței va avea o mai mare contribuție pentru companie.

2.6. Tipul auditorului

DeAngelo (1981) susține că la nivelul profesiei contabile, calitatea raportărilor financiare poate fi măsurată prin firmele de contabilitate supuse auditului financiar. Firmele de contabilitate și audit din grupul *Big 4* sunt considerate că pot efectua misiuni de audit de o înaltă calitate, comparative cu firmele care nu fac parte din acest grup. Un indicator asociat tipului auditorului poate fi reprezentat de numărul de clienți pe care îi poate deservi o firmă de audit, de numărul de parteneri asociați, precum și de totalitatea veniturilor obținute din angajamentele semnate.

2.7. Performanța financiară

În acest caz, performanța financiară este privită ca un instrument de măsurare folosit de cel care emite raportul de audit pentru măsurarea și determinarea nivelului calității unei companii (Fahmi, 2013: 239). Mai mult, performanța financiară poate fi utilizată ca instrument de analiză pentru a observa performanța companiei în funcție de gradul de aplicare corectă a normelor financiare. Există trei grupuri de măsurare a performanței, explicate de Weston și Copeland (2010: 237):

- a. Rata de rentabilitate, pentru a măsura eficacitatea managementului pe baza rezultatului obținut din vânzările realizate în urma investițiilor ocazionale.
- b. Rata de creștere, care măsoară capacitatea companiei de a-și menține poziția economică în ceea ce privește creșterea economică și la nivel de ramură sau la nivel de piață.
- c. Măsuri de evaluare utilizate pentru estimarea capacității conducerii de a atinge valori de piață care depășesc ieșirile de numerar.

Kasmir (2012) își susține opinia cu privire la rentabilitatea economică (*Re*). Aceasta este privită ca o rată financiară care descrie randamentul activelor utilizate într-o companie. În plus, pe baza *Re* se pot obține valori mai bune ale profitabilității companiei, deoarece aceasta indică faptul că activitatea de management are ca scop obținerea de venituri. Astfel, *Re* este o formă de rentabilitate care are ca scop măsurarea sau aprecierea capacității companiei pentru toate fondurile investite în activitatea de exploatare a acesteia. Mai mult decât atât, este asociată scopului de a genera profit prin utilizarea activelor. *Re* se calculează prin raportarea câștigurilor nete la activul total.

3. Dezvoltarea ipotezelor de cercetare

3.1. Influența Consiliului de comisari asupra performanței financiare

Consiliul de comisari, ca organ din cadrul companiei, are obligația și responsabilitatea controlului general și de a oferi consiliere directorului, precum și de a se asigura de obținerea unei bune guvernări corporative la nivelul companiei.

Bukhori (2012) afirmă că prin creșterea numărului de membri ai consiliului de comisari, controlul față de consiliile directorilor poate fi mai bun.

Cercetătorii Noviawan și Septiani (2013), Ahmed și Hamdan (2015), Ahmed și Gabor (2012) afirmă că numărul de comisari din consiliu are un impact pozitiv asupra performanței companiei.

Astfel, pe baza explicațiilor de mai sus, prima ipoteză de cercetare este următoarea:

H1: Numărul de membri din cadrul consiliului de comisari influențează performanța financiară.

3.2. Influența Consiliului comisarilor independenți asupra performanței financiare

Consiliul de comisari independenți este descris drept consiliul ai cărui comisari nu au afiliere la conducere sau cu alți comisari sau cu acționarii sau nu au relații de afaceri ori alte relații care să le afecteze capacitatea de a fi independenți sau de a acționa exclusiv în interesul companiei (Comitetul Național pentru Guvernare, 2006).

Rezultatul cercetărilor lui Ahmed și Hamdan (2015) și Muntiah (2013) demonstrează că existența consiliului de comisari independenți are un impact pozitiv asupra performanței companiei. Astfel, pe baza explicației de mai sus, cea de-a doua ipoteză este următoarea:

H2: Consiliul de comisari independenți influențează performanța financiară a companiei

3.3. Influența Comitetului de audit asupra performanței financiare

Sam'ani (2008) afirmă că rolul Comitetului de audit este acela de a asigura strategii importante în menținerea credibilității procesului de raportare financiară al

companiei, precum și menținerea unui sistem adecvat de control și a unei bune aplicări a guvernancei corporative. Prin eficiența Comitetului de audit, funcția de control din cadrul companiei va fi mai bună și ar putea împiedica conflictele de interese la nivelul agenției, cu impact direct asupra creșterii performanței financiare.

Conform studiilor obținute de Sekaradi (2011), Ahmed și Gabor (2012), Muntiah (2013), Arifani (2013), Comitetul de audit are un impact pozitiv asupra performanței financiare a companiei. Astfel, pe baza celor de mai sus, a treia ipoteză de cercetare este următoarea:

H3: Comitetul de audit influențează performanța financiară.

3.4. Influența proprietății manageriale asupra performanței financiare

Herawaty (2008) susține că proprietatea managerială este un instrument eficient de monitorizare, care poate reduce profitul de la un manager la altul. Preocuparea privind așteptările la proprietatea managerială are în vedere faptul că managerii pot fi mai consecvenți în conducerea companiei. Prin urmare, există o preocupare egală între management și acționari, ceea ce poate îmbunătăți situația financiară a companiei (Syafurudin, 2006).

Arifani (2013) a demonstrat că proprietatea managerială are un impact pozitiv asupra performanței financiare. Prin urmare, conform rezultatului, a patra ipoteză este următoarea:

H4: Proprietatea managerială influențează performanța financiară.

3.5. Influența proprietății instituționale asupra performanței financiare

Jensen și Meckling (1976) își exprimă opinia că proprietatea managerială și proprietatea instituțională sunt două mecanisme principale de guvernare corporativă care ajută la controlul conflictelor din agenție. Existența unui investitor instituțional poate duce la o guvernare corporativă puternică, precum și la monitorizarea managementului companiei. Influența investitorului instituțional asupra managementului companiei este considerată importantă și poate fi utilizată pentru a alinia preocuparea managementului cu acționarii (Sekaradi, 2011).

În cercetările lui Novianawan & Septiani (2013) și Arifani (2013) se menționează că proprietatea instituțională are un impact pozitiv asupra situației financiare a companiei. Datorită presupunerii că proprietatea instituțională, la nivelul guvernancei corporative, influențează performanța financiară a acesteia, ipoteza a cincea este:

H5: Proprietatea instituțională are o influență semnificativă asupra performanței financiare a companiei.

3.6. Influența tipului auditorului asupra performanței financiare

Foroghi și Shahshahani (2012) sugerează că o firmă de contabilitate/audit cu cât este mai mare cu atât mai mult va oferi servicii de înaltă calitate, deoarece are o reputație bună de menținut. Acest caz arată, de asemenea, că o firmă mare de contabilitate sau de audit în interes public oferă o calitate ridicată a misiunii de audit datorită programelor de formare profesională, metodologiei de audit standardizate și mai multor opțiuni pentru revizuirea adecvată a celui de-al doilea partener.

Tipul auditorului indică dimensiunea firmei de contabilitate/audit de interes public care este utilizată de companie. Firma de audit este o organizație în interes public care are permisiunea de asigurare în conformitate cu legislația în vigoare. Această firmă are ca obiectiv furnizarea de servicii profesionale în practica contabilă și de audit de interes public. În furnizarea unor situații financiare corecte și fiabile, o companie solicită serviciile unei firme de contabilitate/audit în interes public care are o bună reputație pentru a spori credibilitatea situațiilor financiare produse de companie, pentru îmbunătățirea performanței financiare.

Companiile se confruntă cu costuri ridicate ale agenției pentru contractele de audit de înaltă calitate care vizează compania. Firmele de audit din Big 4 sunt considerate a avea mai multe resurse decât celelalte firme de audit, ceea ce oferă, fără îndoială, o calitate superioară a auditului. Firmele mari de audit le pot influența companiilor situațiile financiare, pentru a satisface necesitatea informațională a utilizatorilor externi, deoarece valoarea acestora, în calitate de auditor, depinde de modul în care utilizatorii privesc situațiile financiare anuale auditate (Andika, 2015). Pe baza teoriei și cercetărilor anterioare, a șasea ipoteză a acestui studiu este următoarea:

H6: Tipul auditorului are o influență semnificativă asupra capitalului intelectual.

4. Metodologia cercetării

4.1. Populația studiată și eșantion

Populația studiată are în vedere toate companiile din domeniul imobiliar care sunt înregistrate la BVI (Bursa de Valori din Indonezia), care își publică situațiile financiare la 31 decembrie, pentru perioada 2013-2015. Metoda de eșantionare utilizată este cea rațională. În acest caz, eșantionarea are la bază o tehnică de selecție după anumite considerații, ajustate în funcție de anumite scopuri sau probleme de cercetare.

4.2. Sursa datelor și colectarea acestora

Datele utilizate în acest studiu sunt date secundare și provin din situațiile financiare anuale ale unei companiei, cotate în perioada 2013-2015. Sursa datelor utilizate are în vedere publicarea situațiilor financiare pentru fiecare companie înregistrată pe bursa indoneziană și care pot fi obținute de pe site-ul BVI: www.idx.co.id, din baza de date a bursei indoneziene, precum și din datele cu privire la indicele de percepție a guvernării corporative.

4.3. Variabilele utilizate și măsurarea acestora

Variabila dependentă utilizată în studiu înregistrează valori diferite de la o persoană, obiect/domeniu de activitate la alta, și prezintă anumite variații determinate de cercetarea care urmează a fi realizată pentru formularea de concluzii (Sugiyono, 2012). În ceea ce privește analiza statistică, variabilele pot fi împărțite în:

Variabile independente

Variabila independentă poate fi descrisă ca variabilă care influențează sau determină schimbarea variabilei dependente (Sugiyono, 2012). Astfel, în acest studiu, variabilele independente sunt reprezentate de buna guvernare corporativă și de tipul auditorului.

Variabile dependente

Variabila dependentă este descrisă ca variabila care este influențată sau devine consecință datorită influenței variabilei independente (Sugiyono, 2012). În acest caz, variabila dependentă este performanța financiară.

Performanța financiară este apoi definită ca instrument de măsurare folosit de utilizatorii situațiilor financiare în măsurarea și determinarea calităților companiei. În plus, după Kasmir (2012), rentabilitatea economică este o rată financiară care indică rentabilitatea activelor utilizate în companie.

5. Metode de analiză a datelor

5.1. Analiza de regresie

În studiu, analiza datelor s-a realizat cu ajutorul analizei de regresie, deoarece implică mai multe variabile independente și o variabilă dependentă. După aceea, modelul de regresie utilizat este următorul:

$$FP = \alpha + \beta_1 BC + \beta_2 BICP + \beta_3 AC + \beta_4 MO + \beta_5 IO + \beta_6 AT + \varepsilon$$

Note:

α	=	Constanta
FP	=	Performanța financiară
BC	=	Consiliul de comisari
BICP	=	Proporția comisarilor independenți în Consiliul de comisari
AC	=	Comitetul de audit
MO	=	Proprietatea managerială
IO	=	Proprietatea instituțională
AT	=	Tipul auditorului
ε	=	Eroarea

5.2. Coeficientul de determinație

Coeficient de determinație (R^2) este utilizat pentru a cunoaște valoarea procentuală a influenței variației variabilei independente asupra variației variabilei dependente, pe baza modelului propus (Ghozali, 2011). O valoare estimată semnificativă înseamnă că variabila independentă oferă aproape toate informațiile necesare pentru a prezice variația variabilei dependente.

5.3. Teste ale ipotezelor

5.3.1. Testul T

În acest studiu, pentru testarea ipotezelor se utilizează testul T. Acest test are scopul de a cunoaște capacitatea fiecărei variabile independente în explicarea variabilei dependente. Criteriile decizionale în acest studiu au la bază valoarea de semnificație $< 0,05$, ceea ce înseamnă

că variabila independentă influențează variabila dependentă, în timp ce valoarea semnificației > 0,05 înseamnă că variabila independentă nu influențează semnificativ variabila dependentă.

5.3.2. Testul F

Concomitent, testarea ipotezelor se realizează folosind testul F. Ghozali (2011: 98) afirmă că testul statistic F prezintă practic toate influențele simultane ale variabilei independente asupra variabilei dependente.

Criteriile decizionale din acest studiu au în vedere faptul că dacă valoarea semnificației < 0,05 înseamnă că influența variabilei independentă influențează simultan și

semnificativ variabila dependentă, în timp ce valoarea semnificativă > 0,05 înseamnă că variabila independentă nu are influență simultană și semnificativă asupra variabilei dependente.

6. Rezultate

6.1. Analiza de regresie

Această analiză a fost utilizată pentru a examina influența variabilei independente asupra variabilei dependente, care se bazează pe informațiile din situațiile financiare ale companiei. Rezultatele analizei de regresie pot fi vizualizate în **Tabelul nr. 1**.

Variabila independentă	Coefficient de regresie	t-test	Sig.	Notă
(Constantă)	0,076	0,790	0,431	
BC	0,020	3,211	0,002	H ₁ este validată
BICP	-0,133	-2,252	0,012	H ₂ nu este validată
AC	-0,012	-0,358	0,721	H ₃ nu este validată
MO	0,012	1,104	0,313	H ₄ nu este validată
IO	0,055	1,965	0,052	H ₅ este validată
AT	0,007	0,493	0,623	H ₆ nu este validată
F-test			4,228	
Sig F			0,007	
R			0,372	
R ² ajustat			0,094	

Variabila dependentă: FP

Sursa: Procesări proprii

Din rezultatele analizei de regresie liniare, pe baza modelului propus în ecuația de regresie dezvoltată în acest studiu se poate observa:

$$FP = 0,076 + 0,020BC - 0,133BICP - 0,012AC + 0,012MO + 0,055IO + 0,007AT$$

1. Valoarea constantei este 0,076. Acest rezultat poate fi interpretat astfel: sub influența variabilelor independente atunci când valoarea acestora este 0, valoarea performanței financiare va fi 0,076.
2. Valoarea coeficientului de regresie asociat variabilei *Consiliul de comisari* a fost de 0,020. Rezultatul poate fi interpretat astfel: când variabila *Consiliul de comisari* ia valori apropiate de 1, atunci performanța

financiară a companiei va crește cu aproximativ 0,020, presupunând că toate variabilele independente sunt constante.

3. Coeficientul de regresie asociat variabilei *Comisia de comisari independenți* a fost de -0,133. Rezultatul poate fi interpretat prin faptul că o valoare a acestei variabile apropiată de 1 va determina o diminuare a performanței financiare de 0,133, presupunând că toate variabilele independente sunt constante.
4. Valoarea coeficientului de regresie asociat variabilei *Comitetul de audit* a fost de -0,012. Rezultatul poate fi interpretat în sensul că valoarea asociată acestei variabile apropiată de 1 va determina o scădere cu 0,012 a performanței financiare, presupunând că

toate celelalte variabile independente sunt constante.

5. Valoarea coeficientului de regresie asociat variabilei *Proprietate managerială* a fost de 0,012. Interpretarea rezultatului poate fi că la o creștere a variabilei *Proprietate managerială* cu 1, atunci performanța financiară a companiei va crește cu 0,012, presupunând că toate celelalte variabile independente sunt constante.
6. Valoarea coeficientului de regresie asociat variabilei *Proprietate instituțională* a fost de 0,055. Rezultatul poate fi interpretat în sensul că o valoare a acestei variabile apropiată de 1 va determina o creștere a performanței financiare a companiei cu până la 0,055, presupunând că toate celelalte variabile sunt constante.
7. Valoarea coeficientului de regresie asociat variabilei *Tipul auditorului* a fost de 0,007. Interpretarea rezultatului poate fi că o valoare asociată acestei variabile apropiată de 1 va determina o creștere a performanței financiare a companiei cu până la 0,007, presupunând că toate celelalte variabile independente sunt constante.

6.2. Testarea coeficientului de determinație

Coeficientul de determinație (R^2) a fost folosit pentru a cunoaște procentul influenței variației variabilei independente în cadrul modelului, pentru a explica variația variabilei dependente (Ghozali, 2011). Rezultatul privind coeficientul testului de determinație (R^2 ajustat) este de aproximativ 0,094. În plus, se poate concluziona că variația variabilei independente în influențarea performanței financiare este de 9,4%, iar restul este de aproximativ 91,6%. Rezultatul este influențat de alți factori care nu au fost incluși în modelul de regresie, cum ar fi lichiditatea, efectul de levier și alte mecanisme ale BGC.

6.3. Testarea ipotezelor

6.3.1. Testul T

Pentru testarea ipotezelor de cercetare din acest studiu se utilizează statistica test T. Testarea ipotezelor propuse în acest studiu include:

a. Testarea primei ipoteze de cercetare

Prima ipoteză din acest studiu demonstrează impactul pozitiv al Consiliului de comisari asupra performanței

financiare. Valoarea coeficientului de regresie asociat Consiliului de comisari este de aproximativ 0,020, iar valoarea testului de semnificație este de aproximativ 0,002. La un nivel semnificativ $\alpha = 5\%$, se poate spune că valoarea coeficientului de regresie este semnificativă, deoarece valoarea semnificației este de $0,002 < 0,05$. În plus, se poate concluziona că, pentru cazul analizat, Consiliul de comisari are o influență pozitivă asupra performanței financiare, astfel încât prima ipoteză poate fi susținută.

b. Testarea celei de-a doua ipoteze de cercetare

Cea de-a doua ipoteză prevede că la nivelul studiului, Consiliul de comisari independenți influențează pozitiv performanța financiară. Valoarea coeficientului de regresie asociat Comisiei de comisari independenți este de -0,133, iar valoarea testului de semnificație este de aproximativ 0,012. La un nivel al pragului de semnificație $\alpha = 5\%$, se poate spune că valoarea coeficientului de regresie este semnificativă, deoarece valoarea asociată testului este de $0,002 < 0,05$. În plus, se poate concluziona că, pentru cazul analizat, Consiliul de comisari independenți influențează pozitiv performanța financiară și, astfel, poate fi susținută a doua ipoteză.

c. Testarea celei de-a treia ipoteze de cercetare

Cea de-a treia ipoteză susține că pentru cazul analizat, Comitetul de audit are o influență pozitivă asupra performanței financiare. Valoarea coeficientului de regresie asociată Comitetului de audit este de aproximativ -0,012, iar valoarea testului de semnificație este de aproximativ 0,721. La un nivel al pragului de semnificație $\alpha = 5\%$, se poate spune că valoarea coeficientului de regresie nu este semnificativă deoarece valoarea testului de semnificație este de $0,721 > 0,05$. În plus, se poate concluziona că, potrivit rezultatelor analizei, Comitetul de audit nu are nicio influență asupra performanței financiare, astfel că a treia ipoteză nu poate fi validată.

d. Testarea celei de-a patra ipoteze de cercetare

A patra ipoteză afirmă că, la nivelul studiului, Proprietatea managerială influențează pozitiv performanța financiară. Valoarea coeficientului de regresie asociat Proprietății manageriale este de aproximativ 0,012, iar valoarea testului de semnificație

este de aproximativ 0,313. La un prag de semnificație $\alpha = 5\%$, se poate spune că valoarea coeficientului de regresie nu este semnificativă deoarece valoarea testului este de $0,313 > 0,05$. În plus, se poate concluziona că Proprietatea managerială nu are nicio influență asupra performanței financiare, astfel încât a patra ipoteză nu poate fi validată.

e. Testarea celei de-a cincea ipoteze de cercetare

Cea de-a cincea ipoteză afirmă că Proprietatea instituțională are o influență pozitivă asupra performanței financiare. Valoarea coeficientului de regresie asociat Proprietății instituționale este de aproximativ 0,055, iar valoarea testului de semnificație este de aproximativ 0,052. La un nivel al pragului de semnificație $\alpha = 5\%$, se poate spune că valoarea coeficientul de regresie este semnificativă, deoarece valoarea testului este de $0,052 < 0,05$. În plus, se poate concluziona că Proprietatea instituțională influențează pozitiv performanța financiară și, astfel, se poate valida cea de-a cincea ipoteză.

f. Testarea celei de-a șasea ipoteze de cercetare

A șasea ipoteză prevede că Tipul auditorului are o influență pozitivă asupra performanței financiare. Valoarea coeficientului de regresie asociat Tipului auditorului este de aproximativ 0,007, iar valoarea testului de semnificație este de aproximativ 0,623. La un prag de semnificație $\alpha = 5\%$, se poate spune că valoarea coeficientului de regresie nu este semnificativă, deoarece valoarea testului de semnificație este de $0,623 > 0,05$. În plus, se poate concluziona că variabila Tipul auditorului nu are o influență semnificativă asupra performanței financiare, astfel încât cea de-a șasea ipoteză nu poate fi validată.

6.3.2. Testul F

În același timp, testarea ipotezelor s-a realizat cu ajutorul testului F. Ghozali (2011: 98) afirmă că statistica test F indică practic dacă variabila independentă, inclusă în modelul propus, influențează simultan variabila dependentă. Pe baza testului F, rezultatul obținut în analiză este de aproximativ 4,228, iar valoarea pragului de semnificație este de 0,007. Deoarece valoarea testului este $< 0,05$, se poate concluziona că variabila independentă influențează simultan și semnificativ variabila dependentă. Astfel, modelul de cercetare este adecvat de utilizat.

7. Discuții

7.1. Influența Consiliului de comisari asupra performanței financiare

Teoria agenției afirmă că la nivelul unei companii, conflictul de interese și asimetria informațională care apare între principalii și agenții pot fi diminuate utilizând un mecanism adecvat de control pentru a coordona interesul tuturor părților implicate din companie. Prin urmare, poate fi minimizat conflictul de interese și costul agenției. Apoi, buna guvernare corporativă a generat diverse mecanisme care vizează asigurarea faptului că acțiunile managerilor au fost aliniate interesului acționarului (Susiana & Herawaty, 2007 în Putra 2012).

Unul dintre mecanismele de guvernare corporativă este asigurat prin Consiliul de comisari. Consiliu de comisari ca organ corporativ responsabil la nivel colectiv pentru a controla și de a oferi consiliere directorilor, precum și pentru a se asigura că societatea a obținut BGC. Cu toate acestea, Consiliul de comisari nu permite intervenția în luarea deciziei operaționale. Fiecare membru al Comisiei de comisari, inclusiv președintele Consiliului, este egal în drepturi și obligații. Sarcina președintelui Consiliului comisarilor, ca *primus inter pares*, este aceea de a coordona activitățile Consiliului comisarilor. Mai mult decât atât, Bukhori (2012) afirmă că prin creșterea numărului de membri ai Consiliului de comisari, controlul Consiliului director și deciziile luate pot fi mai bune.

Rezultatul acestui studiu se raportează și la studiile lui Novianan și Septiani (2013), Ahmed și Hamdan (2015), Ahmed și Gabor (2012), care afirmă că dacă numărul de membri din Consiliul de comisari are un impact pozitiv asupra bunei guvernare corporative, are efect și asupra performanței companiei. Rezultatul a demonstrat că în cadrul acestui studiu, Consiliul de comisari are un impact pozitiv și semnificativ asupra performanței financiare. Cu cât va crește numărul de comisari, cu atât va crește performanța financiară.

7.2. Influența Consiliului de comisari independenți asupra performanței financiare

În acest studiu, nu se poate demonstra influența mecanismului de guvernare corporativă, prin existența unui Comitet de comisari independenți, asupra

performanței companiei, deși proporția Comisarilor independenți este, în medie, de aproximativ 30% din totalul Comisiei de comisari din cadrul companiei. Aceasta indică faptul că existența în cadrul Comisiei a unui comisar independent nu poate fi considerată ca fiind suficient de eficientă pentru a controla și monitoriza managementul companiei. În plus, s-a mai constatat că mai multe companii din domeniul industriei și care sunt cotate la Bursa Indoneziană nu aplică regulile BAPEPAM (Agenția de Supraveghere a Pieței de Capital și Instituția Financiară).

Potrivit sondajului obținut de IICG, buna guvernare corporativă este considerată a fi doar o reglementare. Companiile încă nu realizează beneficiul BGC, deoarece nu este încă clar definită. Rezultatul este în contradicție cu cercetarea lui Coleman și Biekpe (2014), potrivit căreia comisarul independent nu are nicio influență semnificativă asupra performanței financiare.

7.3. Influența Comitetului de audit asupra performanței financiare

Comitetul de audit are un rol important în controlul companiei. Cu toate acestea, rezultatul studiului arată că BAPEPAM (Agenția de Supraveghere a Pieței de Capital și a Instituțiilor Financiare) nu clarifică criteriul potrivit căruia acest Comitet de audit trebuie să aibă cunoștințe financiare. Întrucât fiecare membru al BAPEPAM are propria preferință în alegerea Comitetului de audit, acest fapt poate provoca un prejudiciu, deoarece numărul de membri din Comitetului de audit nu influențează performanța financiară a companiei.

Rezultatele cercetării demonstrează că la nivelul studiului, Comitetul de audit nu are o influență semnificativă asupra performanței financiare. Rezultatele se referă, de asemenea, la Noviawan și Septiani (2013) care susțin că asupra performanței financiare, Comitetul de audit nu are o influență semnificativă.

7.4. Influența Proprietății manageriale asupra performanței financiare

Herawaty (2008) afirmă că Proprietatea managerială este inclusă în media pentru controlul efectiv. Prin urmare, aceasta poate reduce utilizarea profitului companiei de către manager. În plus, Syarifuddin, (2006) speră că proprietatea managerială poate aduce același interes între manager și acționar, astfel încât să

poată fi îmbunătățită performanța companiei. Pe de altă parte, Arifani (2013) afirmă că proprietatea managerială nu influențează pozitiv performanța financiară. În conformitate cu afirmația lui Arifani, conform rezultatului obținut în studiu, proprietatea managerială nu are o influență semnificativă asupra performanței financiare.

7.5. Influența Proprietății instituționale asupra performanței financiare

Jensen și Meckling (1976) descriu proprietatea managerială și proprietatea instituțională ca fiind cele două mecanisme principale de guvernare corporativă care ajută la controlul conflictului la nivelul agențiilor. Investitorul instituțional poate demonstra un mecanism puternic de guvernare corporativă pentru a monitoriza managementul companiei. Influența investitorului instituțional asupra managementului societății devine destul de importantă pentru a alinia interesul de conducere cu acționarii (Sekaredi, 2011). Acest lucru se corelează cu Noviawan și Septiani (2013), precum și cu Arifani (2013), care afirmă că proprietatea instituțională influențează pozitiv performanța financiară. Prin urmare, rezultatul studiului demonstrează, de asemenea, că proprietatea instituțională are un impact pozitiv și va conduce la performanțe financiare.

7.6. Influența Tipului auditorului asupra performanței financiare

Tipul de auditor nu are nicio influență semnificativă asupra performanței financiare. Tipul de auditor, fie că este asociat la o firmă de audit mare sau chiar mică, nu va influența performanța financiară. Prin urmare, nu există nici o garanție că dacă firma este auditată de către una din cele patru mari societăți de audit, acest fapt poate îmbunătăți performanța financiară în comparație cu firmele care nu aparțin Big 4. În loc să se folosească de imaginea marilor firme de audit, calitatea auditului oferite de acestea se bazează pe profesionalism, independență și integritate. Prin urmare, prin cele trei componente deținute de auditor, acesta va formula o opinie de audit cu profesionalism și în independență. De aceea, reputația auditorului nu influențează performanța financiară.

8. Concluzii

În ceea ce privește rezultatul și analiza, acest studiu concluzionează următoarele: *Consiliul comisarilor și*

Proprietatea instituțională au un impact pozitiv asupra performanței financiare. Astfel, cu cât valoarea asociată variabilelor *Consiliul de comisari* și *Proprietate instituțională* va fi mai mare, cu atât se va obține o performanță financiară mai bună. *Consiliul de comisari independenți, Comitetul de audit, Proprietatea*

managerială și *Tipul auditorului* au o influență negativă asupra performanței financiare. Prin urmare, variabilele *Consiliul de comisari independenți, Comitetul de audit, Proprietatea managerială* și *Tipul auditorului* nu vor conduce la îmbunătățirea performanței financiare.

BIBLIOGRAFIE

1. Ahmed, E, & Hamdan, A. (2015). The Impact of Corporate Governance on Firm Performance: Evidence From Bahrain Bourse. *International Management Review* 11(2).
2. Ahmed, H & Gábor, A. (2012). An Examination of the Relationship of Governance Structure and Performance: Evidence from Banking Companies in Bangladesh. *International Management Review*, 11(2).
3. Arifani, R. (2013). Pengaruh Good Corporate Governance Terhadap Kinerja Keuangan Perusahaan. *Malang: Universitas Brawijaya*.
4. Bukhori, I. (2012). Pengaruh Good Governance dan Ukuran Perusahaan Terhadap Kinerja Perusahaan. *Universitas Diponegoro*.
5. DeAngelo, Linda Elizabeth. (1981). Auditor Size and Audit Quality. *Journal of Accounting and Economics*, 3, 183-199.
6. Fahmi, I. (2013). Analisis Laporan Keuangan. *Bandung: Alfabeta*.
7. Ferreira, A. M., Branco, M. C., and Moreira, J A. (2012). Factors influencing intellectual capital disclosure by Portuguese companies. *International Journal of Accounting and Financial Reporting*, 2(2).
8. Foroghi, D and Shahshahani, A. M. (2012). Audit Firm Size and Going-Concern Reporting Accuracy. *Interdisciplinary Journal of Contemporary Research in Business* 3, 1093-1098.
9. Ghozali, Imam. (2011). Aplikasi Analisis Multivariate Dengan Program SPSS. *Semarang: Badan Penerbit Universitas Diponegoro*.
10. Herawaty, V. (2008). Peran Praktik Corporate Governance sebagai Moderating Variable dari Pengaruh Earning Management terhadap Nilai Perusahaan. *Jurnal Simposium Nasional Akuntansi XI Pontianak*.
11. Jensen, M. and Meckling, W. (1976). Theory of the Firm: Managerial Behavior Agency Cost, and Ownership Structure. *Journal of Finance Economics*, 3, 305-360
12. Kasmir. (2012). Analisis Laporan Keuangan. *Jakarta: PT. Raja Grafindo Persada*.
13. Kusumawati, D. N & Riyanto. (2005). Corporate Governance dan Kinerja: Analisis Pengaruh Compliance Reporting dan Struktur Dewan terhadap Kinerja. *Makalah SNA VIII*.
14. Martono & Harjito, A. (2013). Manajemen Keuangan. *Yogyakarta*
15. Martsila, Ika Surya dan Meiranto, Wahyu. (2013). Pengaruh Corporate Governance Terhadap Kinerja Keuangan Perusahaan. *Diponegoro Journal of Accounting*, 2(4).
16. Moeljono, Djokosantoso. (2005). Budaya Organisasi dalam Tantangan. *Jakarta: PT. Elex Media Komputindo*.
17. Noviwawan, R. A., & Septiani, A. (2013). Pengaruh Good Corporate Governance dan Struktur Kepemilikan terhadap Kinerja Keuangan. *Diponegoro Journal of Accounting*, 1-10.
18. Putra, D.S.T. (2012). Pengaruh Independensi, Mekanisme Corporate Governance, Kualitas Audit, dan Manajemen Laba terhadap Integritas Laporan Keuangan. *Universitas Diponegoro*.
19. Rachman, Arief Nour, Rahayu, Sri Mangesti & Topowijono. (2015). Pengaruh Good Corporate Governance Dan Financial Leverage Terhadap Kinerja Keuangan Dan Nilai Perusahaan (Studi Pada Perusahaan Yang Terdaftar Di Indeks Sri Kehati Selama Periode 2011-2014). *Jurnal Administrasi Bisnis (JAB)*, 27(1).

20. Rustriani, N.W. (2010). Pengaruh Corporate Governance Pada Hubungan Corporate Social Responsibility Dan Nilai Perusahaan. SNA XII.
21. Savitri, Roswita. (2010). Pengaruh Mekanisme Corporate Governance terhadap Ketepatan Waktu Pelaporan Keuangan. *Universitas Diponegoro*.
22. Sekaredi, Sawitri. (2011). Pengaruh Corporate Governance Terhadap Kinerja Keuangan Perusahaan. *Universitas Diponegoro*.
23. Sugiyono. (2012). Metode Penelitian Bisnis. *Bandung: Alfabeta*
24. Weisbach, M. S. (1988). Outside Directors and CEO Turnover. *Journal of Financial Economics* 20, 431 - 460.
25. Weston, J.F & Copeland. (2010). Dasar-Dasar Manajemen Keuangan Jilid II. *Jakarta: Erlangga*.
26. Whiting, Rosalind H. and James Woodcock. (2011). Firm characteristics and intellectual capital disclosure by Australian companies. *Journal of Human Resource Costing & Accounting*, 15(2), 102-126. Emerald Group Publishing Limited.

Influența criptomonedei Bitcoin asupra pieței de capital din România

---

Ștefan-Cosmin DĂNILĂ,
masterand, Universitatea „Alexandru Ioan Cuza” din Iași,
Facultatea de Economie și Administrarea Afacerilor,
e-mail: danila.stefan96@gmail.com

Lect. univ. dr. Ioan-Bogdan ROBU,
Universitatea „Alexandru Ioan Cuza”, Facultatea de
Economie și Administrarea Afacerilor,
e-mail: bogdan.robust@feaa.uaic.ro

Rezumat

În procesul decizional, investitorii actuali și potențiali sunt interesați de găsirea celor mai eficiente soluții care le vor permite obținerea unor câștiguri rapide. Mediul economic prezent este caracterizat de apariția de instrumente financiare noi ce pot veni în ajutorul investitorilor pentru diversificarea portofoliului investițional. Criptomonedele reprezintă o categorie de active financiare ce pot fi utilizate de investitori pentru reducerea riscului și pentru obținerea unor randamente semnificative. Prin urmare, autorii și-au propus să analizeze comportamentul financiar al investitorilor în momentul publicării situațiilor financiare. Publicarea situațiilor financiare poate avea o influență pozitivă sau negativă asupra portofoliului și a structurii acestuia.

Problematica abordată în studiul de față este reprezentată de criptomoneda Bitcoin, care este analizată drept un activ investițional alternativ. Studiul este structurat în două părți. Prima parte este reprezentată de trecerea în revistă a literaturii de specialitate privind relevanța informației financiare, definirea termenului de criptomonedă și a termenului de bulă speculativă. Cea de-a doua parte a lucrării prezintă metodologia cercetării și rezultatele obținute. Rezultatele studiului au validat ipoteza formulată în prezentul studiu, respectiv criptomoneda Bitcoin este un activ financiar ce poate fi utilizat drept un instrument alternativ pentru diversificarea portofoliului investițional.

Cuvinte-cheie: piața de capital, criptomonedă, Bitcoin, informații financiare, relevanță, principiul prudenței

Clasificare JEL: C58, M41, O16

Vă rugăm să citați acest articol astfel:

Dănilă, S-C., Robu, I.-B. (2019), The Influence of Cryptocurrency Bitcoin over the Romanian Capital Market, *Audit Financiar*, vol. XVII, no. 3(155)/2019, pp. 507-519, DOI: 10.20869/AUDITF/2019/155/020

Link permanent pentru acest document:

<http://dx.doi.org/10.20869/AUDITF/2019/155/020>

Data primirii articolului: 20.05.2019

Data revizuirii: 25.05.2019

Data acceptării: 18.06.2019

1. Introducere

Piața financiară reprezintă pentru mediul economic un mijloc de mobilizare a capitalurilor spre domenii profitabile pentru participanți. În funcție de orizontul de timp utilizat, piața financiară prezintă două componente: piața monetară (termen scurt) și piața de capital (termen lung). Piața de capital reprezintă locul de întâlnire dintre cererea de titluri din partea investitorilor care doresc diversificarea portofoliului investițional și oferta de titluri a companiilor. Investitorii, din ipostaza de participanți la piața de capital, sunt în căutarea unor instrumente financiare cu scopul reducerii riscurilor investiționale și creșterii randamentelor obținute. Situațiile financiare anuale reprezintă pentru investitorul modern o sursă credibilă care îl poate ajuta în fundamentarea procesului decizional (IASB, 2015). Relevanța informațiilor prezentate în situațiile financiare reprezintă un subiect abordat în literatura de specialitate de mulți cercetători. Conceptul de relevanță este definit drept impactul pe care o informație financiară o poate avea în procesul decizional (Barth, 2001).

Criptomonedele sunt instrumente financiare care sunt utilizate de către investitori pentru diversificarea portofoliului de investiții, acest concept luând amploare odată cu apariția criptomonedei Bitcoin. După succesul înregistrat de Bitcoin au apărut și alte monede virtuale, numite în limbajul de specialitate *altcoins*, extinzând aria în ceea ce privește oportunitățile investiționale (Krafft *et al.*, 2018). Totuși, Bitcoin este un instrument financiar nereglementat de nici o instituție financiară, acest lucru făcând posibilă apariția fenomenului de bulă speculativă. De aceea, lucrarea de față dorește să studieze impactul pe care prețul monedei virtuale Bitcoin îl are asupra companiilor listate la Bursa de Valori București.

Companiile analizate sunt selectate în funcție de disponibilitatea datelor privind cursul bursier și situațiile financiare anuale publicate. Studiul propune analiza relevanței informațiilor financiare prin intermediul știrilor pozitive și negative, plecând de la studiul lui Basu (1997). Prețul bursier al companiilor cotate este determinat ca raport între $P_{31.12}$ și $P_{01.01}$. Analiza este realizată în baza unei regresii liniare multiple dintre variabila dependentă cursul bursier și variabilele independente reprezentate de principalele rate de rentabilitate și de structură a capitalurilor. Standardizarea primei relații va face posibilă analiza corelațiilor dintre prețul bursier al monedei virtuale

Bitcoin și prețul bursier al companiilor influențate de informațiile financiare.

Prezenta lucrare este structurată în trei secțiuni. Prima secțiune este reprezentată de trecerea în revistă a literaturii de specialitate privind conceptul de relevanță a informației financiar-contabile, conceptul de bulă speculativă și definirea criptomonedei Bitcoin. A doua secțiune descrie metodologia cercetării utilizată pentru obținerea rezultatelor, unde sunt prezentate modelele semnificative de analiză a relevanței, modelul de evaluare a criptomonedei Bitcoin, precum și modelul utilizat în studierea corelației dintre prețul acțiunilor și prețul criptomonedei Bitcoin. Ultima parte a lucrării are în vedere prezentarea rezultatelor modelului empiric și a concluziilor cu privire la rezultatele obținute.

2. Trecerea în revistă a literaturii de specialitate

În secțiunea curentă, studiul propune analiza conceptului de relevanță a informației financiar-contabile împreună cu exemplificarea modului de măsurare a acesteia. De asemenea, se va avea în vedere evoluția pieței criptomonedelor. În ultima parte a secțiunii, studiul formulează ipotezele de cercetare care vor fi utilizate pentru testarea corelației dintre cursul bursier al acțiunilor firmelor cotate și cursul criptomonedei Bitcoin.

2.1. Relevanța informației financiare pe piața bursieră

Informația financiară reprezintă pentru investitorul modern o resursă necesară procesului investițional, în sensul prelucrării acesteia și luării deciziilor privind menținerea, suplimentarea sau, după caz, diminuarea participațiilor într-o anumită societate. Companiile își comunică informațiile privind poziția și performanța financiară investitorilor actuali și potențiali prin intermediul situațiilor financiare anuale și al celor trimestriale. Situațiile financiare au drept obiectiv oferirea de informații relevante privind poziția financiară, performanța financiară, precum și situația fluxurilor de trezorerie utile unor categorii largi de utilizatori (Toma, 2018), dar întocmirea acestora necesită anumite caracteristici fundamentale și amplificatorii, precum și respectarea anumitor principii contabile. Cadru conceptual IASB (2015) prezintă cele două caracteristici calitative fundamentale pe care situațiile financiare

anuale trebuie să le îndeplinească, respectiv: relevanța și reprezentarea exactă.

Relevanța informației financiare se referă la impactul pe care aceasta îl poate genera asupra procesului decizional, prin intermediul valorii previzionate care stă la baza poziției financiare și a performanței viitoare a întreprinderii (IASB, 2015). O informație financiar-contabilă este relevantă dacă este capabilă să influențeze deciziile utilizatorului acesteia (Jianu *et. al*, 2018). Relevanța informației financiare poate fi analizată prin intermediul corelației dintre cursul bursier al companiei pe piața de capital și informațiile financiare publicate de aceasta (Barth, 2001). Relevanța informației a reprezentat pentru mediul academic un subiect larg abordat, începând cu Miller & Modigliani (1966) și continuând cu studiul lui Amir *et. al* (1993).

Reprezentarea exactă sau credibilitatea (IASB, 2015) poate fi definită drept reprezentarea fidelă a poziției și a performanțelor financiare al unei societăți, având la bază principiul prudenței. Acest principiu care, pe de o parte, are în vedere evitarea supraevaluării activelor, precum și a subevaluării elementelor de datorii, iar, pe de altă parte, ține cont de eventualele scăderi de valoare înregistrate de un activ, scăderi evidențiate prin intermediul conturilor de ajutări - în cazul elementelor de activ depreciate temporar și al amortizărilor - în cazul elementelor de activ depreciate ireversibil, precum și a creșterii elementelor de datorii (Toma, 2018).

Principiul prudenței interzice supraevaluarea elementelor patrimoniale și propune o atitudine pesimistă în ceea ce privește viitorul societății, punându-se accent în principiu pe patrimoniul societății (Toma, 2018). Principiul prudenței presupune o abordare economică conform căreia: la încheierea exercițiului financiar sunt luate în considerare numai profiturile obținute în respectul exercițiului financiar, se va ține cont de toate datoriile previzibile și potențiale ce apar în exercițiul curent, dar și de cele anterioare și se va ține cont de toate ajustările de valoare, indiferent dacă rezultatul exercițiului este profit sau pierdere (Toma, 2018). Toma & Robu (2014) prezintă implicarea principiului prudenței în raportarea financiară drept o creștere a elementelor de depreciere, a pierderii, precum și o scădere a valorii activelor și a beneficiilor economice generate. Prin studierea relației dintre valoarea capitalurilor proprii și cursul bursier, Lev & Zarowin (1999) au concluzionat faptul că în cazul companiilor care posedă active intangibile ce dețin o

pondere ridicată în structura companiei, acestea pot înregistra diferențe între momentele recunoașterii cheltuielilor și veniturilor aferente acestor active. Cadrul conceptual IASB (2015) definește activul intangibil drept o resursă nemonetară, identificabilă, dar fără substanță fizică. Srivastava (2014) a demonstrat că odată cu schimbările ce se produc în economie, numărul companiilor orientate spre activități ce implică utilizarea activelor intangibile a crescut. Barth (2017), prin analiza prețului bursier și a informației financiare pe baza estimărilor CART, estimează o creștere a relevanței în ceea ce privește datele despre situația activelor intangibile.

Relația dintre informațiile financiare și prețul bursier al companiei ar putea fi explicată prin intermediul termenului de piață eficientă. O piață eficientă prezintă modul în care instrumentele financiare reacționează în momentul publicării unei știri pozitive sau negative, între cele două elemente existând o corelație directă. Basu (1997) a analizat impactul pe care principiul prudenței îl are asupra rezultatelor unei companii. În demersul său de evaluare a analizat știrile financiare și le-a clasificat astfel: știri pozitive ($P_{31.12} > P_{01.01}$), respectiv știri negative ($P_{31.12} < P_{01.01}$) apărute pe piață. Analiza realizată de Basu (1997) a influenței principiului prudenței asupra rezultatelor unei companii a evidențiat faptul că evenimentele negative au un impact de două până la șase ori mai mare decât în cazul evenimentelor pozitive. Astfel, ținând cont de implicațiile pe care știrile le pot avea asupra prețului bursier, investitorii vor fi mai reticenti în a investi într-o companie ce oferă știri negative.

Robu & Toma (2014) au analizat pe baza relației lui Basu (1997) impactul principiului prudenței asupra prețului bursier al companiilor listate la Bursa de Valori București. Variabilele utilizate în model sunt reprezentate de: total active, total datorii, capitaluri proprii, rezultatul net și prețul bursier al acțiunilor. Pe baza rezultatelor obținute, în studiu s-a determinat influența semnificativă pe care variabilele *active totale* și *datorii totale* o au asupra prețului bursier. Prin urmare, investitorii vor fi interesați, în momentul publicării situațiilor financiare, și de creșterile sau scăderile din structura activelor și pasivelor, pe baza acestora fiind calculate rate specifice de rentabilitate, precum rata rentabilității financiare, rata rentabilității economice și levierul financiar. Filip & Raffournier (2010) au analizat relevanța informației financiare în funcție de cele două

categorii de companii cotate la Bursa de Valori București: *standard* și *premium*. Legătura dintre informațiile financiare și variația prețului bursier este explicată în proporție de 40%, în condițiile unei economii în tranziție. După ajustarea datelor, variația prețurilor bursiere în funcție de informațiile financiare este explicată în proporție de 19,9%. Analiza a prezentat comportamentul investițional în momentul publicării situațiilor financiare. Rezultatele studiului au concluzionat atitudinea investitorilor în momentul publicării rezultatelor financiare. Rezultatele pozitive prezintă o atitudine negativă, în timp ce schimbările negative pot influența pozitiv comportamentul acestora, fapt care reprezintă o consecință a pieței relativ ineficiente (Filip & Raffournier, 2010).

2.2. Criptomonedele și evoluția lor pe piața financiară

Piața criptomonedelor a înregistrat în ultimii ani o creștere în ceea ce privește interesul investitorilor, datorită randamentelor ridicate pe care aceste instrumente financiare le oferă, dar și a potențialului pe care acestea le manifestă. Venter (2016) prezintă diferența dintre termenul de bani electronici utilizați în tranzacțiile băncilor comerciale și termenul de criptomonedă. Bani electronici prezintă echivalentul banilor în formă fizică, sunt exprimați într-o anumită valută și sunt plasați într-un cont bancar. Pe de altă parte, termenul de criptomonedă nu face referire la nici o formă a banilor fizici, ci doar o formă a tranzacțiilor care se petrece în mediul digital. Cel mai utilizat exemplu este Bitcoin, care va fi analizat pe parcursul lucrării.

2.2.1. Conceptul de criptomonedă Bitcoin

Introdusă oficial în anul 2009, moneda digitală Bitcoin (BTC) s-a bucurat de un adevărat succes pe piețele financiare. Creșterile de valoare au adus investitorilor randamente considerabile, mulți investitori fiind convingși că Bitcoin reprezintă moneda care va aduce o nouă perspectivă în ceea ce privește termenul de „bani”. Gunji (2016) afirmă că, odată cu introducerea sa, *Bitcoin* a creat un mediu competitiv între monedele digitale și banii care circulă pe principiul de monedă fiduciară, ceea ce pune criptomonedă Bitcoin în ipostaza de viitor mijloc de plată acceptat la nivel internațional. Bitcoin este cotate ca fiind cea mai tranzacționată monedă virtuală, având o capitalizare bursieră la sfârșitul anului

2017 de 216 miliarde de dolari americani (www.coinmarketcap.com, accesat pe 25.02.2018), obiectivul principal al acestuia rămânând zona de comerț electronic. Malhora (2014) afirmă faptul că Satoshi Nakamoto, creatorul Bitcoin, a conceput această monedă, ca un sistem monetar autonom. Acesta îndeplinește simultan funcția de bani și cea de mijloc de plată online, elementul de noutate fiind legat de părțile care intră în legătură pentru realizarea tranzacției. Comerțul electronic se realizează, în mod tradițional, prin intermediul unui intermediar, dar odată cu apariția tehnologiei „Blockchain”, tranzacțiile se realizează între parteneri fără intervenția unui intermediar (*peer-to-peer*).

Valoarea unui activ financiar poate fi măsurată prin diverse metode, dar din punct de vedere fundamental un activ financiar (acțiuni, obligațiuni etc.) poate fi exprimat și prin intermediul unei valori fundamentale, aceasta reprezentând valoarea de piață a unui activ susținută pe baza unor informații credibile ce susțin dinamica prețului. Astfel de informații pot fi generate în cazul acțiunilor, în principal de către situațiile financiare ale respectivei companii, aici fiind incluse și situațiile financiare semestriale și trimestriale. În cazul Bitcoin, acesta este alcătuit din nimic mai mult decât biți (Alstytne, 2014). Alstytne (2014) oferă un răspuns în ceea ce privește motivul pentru care Bitcoin are valoare pe piață, în condițiile în care nu este susținut de nici un element de suport, cum ar fi cazul obligațiunilor suverane, care sunt acoperite de certificate de trezorerie emise de către trezoreria Statelor Unite.

În primul rând, chiar dacă Bitcoin nu are valoare fundamentală (Cheah *et al.*, 2015), deține totuși o valoare tehnică reprezentată de algoritmul de rezolvare a problemelor. Fiecare monedă virtuală prezintă o cheie publică ce poate înregistra o tranzacție, evidențiind cele trei componente principale ale tranzacției (cumpărător, vânzător și cantitate), cantitatea de bitcoin nefiind posibil de copiat, având în vedere cheia software ce nu permite utilizarea monedelor decât de proprietarul acestora. Scopul inițial al acestei monede de suport al tranzacțiilor electronice a permis utilizarea Bitcoin la un cost de tranzacționare zero, ceea ce a dus la o creștere a utilizării sale, mai ales de către comercianții cu activitate redusă, care primeau un profit de aproximativ 5%-10% din tranzacția efectuată.

De la lansarea sa în anul 2009, prețul monedei virtuale a înregistrat creșteri semnificative, reușind să depășească randamentele oferite de acțiunile companiilor și,

respectiv, indicii naționali. De la începutul anului 2013 moneda virtuală a înregistrat creșteri masive, sfârșitul anului fiind caracterizat printr-o scădere a prețului bursier pe piața financiară. Dinamica prețului poate fi împărțită pe parcursul anului 2013 în patru momente, care au avut un impact asupra evoluțiilor viitoare ale monedei Bitcoin. În luna martie 2013, Cipru a decis majorarea taxelor privind depozitele bancare, ceea ce a creat un val de panică la nivel european, mulți cetățeni europeni căutând o soluție de a se proteja față de scăderea monedei *Euro*. Aceștia au decis convertirea monedei *Euro* în moneda virtuală Bitcoin (Warner, 2013). Limitarea datoriei financiare a Statelor Unite a reprezentat, din punct de vedere investițional, o problemă de natură financiară la nivel global, acesta fiind momentul în care atenția multora s-a îndreptat către sistemul monetar descentralizat, transformând moneda virtuală Bitcoin într-un posibil candidat, prin urmare cererea pentru această monedă fiind în creștere (Fontevicchia, 2013). În luna noiembrie, același an, interesul pe care chinezii l-au manifestat față de moneda Bitcoin, dar și cererea în creștere au reprezentat factori determinanți ai creșterii Bitcoin (Hill, 2014). Creșterea rapidă a monedei virtuale a atras atenția Guvernului chinez, care a decis suspendarea tranzacțiilor, precum și acceptarea acesteia ca mijloc de plată, în decembrie 2013, ceea ce a dus la o scădere cu 50% a prețului bursier, de la 1.132\$ la 542\$ (Hill, 2014). Bitcoin este tranzacționat la o valoare aproximativă de 8.000\$, maximul istoric fiind stabilit pe 17 decembrie 2017, când valoarea unui Bitcoin a atins prețul de 19.665 \$.

Creșterea interesului din partea investitorilor ce sunt în căutarea unor noi instrumente financiare în scopul diversificării portofoliului investițional, precum și acceptarea ca mijloc de plată a monedei Bitcoin a atras atenția autorităților din domeniul financiar. Primul pas spre reglementarea în domeniul criptomonedelor a fost reprezentat de cadrul legislativ întocmit de către autoritățile din Belarus (Lubomir Tassev, 2018). Moneda virtuală ar putea fi contabilizată în funcție de destinația sa drept un activ financiar, achiziționat cu scopul menținerii pe termen lung sau scurt, ce va genera venituri pentru persoana care îl deține, sau drept bun ce poate fi vândut mai departe. Venter (2016) prezenta necesitatea întocmirii unui nou cadru legislativ în componența IASB, destinat modului de prezentare și contabilizării monedelor virtuale. În prezent, în demersul societăților de a contabiliza activul *Bitcoin* sunt utilizate următoarele standarde: IAS 7 „Situția fluxurilor de

trezorerie”, IAS 39 „Instrumente financiare: recunoaștere și evaluare, IAS 2 „Stocuri” și IAS 38 „Imobilizări necorporale”.

2.2.2. Evoluția Bitcoin în contextul bulelor speculative

Bula speculativă reprezintă un ciclu financiar caracterizat printr-o creștere a prețurilor, determinată de interesul participanților care tranzacționează respectivul activ și care generează un dezechilibru între valoarea fundamentală și valoarea din momentul efectiv, luând naștere bula speculativă. După terminarea trendului ascendent de creștere, urmează o perioadă de scădere, o scădere ce creează un șoc pe piețele financiare ale lumii. Rosser (1997) clasifică termenul de bulă speculativă în două mari categorii: bule raționale, moment în care investitorii știu de existența acesteia și pot lua o decizie în această privință, și bule iraționale, moment în care investitorii sunt conduși de către sentimentul pieței, sentiment necorelat cu valoarea fundamentală a respectivului activ. Cheung (2013) exemplifică cauzele prin intermediul cărora pot lua naștere aceste dezechilibre financiare, printre ele fiind enumerate cauze ce fac referire la elemente de reglementare: infrastructura de piață inadecvată în ceea ce privește fluxul de informații (Taipalus, 2012), reglementări inadecvate (Somette, 2003), supraevaluarea anumitor informații sau perspective de creștere (Shiller, 2000) și supratranzacționarea respectivului element (Vogel, 2010). Cele mai mari bule speculative care au rămas în istorie au fost: criza Tulipmania (Olanda, 1637-1638), bula Mississippi și bula “South Sea Company”. În primul caz, investitorii achiziționau și vindeau mai departe bulbi de lalea, considerați la acea vreme un simbol. Acest “activ” reprezintă un element ce a fost speculat până în anul 1637, când bula speculativă a explodat, mulți comercianți care achiziționase cantități importante de lalea au înregistrat pierderi semnificative. Celelalte două bule speculative au fost caracterizate prin investirea unor cantități mari de lichidități în capitalurile unor companii monopol, ceea ce a determinat creșterea valorii respectivei companii, până în momentul descoperirii publice a faptului că respectivele companii sunt supraevaluate, valoarea acestora fiind superioară valorii fundamentale ce a dus la prăbușirea acestora în 1720.

Cheah & Fry (2015) au studiat prețul monedei virtuale Bitcoin în perioada iulie 2010-decembrie 2012, respectiv noiembrie 2012-noiembrie 2013.

Concluzia studiului a prezentat faptul că prețul Bitcoin-ului este supraevaluat, ceea ce determină prezența unei bule speculative. De asemenea, Cheah & Fry (2015) au descoperit prezența unei bule speculative aflate în curs de dezvoltare, la începutul anului 2013. Baek & Elbeck (2015) au utilizat pentru analiza ipotezei conform căreia Bitcoin este un *vehicul speculativ*, un model de regresie econometrică în care fluctuația prețului la Bitcoin a reprezentat variabila dependentă, în timp ce principalii indicatori macroeconomici, precum și spread-ul dintre prețul maxim și minim al zilei al monedei virtuale au reprezentat variabilele independente. Elementul semnificativ statistic al regresiei este reprezentat de prețul maxim și minim al monedei Bitcoin. Concluzia studiului a arătat că rentabilitatea pieței Bitcoin este condusă de către investitori, ceilalți indicatori neavând o influență semnificativă. Cea mai recentă bulă speculativă a fost înregistrată la 2 februarie 2018, când indicele DJIA a înregistrat o scădere de aproximativ 670 puncte, fenomen datorat randamentelor superioare pe care piața obligațiunilor a înregistrat-o. Datele publicate au provocat panică la nivelul pieței financiare, pe fondul îngrijorării cu privire la posibilitatea apariției efectului inflaționist. În ceea ce privește Bitcoin, putem identifica factori asemănători ce ar putea determina faptul că moneda virtuală se află într-o bulă speculativă, precum: reglementări inadecvate, supratranzaționarea și supraevaluarea perspectivelor de creștere.

2.3. Dezvoltarea ipotezelor de cercetare

Diversificarea portofoliului de investiții a reprezentat pentru investitorul modern o modalitate de reducere a riscului asociat deprecierei activelor componente. Bitcoin poate fi privit din ipostaza de instrument financiar reprezentând un activ utilizat în diversificarea elementelor componente ale portofoliului investițional. De aceea, împreună cu elementele prezentate în literatura de specialitate, lucrarea de față dorește să testeze următoarea ipoteză:

H1: Prețul criptomonedelor este invers corelat cu valoarea cursului bursier al companiilor cotate la Bursa de Valori București, în condițiile publicării situațiilor financiare.

3. Metodologia cercetării

Lucrarea de față își propune studierea corelației dintre cursul bursier al companiilor cotate pe Bursa de Valori București (BVB) și cursul criptomonedei Bitcoin, în contextul în care investitorii prezintă o tendință de investire mai ridicată spre domeniul criptomonedelor. Astfel, lucrarea utilizează un demers statistic în analiza influenței Bitcoin asupra cursului bursier al companiilor cotate, în condițiile publicării situațiilor financiare anuale.

3.1. Estimarea influenței informației financiare asupra pieței bursiere

Influența informației financiare asupra pieței bursiere reprezintă pentru mulți cercetători un punct de plecare în ceea ce privește studierea relevanței informației și oferirea unui răspuns privind poziția și performanța unei companii sau a unui indice care este disponibil spre tranzacționare. Astfel, printre cele mai reprezentative modele pentru măsurarea relevanței informației financiare este modelul Ohlson (1995).

Modelul Ohlson (1995) reprezintă o modalitate de evaluare a relevanței informației financiare, fiind evidențiat în relația nr.1.

$$P_t = \beta_0 + \beta_1 ANCPS_t + \beta_2 EPS_t + \varepsilon_t \quad (1)$$

Variabilele prezentate în model sunt:

P_t – cursul bursier la jumătatea anului t+1;

$ANCPS_t$ – activul net contabil per acțiune la sfârșitul anului t;

EPS_t – rezultatul net per acțiune la sfârșitul anului t;

$\beta_{0;1;2}$ – coeficienții de regresie;

ε_t – variabilă aleatoare, eroare

Relevanța este măsurată prin intermediul raportului de determinație (R^2), în care sunt măsurate elementele de activ net contabil și rezultat net cu scopul explicării variației cursului bursier.

Basu (1997) a analizat relația dintre rezultatele pozitive și negative ale companiilor și cursul bursier al companiilor. Rezultatele studiului au prezentat faptul că persistența schimbărilor negative în structura rezultatelor este mai pronunțată decât în cazul schimbărilor pozitive în structura rezultatelor. Ecuația utilizată este prezentată în relația nr. 2.

$$\frac{X_{it}}{P_{it-1}} = \gamma_0 + \gamma_1 DR_{it} + \gamma_0 R_{it} + \gamma_1 R_{it} * DR_{it} \quad (2)$$

Variabilele prezentate în model sunt:

$\frac{X_{it}}{P_{it-1}}$ – câștigul per acțiune în anul fiscal t și prețul acțiunii la începutul anului fiscal;

DR_{it} – variabilă de tip dummy ce stabilește condiția de $R_{it} < 0$ ce ia valoarea 1; în caz contrar valoarea este egală cu 0;

R_{it} reprezintă profitabilitatea firmei;

La fel ca și în cazul modelului Ohlson, relevanța este măsurată prin intermediul raportului de determinație (R^2), având drept scop explicarea variației cursului bursier prin intermediul câștigul per acțiune și a celor două variabile dummy.

3.2. Testarea influenței Bitcoin asupra cursului bursier al acțiunilor firmelor cotate

Bitcoin privit ca un instrument financiar utilizat la nivel internațional a intrat în atenția mediului academic în anul 2013, anul în care această criptomonedă a oferit randamente mult superioare altor componente ale pieței financiare (piața de capital, Forex etc.). Prima țară care a reacționat în acest caz a fost China, care în luna decembrie a aceluiași an a hotărât suspendarea tranzacțiilor în Bitcoin, fapt ce a condus la o scădere a monedei virtuale cu aproximativ 50%. Această scădere spectaculoasă a determinat mediul academic să analizeze consecințele pe care acest activ nereglementat îl poate avea la nivel internațional.

Baek & Elbeck (2014) au analizat prețul criptomonedei Bitcoin în perioada iulie 2010 – februarie 2014, prin analiza datelor privind principalii indicatori macroeconomici. Ecuația modelului este prezentată în relația nr.3.

$$R_t = \beta_0 + \beta_1 \Delta cpi + \beta_2 \Delta ip_t + \beta_3 \Delta r p c e_t + \beta_4 \Delta s p 500_t + \beta_5 \Delta T N_t + \beta_6 \Delta e u r o_t + \beta_7 \Delta u n e m p l o y m e n t_t + \beta_8 \Delta s p r e a d_t + \varepsilon_t \quad (3)$$

unde:

R_t reprezintă schimbările lunare ale prețului Bitcoin;

Δcpi reprezintă variația indicelui prețului de consum;

Δip_t reprezintă variația indicelui producției industriale;

$\Delta r p c e_t$ reprezintă variația indicelui privind cheltuielile personale de consum reale;

$\Delta s p 500_t$ reprezintă variația indicelui Standard & Poor's 500;

$\Delta T N_t$ reprezintă variația biletelor de trezorerie;

$\Delta e u r o_t$ reprezintă variația cursului de schimb al monedei euro;

$\Delta u n e m p l o y m e n t_t$ reprezintă variația ratei șomajului;

$\Delta s p r e a d_t$ reprezintă variația schimbărilor lunare privind diferența între prețul maxim și minim al Bitcoin la interval de o zi;

Pentru validarea ipotezei analizate, a fost utilizat raportul de determinație, rezultatul regresiei econometrice prezentând variația schimbărilor lunare privind diferența între prețul maxim și minim al Bitcoin la interval de o zi, ca element semnificativ la un risc alfa de 0,01.

Concluziile studiului au prezentat faptul că prețul Bitcoin nu este influențat de factorii externi reprezentați de indicatorii macroeconomici, ci, dimpotrivă, prețul Bitcoin este influențat de participanții la procesul de vânzare-cumpărare a monedei virtuale.

3.3. Populație, eșantion și sursa datelor

Secțiunea curentă are în vedere prezentarea populației studiate și criteriul după care a fost realizată selecția eșantionului. Variabilele prezentate și sursa datelor vor fi utilizate pentru construirea modelului empiric.

3.3.1. Date despre eșantion

Populația studiată este reprezentată de companiile cotate la Bursa de Valori București, companii componente ale indicelui național Bucharest Stock Exchange (BET). Din cele 12 companii care activează în diferite domenii de activitate precum domeniul bancar, domeniul transportului petrolier, domeniul medical etc. și care compun indicele BET, a fost extras un eșantion de 6 companii. Criteriul de selecție este reprezentat de disponibilitatea datelor privind cursul bursier și situațiile financiare anuale ale acestora. Datele prelucrate și utilizate în demersul statistic au fost preluate din situațiile financiare ale companiilor în perioada 2012-2016. În ceea ce privește elementele preluate din situațiile financiare anuale, au prezentat interes următoarele elemente: Rezultatul din exploatare, Activele totale, Datoriile totale, Capitalurile proprii și Rezultatul net. Elementele preluate din situațiile

financiare au permis calcularea ratei de rentabilitate financiară, a ratei de rentabilitate economice și a levierului financiar. Datele privind cursul bursier al monedei virtuale Bitcoin și al companiilor cotate care alcătuiesc eșantionul au fost preluate de pe site-ul www.investing.com, cursurile preluate fiind cele zilnice de deschidere. Datele au fost prelucrate în programul SPSS 22.0.

3.3.2. Modelele econometrice utilizate

Variabilele utilizate pentru construirea modelului econometric propus în studiu au fost reprezentate, pe de o parte, de cursul bursier al companiilor cotate și cel al monedei Bitcoin exprimate în bază logaritmică și, pe de altă parte, de rata rentabilității financiare, rata rentabilității economice și levierul financiar. Modelele empirice utilizate în lucrarea de față sunt reprezentate prin intermediul a două modele de regresie multiplă. În primă etapă, studiul analizează influența ratelor de rentabilitate asupra cursului bursier (în bază logaritmată) al companiilor listate.

$$\text{Pret}_{\text{Firme}} = \beta_0 + \beta_1 ROE + \beta_2 ROA + \beta_3 FL + \varepsilon \quad (4)$$

unde:

$$\text{Pret}_{\text{Firme}} = \ln\left(\frac{P_1 - P_0}{P_0}\right);$$

P_1 – reprezintă prețul acțiunilor la 31.12.N;

P_0 – reprezintă prețul acțiunilor la 01.01.N;

$(P_1 - P_0)$ – reprezintă diferența dintre prețul acțiunilor la 31.12.N și prețul acțiunilor la 01.01.N;

P_0 – reprezintă prețul acțiunilor la 01.01.N.;

ROE – reprezintă rata rentabilității financiare;

ROA – rata rentabilității economice;

FL – reprezintă levierul financiar;

$\beta_i, i = \overline{1,3}$ - reprezintă parametrii variabilelor de regresie;

ε = componenta reziduală;

Următoarea etapă a demersului statistic este reprezentată de standardizarea formulei econometrice nr. 4 și adăugarea, ca variabilă independentă, a *cursului bursier al criptomonedei Bitcoin*. Ecuația este prezentată în relația nr.5.

$$\text{Standard\_Firme} = \beta_0 + \beta_1 \text{Pret\_Bitcoin} + \varepsilon \quad (5)$$

unde:

Standard_Firme – reprezintă ecuația standardizată a modelului econometric prezentat în relația nr. 4;

Pret_Bitcoin – $\ln(P_1/P_0)$

$\ln(P_1/P_0)$ – reprezintă variația prețului logaritmat al monedei virtuale Bitcoin;

β_i - reprezintă parametrii variabilelor de regresie;

ε = componenta reziduală.

4. Rezultate și discuții

Pornind de la obiectivele propuse, studiul dorește să prezinte influența ratelor de rentabilitate și de structură asupra cursului bursier al companiilor. Standardizarea primei relații econometrice a permis studierea influenței pe care moneda virtuală Bitcoin o are asupra comportamentului investițional al investitorilor. Ecuațiile utilizate sunt prezentate în relația nr. 4, respectiv relația nr. 5.

4.1. Statistici descriptive

Rezultatele privind statisticile descriptive sunt prezentate în **Tabelul nr. 2**, iar pe baza celor 30 de observații, sunt prezentate mediile ratelor de rentabilitate și de structură, calculate pe baza elementelor din situațiile financiare.

Tabelul nr. 1. Statistici descriptive					
	N	Minimum	Maximum	Medie	Abatere std.
ROE	30	-0,0747	0,1850	0,0734	0,0650
ROA	30	-0,0429	0,6232	0,0795	0,1130
FL	30	0,0000	8,1200	1,5513	2,7030
Pret_Firme	30	-0,3410	0,6180	0,0494	0,2356
Valid N	30				

Sursa: Prelucrare proprie în programul SPSS 22.0

Rezultatele statisticilor descriptive aferente variabilelor utilizate pentru analiza influenței Bitcoin asupra cursului bursier al companiilor cotate incluse în eșantion sunt

prezentate în **Tabelul nr. 2**. Pentru observațiile reținute în studiu sunt prezentate mediile cursurilor bursiere ale companiilor și ale criptomonedei Bitcoin.

Tabelul nr. 2. Statistici descriptive

	N	Minimum	Maximum	Medie	Abatere Std.
Standard_ Firme	30	-0,2045	0,3664	0,0494	0,1247
Pret_Bitcoin	30	-0,0090	0,003	-0,0018	0,0046
Valid N (listwise)	30				

Sursa: Prelucrare proprie în programul SPSS 22.0

4.2. Rezultate privind influența situațiilor financiare asupra pieței

Tabelul nr. 3 prezintă raportul de corelație și raportul de determinație calculați pe baza modelului din ecuația nr. 4, în care putem observa legătura directă de intensitate medie între cursul bursier al companiilor și ratele de rentabilitate și de structură ale acestora, calculate pe baza elementelor preluate din situațiile financiare ale

companiei. Legătura dintre cele două tipuri de variabile demonstrează relevanța datelor financiare furnizate de către companii, evenimentele pozitive și negative regăsindu-se în cursul bursier al acțiunilor. Prin analiza raportului de determinație (R^2), putem prezenta faptul că elementele prezentate pe baza ratelor de rentabilitate explică variația prețului bursier în proporție de aproximativ 28%.

Tabelul nr. 3. Statistici privind modelul nr. 4

Model	R	R Square	Adjusted R Square	Std. Error of the Estimate
1	0,529 ^a	0,280	0,197	0,2111

^a Predictors: (Constant), FL, ROA, ROE

Sursa: Prelucrare proprie în programul SPSS 22.0

Estimațiile parametrilor modelului econometric sunt prezentate în **Tabelul nr. 4**, unde fiecare parametru este explicat în funcție de legătura pe care acesta o are cu prețul bursier al companiilor cotate. Semnul pozitiv al estimațiilor parametrilor modelului analizat indică o legătură directă a indicatorilor. În cadrul modelului, o influență semnificativă o au rata rentabilității financiare și rata rentabilității economice, levierul financiar neavând o influență semnificativă asupra modelului. În funcție de influența acestora asupra variabilei dependente, rata rentabilității financiare are cea mai mare influență asupra prețului, deoarece investitorii sunt interesați, pe de o parte, de rezultatul net al companiilor, privit ca indicator al performanței, dar și ca o oportunitate de majorare a surselor financiare proprii prin încasarea de

dividende. Pe de altă parte, mărimea capitalurilor proprii poate influența procesul decizional cu privire la numărul de acțiuni emise de companie. O companie care a emis un număr ridicat de acțiuni poate influența câștigul net per acțiune în sens negativ, investitorii fiind interesați de un câștig cât mai mare. Momentul în care compania distribuie dividende, poate fi o altă oportunitate pe care investitorii o pot exploata pentru diversificarea portofoliului investițional, prin angajarea unor operațiuni de vânzare în lipsă ce va permite acoperirea scăderii cursului bursier în momentul distribuirii dividendelor. Rezultatul din exploatare, componentă a ratei rentabilității economice, influențează cursul bursier prin măsurarea eficienței utilizării resurselor financiare în activitatea de exploatare.

Tabelul nr. 4. Estimații ale parametrilor modelului nr. 4

Model	Coeficienți nstandardizați		Coeficienți standardizați	t	Sig.
	B	Std. Error	Beta		
1 (Constant)	-0,134	0,077		-1,731	0,095
ROE	1,443	0,692	0,398	2,084	0,047*
ROA	0,658	0,367	0,315	1,791	0,085*
FL	0,016	0,016	0,186	1,001	0,326

a. Variabilă dependentă: Pret_Firme

b. *) semnificativ la un risc de 0.05, respectiv 0.1

Sursa: Prelucrare proprie în programul SPSS 22.0

Corelațiile modelului analizat sunt prezentate în **Tabelul nr. 5**. Pe baza rezultatelor se poate observa legătura semnificativă dintre prețul bursier și ratele financiare. Corelațiile pozitive dintre rata rentabilității financiare și rata rentabilității economice pot explica eficiența activității apreciată prin rezultatul din exploatare, a cărui valoare este de 0,658, explicând creșterea rezultatului net, pe baza căruia sunt remunerați acționarii. De asemenea, levierul financiar prezintă o corelație pozitivă în legătură cu rata rentabilității financiare, fapt explicat

prin intermediul capitalurilor proprii, mărimea acestuia determinând nivelul maxim al datoriei pe care companiile le pot atinge fără a-și pune activitatea de exploatare în pericol. Literatura de specialitate recomandă ca datoriile totale să nu depășească de două ori valoarea capitalurilor proprii. Contractarea datoriilor atrage creșterea costului îndatorării, prin intermediul dobânzilor plătite, a penalităților și a comisioanelor, care se va reflecta ulterior în rezultatul net al companiei.

Tabelul nr. 5. Corelațiile dintre variabilele incluse în modelul nr. 4

		Pret_Firme	ROE	ROA	FL
Coeficient de corelație Pearson	Pret_Firme	1,000	0,415	0,399	-0,059
	ROE	0,415	1,000	0,314	-0,438
	ROA	0,399	0,314	1,000	-0,223
	FL	-0,059	-0,438	-0,223	1,000
Sig. (1-tailed)	Pret_Companii	0,00	0,011*	0,015*	0,379
	ROE	0,011*	0,00	0,046*	0,008*
	ROA	0,015*	0,046*	0,00	0,118
	FL	0,379	0,008*	0,118	0,00
N	Pret_Companii	30	30	30	30
	ROE	30	30	30	30
	ROA	30	30	30	30
	FL	30	30	30	30

a.*) semnificativ la un risc de 0.01, respectiv 0.05

Sursa: Prelucrare proprie în programul SPSS 22.0

4.3. Rezultate privind influența Bitcoin asupra modelului standardizat al prețului bursier al societăților cotate

Tabelul nr. 6 prezintă legătura directă de intensitate slabă între cursul bursier al monedei Bitcoin și cursul

bursier care înglobează influența principalelor rate de rentabilitate. Variația cursului bursier al companiilor cotate influențează variația monedei Bitcoin doar în proporție de 5,6%. Titlurile de valoare cotate la Bursa de Valori București sunt caracterizate printr-un nivel scăzut al volatilității, spre deosebire de moneda Bitcoin care

este caracterizată printr-un nivel ridicat al volatilității. Investitorii, pentru a-și putea gestiona mai eficient riscurile asumate, sunt tentați să diversifice portofoliul investițional prin adăugarea unor instrumente financiare

necorelate sau invers corelate între ele, ce le vor permite în cazul scăderii unui titlu de valoare, acoperirea pierderii pe baza altor titluri de valoare, componente ale portofoliului investițional.

Tabelul nr. 6. Statistici privind modelul nr. 5

Model	R	R Square	Adjusted R Square	Std. Error of the Estimate
1	0,237 ^a	0,056	0,022	0,123

a. Predictors: (Constant), Pret_Bitcoin

Sursa: Prelucrare proprie în programul SPSS 22.0

Tabelul nr. 7 prezintă corelațiile dintre cursul bursier al companiilor cotate și cursul bursier al criptomonedei Bitcoin. Pe baza rezultatelor obținute putem concluziona faptul că investitorii, în funcție de capitalul pe care îl dețin, vor fi tentați în perioada publicării situațiilor financiare favorabile să-și investească fondurile în acțiunile companiilor cotate; altfel, aceștia vor fi interesați în investirea capitalului în moneda Bitcoin. Investitorii sunt interesați, pe de o parte, de investirea pe termen lung, dar și de obținerea unor

venituri de pe urma speculării monedei Bitcoin. De aceea, angajarea unei poziții de cumpărare a titlurilor de valoare pe termen lung și diversificarea portofoliului prin operații de vânzare-cumpărare pe moneda Bitcoin pe termen scurt ar putea constitui cheia spre un portofoliu investițional cu randament semnificativ. Prin urmare, rezultatul obținut în **Tabelul nr. 7** validează ipoteza formulată la începutul lucrării privind corelația inversă între cursul bursier al companiilor și cursul bursier al monedei Bitcoin.

Tabelul nr. 7. Corelațiile dintre variabilele modelului nr. 5

		Standard_Firme	Pret_Bitcoin
Coeficient de corelație Pearson	Standard_Firme	1,000	-0,237
	Pret_Bitcoin	-0,237	1,000
Sig. (1-tailed)	Standard_Firme	0,00	0,104*
	Pret_Bitcoin	,104*	0,00
N	Standard_Firme	30	30
	Pret_Bitcoin	30	30

a.*) semnificativ la un risc asociat de 0.11

Sursa: Prelucrare proprie în programul SPSS 22.0

Din cele prezentate mai sus prin **Tabelele nr. 6 și nr. 7**, mai putem adăuga semnul negativ al coeficientului β_1 , ce indică relația inversă dintre cele două variabile și comportamentul investițional în momentul publicării situațiilor financiare. Cursul bursier al criptomonedei Bitcoin este semnificativ; astfel, la o creștere cu o unitate a cursului bursier al companiilor cursul Bitcoin tinde să se deprecieze cu 6,41 lei.

Conform rezultatelor obținute, studiul concluzionează faptul că moneda Bitcoin ar putea fi utilizată de

investitori prin intermediul speculațiilor. Aceste câștiguri rapide pe care moneda virtuală le înregistrează contribuie la majorarea numărului de tranzacții, valoarea de piață devenind în scurt timp mai mare decât valoarea fundamentală. Astfel, valoarea fundamentală fiind zero (Cheah *et. al*, 2015), iar cursul Bitcoin fiind influențat de tranzacțiile de cumpărare-vânzare (Baek & Elbeck, 2014) fără prezența unui cadru legislativ, poate conduce la apariția bulelor speculative. Acest interes al investitorilor față de moneda virtuală ar putea fi asemănată crizei lalelelor

din Olanda (Shiller, 2018). De aceea, pentru a se acoperi riscul unei eventuale bule speculative, investitorii ar putea diminua acest risc prin intermediul operațiunilor de hedging, ce presupun investirea capitalului într-o gamă variată de active cu risc scăzut (obligațiuni, tranzacții de arbitraj etc.). Scaramucci (2015) prezenta impactul pe care l-a avut criza

financiară din 2008-2009 asupra fondurilor de hedging, acestea înregistrând cele mai mici pierderi de pe piață, cu o medie de 21,37%, în timp ce indicele S&P500 Total Return a înregistrat scăderi de aproximativ 36,99%, portofoliul investițional fiind alcătuit pe baza profilului investițional și a toleranței la risc a investitorului.

Tabelul nr. 8. Estimațiile parametrilor modelului nr. 5

Model	Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	Sig.
	B	Std. Error	Beta		
1 (Constant)	0,038	0,024		1,564	0,129
Pret_Bitcoin	-6,408	4,967	-0,237	-1,290	0,208*

a. Dependent Variable: Standard_Firme

b. *) semnificativ la un risc asociat de 0.21

Sursa: Prelucrare proprie în programul SPSS 22.0

5. Concluzii

Cu scopul diversificării portofoliului investițional, investitorii sunt interesați de găsirea celor mai bune soluții ce le pot garanta majorarea capitalului investit atât pe termen scurt, cât și pe termen lung. Cheung (2013) a atras atenția asupra faptului că prețul monedei virtuale Bitcoin este supraevaluat, obiectivul prezentei lucrări fiind reprezentat de studierea corelației dintre cursul bursier al companiei și cursul bursier al monedei Bitcoin în condițiile publicării situațiilor financiare anuale. Ratele de randament utilizate drept variabile ale modelului empiric au demonstrat influența situațiilor financiare asupra cursului bursier al companiilor.

Rezultatele studiului empiric au validat ipoteza formulată inițial privind corelația inversă dintre cursul bursier al companiilor cotate și cursul monedei Bitcoin. Corelația determinată între cele două instrumente a evidențiat posibilitatea apariției bulelor speculative din cauza investițiilor masive într-un activ a cărui valoare

fundamentală este inferioară prețului tranzacționat. Basu (1997) a concluzionat faptul că evenimentele negative au un impact de două până la șase ori mai mare decât în cazul evenimentelor pozitive, asupra cursului bursier al companiilor, investitorul fiind interesat de instrumentele financiare ce oferă cele mai ridicate randamentele.

Astfel, știrile negative de pe piață influențează comportamentul investițional, ceea ce duce la un interes ridicat al investitorilor în momentul publicării unor știri negative. Limitele prezentei lucrări au fost reprezentate de eșantionul relativ redus de numai 6 companii listate, care au fost selectate pe baza disponibilității situațiilor financiare anuale și a cursurilor bursiere zilnice. Baek & Elbeck (2014) au concluzionat faptul că investitorii influențează în mod direct prețul monedei virtuale prin operațiunile de vânzare-cumpărare, valoarea fundamentală a monedei Bitcoin fiind zero (Cheah *et. al*, 2015). Pe viitor, ne propunem să cercetăm prin intermediul seriilor de timp prețul monedei virtuale Bitcoin, cu scopul determinării existenței sau absenței bulelor speculative.

BIBLIOGRAFIE

- Alstyn, M.V. (2014). Economic and Business Dimensions Why Bitcoin Has Value, *Communication of the ACM*, vol. 57, no. 5, pp 30-32
- Barth, M. E., Beaver, W. H., Landsman W. R. (2001), The relevance of the value relevance literature for financial accounting standard setting: another view, *Journal of Accounting and Economics*, Vol. 31, Issue 1-3, 77-104

3. Barth, M. Li, K. McClure, C. (2017). Evolution in Value Relevance of Accounting Information, *Stanford University Graduate School of Business Research Paper*, No. 17-24
4. Baek, C., Elbeck, M. (2014). Bitcoins as an investment or speculative vehicle? A first look, *Applied Economics Letters*, vol. 22, no.1. pp 30-34
5. Basu, S. (1997). The conservatism principle and the asymmetric timeliness of earnings, *Journal of Accounting and Economics*, 24, pp 3-37
6. Chohan, U. (2017). Cryptocurrencies: A Brief Thematic Review, *Notes on the 21th Century*, pp 1-8
7. Filip, A. Raffournier, B. (2010). The value relevance of earnings in a transition economy: The case of Romania, *The International Journal of Accounting*, 45, pp 77-103
8. Fry, J. & Cheah, E. (2015). Speculative bubbles in Bitcoin markets? An empirical investigation into the fundamental value of Bitcoin, *Economics Letters*, 130, pp 32-36
9. Gunji, H. (2016). Are Bitcoin Prices Rational Bubbles, *The Empirical Economics Letter*, vol. 15, no.9, pp 819-824
10. IASB (2015). *Financial Reporting Standards for the World Economy*. 1st ed. London: IFRS Foundation.
11. Jaba, E., Robu, I. B., Istrate, C., Balan, C. B., Roman, M., (2016). Statistical assessment of the value relevance of financial information reported by Romanian listed companies, *Romanian Journal of Economic Forecasting – XIX*, vol. 2, pp 27-42
12. Jianu, I., Ileanu, B., Nedelcu, M., Herteliu, C., (2018). The value relevance of financial reporting in Romania, *Economic computation and economic cybernetics studies and research*, vol. 4, no.48, pp 167-182
13. Krafft, P., Penna, N., Pentland, A., (2018). An experimental study of Cryptocurrency Market Dynamics, *CHI 2018*
14. Kaizoji, T. (2000). Speculative bubbles and crashes in stock markets: an interacting-agent model of speculative activity, *Physica A* 287, pp 493-506
15. Malhora, A. Maloo, M. (2014) „Bitcoin – Is it a Bubble? Evidence from unit root tests”
16. Robu, I.B., Toma, C. (2015). The use of accounting conservatism in order to reflect the true and the fair view of financial statements in the case of Romanian listed companies, *Global Journal on Humanites & Social Sciences*, 02, pp 99-109
17. Rosser, B. (1997). Speculations on Nonlinear Speculative Bubbles, *Nonlinear Dynamics, Psychology and Life Sciences*, vol. 1, no.4, pp 275-300
18. Scaramucci, A. (2015). *The Little Book of Hedge Funds*, Ed. SkyBridge Capital
19. Tassev, L., (2018). Crypto Business is now legal in Belarus, accesabilă la: <https://news.bitcoin.com/belarus-adopts-crypto-accounting-standard>.
20. Toma, E. (2018). *Contabilitate financiară*, Ed. TipoMoldova, Iași, Romania
21. Venter, H. (2016). Digital currency – A case for standard setting activity, *ASAF meeting*, no.5, pp 1-24
22. Wang, J. (2014). A simple macroeconomic model of bitcoin, *Bitquant Research Laboratories*, pp 1-3

Analiza relației contabilitate – dezvoltare sustenabilă.

**Rolul contabilității și al
profesiei contabile asupra
dezvoltării sustenabile**

Asist. univ. dr. Elena NECHITA,
Academia de Studii Economice din București,
e-mail: elena.nechita@cig.ase.ro

Rezumat

Încă de la publicarea Raportului Brundtland (WCED, 1987), literatura de specialitate din domeniul contabilității a urmărit să acopere nevoia de cercetare legată de dezvoltarea sustenabilă prin intermediul mai multor direcții. Lucrarea are în vedere prezentarea contextului actual în ceea ce privește dezvoltarea sustenabilă pe plan internațional, precum și analiza calitativă a eforturilor întreprinse de către organismele de normalizare, reprezentanții profesiei contabile și profesioniștii contabili, având la bază rapoartele publice întocmite și studiile conduse de acestea în sfera dezvoltării sustenabile, cu scopul de a evidenția influența contabilității și a profesiei contabile asupra dezvoltării sustenabile. Lucrarea contribuie la literatura de specialitate din domeniul contabilității pentru dezvoltare sustenabilă, semnalând rolul important al contabilității și inițiativele demarate de părțile implicate din acest domeniu în scopul îndeplinirii Agendei 2030 pentru o lume mai bună (UN, 2015).

Cuvinte-cheie: dezvoltare sustenabilă, contabilitate, Sustainable Development Goals (SDG), profesia contabilă, raportare non-financiară

Clasificare JEL: M40, M41, Q56

Vă rugăm să citați acest articol astfel:

Nechita, E. (2019), Analysis of the Relationship between Accounting and Sustainable Development. The Role of Accounting and Accounting Profession on Sustainable Development, *Audit Financiar*, vol. XVII, no. 3(155)/2019, pp. 520-536,
DOI: 10.20869/AUDITF/2019/155/021

Link permanent pentru acest document:

<http://dx.doi.org/10.20869/AUDITF/2019/155/021>
Data primirii articolului: 10.07.2019
Data revizuirii: 19.07.2019
Data acceptării: 26.07.2019

Introducere

Dezvoltarea sustenabilă implică necesitatea efectuării unor schimbări în contabilitate pentru satisfacerea nevoilor utilizatorilor de informație financiar-contabilă (Dumitrana *et al.*, 2009). Deși conceptul de dezvoltare sustenabilă devine un subiect din ce în ce mai răspândit în literatura de specialitate din domeniul contabilității și managementului, se evidențiază necesitatea de a clarifica la ce se referă acest concept în diferitele contexte în care este utilizat (Godemann *et al.*, 2014). În mod particular, în rândul cercetătorilor se naște preocuparea legată de faptul că dezvoltarea sustenabilă poate rămâne doar un simplu subiect de interes pentru cercetarea empirică în sfera contabilității și finanțelor și mai puțin un domeniu de cercetare distinct și coerent. Această preocupare vine ca o consecință a faptului că, dincolo de prezentarea repetată a definiției dată în Raportul Brundtland (WCED, 1987), o mare parte a studiilor întreprinse neglijează complexitatea aspectelor pe care dezvoltarea sustenabilă le presupune (Bebbington și Thompson, 2013, citați de Bebbington și Unerman, 2018).

Cele 17 obiective pentru dezvoltare sustenabilă propuse de ONU (*Sustainable Development Goals – SDG*, engl.) au ca scop stimularea activităților și acțiunilor în domenii de importanță critică pentru umanitate și planetă (ONU, 2015; Bebbington și Unerman, 2018). Reprezentanții ai profesiei contabile se regăsesc printre actorii ce au îmbrățișat cu entuziasm obiectivele SDG, întrezărind rolul jucat de contabili și contabilitate în îndeplinirea acestor obiective. Deși în mediul academic cercetarea bazată pe subiectul SDG începe să se dezvolte din ce în ce mai mult la nivelul diverselor discipline, cu precădere în afaceri și management, analiza implicațiilor și potențialului obiectivelor SDG se află în stadiu incipient din perspectiva literaturii de specialitate în domeniul contabilității (Bebbington și Unerman, 2018).

Studiul condus de PricewaterhouseCoopers (PwC) în 2015, pe baza unui chestionar aplicat în perioada iunie-iulie 2015, în urma căruia au obținut răspunsuri de la 986 de companii și un număr de 2.015 persoane implicate, indică un nivel ridicat de conștientizare a obiectivelor SDG în comunitatea de afaceri și evidențiază oportunitatea de a transforma această conștientizare în acțiuni întreprinse în direcția îndeplinirii obiectivelor. Pentru același studiu efectuat de PwC, Peter Bakker, președintele și directorul economic al

Consiliului Mondial al Afacerilor pentru Dezvoltare Sustenabilă (*World Business Council for Sustainable Development – WBCSD*, engl.) declară că agenda ONU post-2015 constituie o oportunitate istorică pentru companii de a se angaja în exercitarea unei influențe puternice și pozitive asupra societății. Mai mult decât atât, afacerile de top pot genera un impuls important în atingerea SDG prin inovare, investiții, o bază semnificativă de clienți și forță de muncă globală. În schimb, obiectivele SDG pot amplifica oportunitățile companiilor spre obținerea succesului, prin îmbunătățirea mediului propice afacerilor și furnizarea de inspirație și orientare (PwC, 2015).

Domeniul dezvoltării sustenabile oferă oportunități de cercetare nelimitate, insuficient exploatate până la această dată, ce necesită explorarea variatelor discipline academice. Practicile contabile și actorii din sfera contabilității se regăsesc la granița multora dintre acestea, ridicându-se problema unei analize a rolului și impactului lor (Bebbington *et al.*, 2017).

Totodată, studiile semnaleză faptul că literatura de specialitate este limitată în ceea ce privește rezultatele bazate pe studii empirice care să dovedească existența unei legături cauzale directe între contabilitate și dezvoltarea economică (Venter *et al.*, 2018; Bebbington și Unerman, 2018). Mai mult decât atât, Federația Internațională a Contabililor (*International Federation of Accountants – IFAC*, engl.) evidențiază contribuția contabilității și profesiei contabile pentru îndeplinirea a cel puțin 8 din cele 17 obiective propuse de ONU (printre care se numără calitatea educației, egalitatea de gen, condițiile de muncă și creșterea economică, industria, inovarea și infrastructura, consumul responsabil al resurselor etc.).

Prezenta temă de cercetare își propune să acopere această necesitate de a determina în ce măsură contabilitatea influențează tendința actuală caracterizată de eforturile concertate depuse pe plan internațional pentru asigurarea sustenabilității economice. În acest sens, lucrarea are ca obiectiv prezentarea contextului actual în ceea ce privește dezvoltarea sustenabilă pe plan internațional, precum și analiza calitativă a eforturilor întreprinse de către organismele de normalizare, reprezentanții profesiei contabile și profesioniștii contabili, având la bază rapoartele publice întocmite, precum și studiile conduse de acestea în sfera dezvoltării sustenabile.

În cele ce urmează în structura lucrării sunt evidențiate contextul actual pe plan internațional cu privire la dezvoltarea sustenabilă (definirea conceptului, principalele etape ale dezvoltării și prezentarea obiectivelor pentru dezvoltare sustenabilă, evoluția procesului de reglementare a raportării în sfera sustenabilității și rolul piețelor de capital în domeniul sustenabilității), analiza calitativă a rolului contabilității și profesiei contabile asupra dezvoltării sustenabile prin reliefaarea influenței exercitate de organismele de reglementare din domeniul contabilității asupra sustenabilității, precum și a rolului contabilității ca instrument de evaluare a sustenabilității și încheind cu concluziile cercetării.

1. Contextul actual pe plan internațional în ceea ce privește dezvoltarea sustenabilă

1.1. Definirea conceptului de dezvoltare sustenabilă

Contextul actual pe plan internațional este caracterizat de preocuparea pentru dezvoltare sustenabilă, manifestată prin eforturile comune întreprinse de către organismele și instituțiile ce acționează la nivel mondial în direcția sustenabilității globale. În acest sens, un prim pas important de menționat constă în emiterea raportului Comisiei Mondiale pentru Mediu și Dezvoltare (*World Commission on Environment and Development – WCED*, engl.), intitulat „Viitorul nostru comun” (*Our Common Future*, engl.) și cunoscut sub numele de Raportul Brundtland, ce definește conceptul de dezvoltare sustenabilă și trasează liniile directoare de acțiune în vederea ameliorării condițiilor de trai pe plan mondial. Astfel, dezvoltarea sustenabilă reprezintă acel tip de dezvoltare ce răspunde nevoilor prezentului fără a compromite posibilitatea generațiilor viitoare de a întâmpina propriile nevoi. Acest concept se bazează, potrivit WCED, pe două elemente cheie: ideea de necesitate, cu referire în particular la necesitățile elementare ale populațiilor sărace, cărora li se acordă atenție în mod prioritar, precum și ideea de limitare, impusă de stadiul tehnologiei și organizării sociale, în strânsă legătură cu capacitățile mediului înconjurător de a satisface nevoile prezente și viitoare (WCED, 1987).

În esență, dezvoltarea sustenabilă constă într-un proces al schimbării prin intermediul căruia exploatarea resurselor, direcția investițiilor, orientarea dezvoltării tehnologice și schimbările instituționale sunt în armonie și conduc la sporirea potențialului de a întruni nevoile și aspirațiile umane prezente și viitoare. În acest sens, economia internațională joacă un rol important, fiind necesare schimbări majore în relațiile economice internaționale cu scopul asigurării sustenabilității. Totodată, WCED menționează două condiții ce trebuie îndeplinite astfel încât schimburile economice internaționale să fie considerate benefice pentru toate părțile implicate. O primă condiție este reprezentată de asigurarea sustenabilității ecosistemelor de care depinde economia globală, iar cea de-a doua condiție este aceea a asigurării unor schimburi echitabile între partenerii economici.

În ceea ce privește abordarea conceptului de dezvoltare sustenabilă din perspectiva contabilității, în 1989, Banca Mondială (*World Bank – WB*, engl.) atrage atenția asupra necesității elaborării unui sistem complex de conturi naționale (*System of National Accounts – SNA*, engl.), care să surprindă și să evidențieze impactul resurselor de mediu și naturale asupra veniturilor, respectiv asupra variației activelor. Principalul argument în favoarea dezvoltării unui astfel de sistem este determinat de faptul că produsul intern brut – PIB (*Gross Domestic Product – GDP*, engl.) nu evaluează în mod adecvat veniturile reale sustenabile, ca urmare a două neajunsuri pe care le implică. Cele două deficiențe se referă la tratamentul costurilor cu protecția mediului, respectiv al consumului resurselor naturale, aspecte neprevăzute în modalitatea de calcul a PIB (WB, 1989). În acest context, se dezvoltă conceptul de contabilitate a mediului, fiind întocmit și propus un cadru conceptual al conturilor de mediu, cu obiectivul de a fi incluse în sistemul conturilor naționale în vederea evaluării de o manieră fiabilă și fidelă a influenței resurselor naturale asupra veniturilor sustenabile.

Pentru a veni în întâmpinarea necesităților mai sus menționate de a obține un indicator real al bunăstării sociale dincolo de PIB, Organizația Națiunilor Unite – ONU (*United Nations – UN*, engl.) propune o modalitate de evaluare pe baza „indicelui avuției incluzive” (*Inclusive Wealth Index – IWI*, engl.), ce presupune înglobarea a trei categorii de capital: productiv, uman și natural (*United Nations Inclusive Wealth Report*, 2018). De asemenea, ONU elaborează un set de 17 obiective pentru dezvoltare sustenabilă (*Sustainable Development Goals – SDG*, engl.), având scopul de a adresa provocările globale actuale precum sărăcia, inegalitatea,

schimbările climatice, degradarea mediului, prosperitatea, pacea și justiția, cu termen de realizare până în anul 2030.

O alternativă la IWI și PIB este reprezentată de „indicele de dezvoltare incluzivă” (*Inclusive Development Index – IDI*, engl.), elaborat de Forumul Economic Mondial (*World Economic Forum – WEF*, engl.) și care cumulează, sub forma unor indicatori cheie de performanță, principalele criterii pe baza cărora este evaluat progresul economic (WEF, 2018).

Deși variatele modele de evaluare a nivelului avuției (IDI, IWI etc.) au fost analizate comparativ din perspectiva avantajelor și limitărilor inerente acestora, nu a fost condusă până în acest moment nicio cercetare empirică ce reflectă impactul acestor modele (Engelbrecht, 2016). Engelbrecht (2016) prezintă rezultatele unei analize comparative între statele OECD, respectiv cele non-OECD, evidențiind că alternativele de estimare a nivelului avuției pentru prima categorie sunt complementare, însă pentru țările din afara OECD datele sunt mai puțin relevante. Astfel, rezultatele trebuie interpretate cu prudență, întrucât nicio metodă nu constituie o variantă de măsurare absolută a sustenabilității economice, ci o combinație a diferiților indici poate conduce la obținerea unei modalități de evaluare exhaustivă a dezvoltării sustenabile.

1.2. Principalele etape ale elaborării obiectivelor pentru dezvoltare sustenabilă (SDG)

Dezvoltarea obiectivelor pentru dezvoltare sustenabilă s-a bazat pe implicarea de-a lungul câtorva decenii atât a țărilor participante, cât și a Organizației Națiunilor Unite – ONU (*United Nations – UN*, engl.), inclusiv a Departamentului Afacerilor Economice și Sociale din cadrul ONU.

Încă de la Conferința ONU privind mediul înconjurător desfășurată la Stockholm în 1972 răspândirea fenomenului de guvernare pentru dezvoltare sustenabilă a sporit semnificativ atât la nivel local, național, regional, cât și internațional. Necesitatea de a integra dezvoltarea economică, managementul resurselor naturale, securitatea și echitatea socială a fost formulată pentru prima dată în Raportul Brundtland din 1987 (Viitorul nostru comun) și a constituit rolul principal în ceea ce privește luarea deciziilor în cadrul Conferinței ONU privind mediul și dezvoltarea (*United Nations Conference on Environment and Development – UNCED*, engl.), organizată în 1992 și cunoscută și sub denumirile de Summit-ul Pământului (*Earth Summit*,

engl.) sau Summit-ul de la Rio. Cu ocazia acestui eveniment, un număr de peste 178 de state au adoptat Agenda 21, un plan detaliat de acțiune în scopul creării unui parteneriat global pentru dezvoltare sustenabilă având rolul de a îmbunătăți traiul și de a proteja mediul înconjurător. În 1993, Adunarea Generală a ONU înființează Comisia pentru Dezvoltare Sustenabilă (*Commission on Sustainable Development – CSD*, engl.), reprezentând un organism politic de nivel înalt însărcinat cu monitorizarea și promovarea punerii în aplicare a rezultatelor de la Rio, inclusiv Agenda 21.

În anul 2002, în cadrul Summit-ului mondial pentru dezvoltare sustenabilă (*World Summit on Sustainable Development*, engl.), au fost expuse pentru diseminare cele trei dimensiuni ale dezvoltării sustenabile prin includerea acestora în politicile de dezvoltare pentru toate nivelurile, prin adoptarea Planului de implementare de la Johannesburg (*Johannesburg Plan of Implementation – JPOI*, engl.). Astfel, a fost reafirmat angajamentul comunității globale în direcția eradicării sărăciei și a asigurării protecției mediului, concentrându-se de această dată cu precădere asupra parteneriatelor multilaterale.

În urma Conferinței Rio+20, desfășurată în anul 2012, comunitatea internațională a hotărât înființarea unui Forum politic de înalt nivel pentru dezvoltare sustenabilă (*High-Level Political Forum on Sustainable Development – HLPF*, engl.) cu rolul de a înlocui Comisia pentru dezvoltare sustenabilă. Totodată, țările membre au decis demararea unui proces de dezvoltare a unui set de obiective pentru dezvoltare sustenabilă (*Sustainable Development Goals – SDGs*, engl.), urmând ca acestea să fie construite pe baza obiectivelor de dezvoltare ale mileniului (*Millennium Development Goals – MDGs*, engl.). Obiectivele SDG au înlocuit obiectivele MDG cuprinse în textul Declarației Mileniului adoptată în septembrie 2000 la ONU. Statele membre ale ONU, printre care și România, se reuneau în 2000 în jurul unui angajament de a reduce sărăcia globală și de a salva milioane de vieți. Declarația Mileniului a constituit în perioada 2000-2015 unica agendă globală în domeniul dezvoltării asupra căreia a existat un acord la cel mai înalt nivel și care includea următoarele ținte precise:

- Reducerea sărăciei extreme și a foametei;
- Realizarea accesului universal la educație primară;
- Promovarea egalității de gen și emanciparea femeilor;
- Reducerea mortalității infantile;
- Îmbunătățirea sănătății materne;
- Combaterea HIV/SIDA, a malariei și a altor boli;
- Asigurarea sustenabilității mediului;

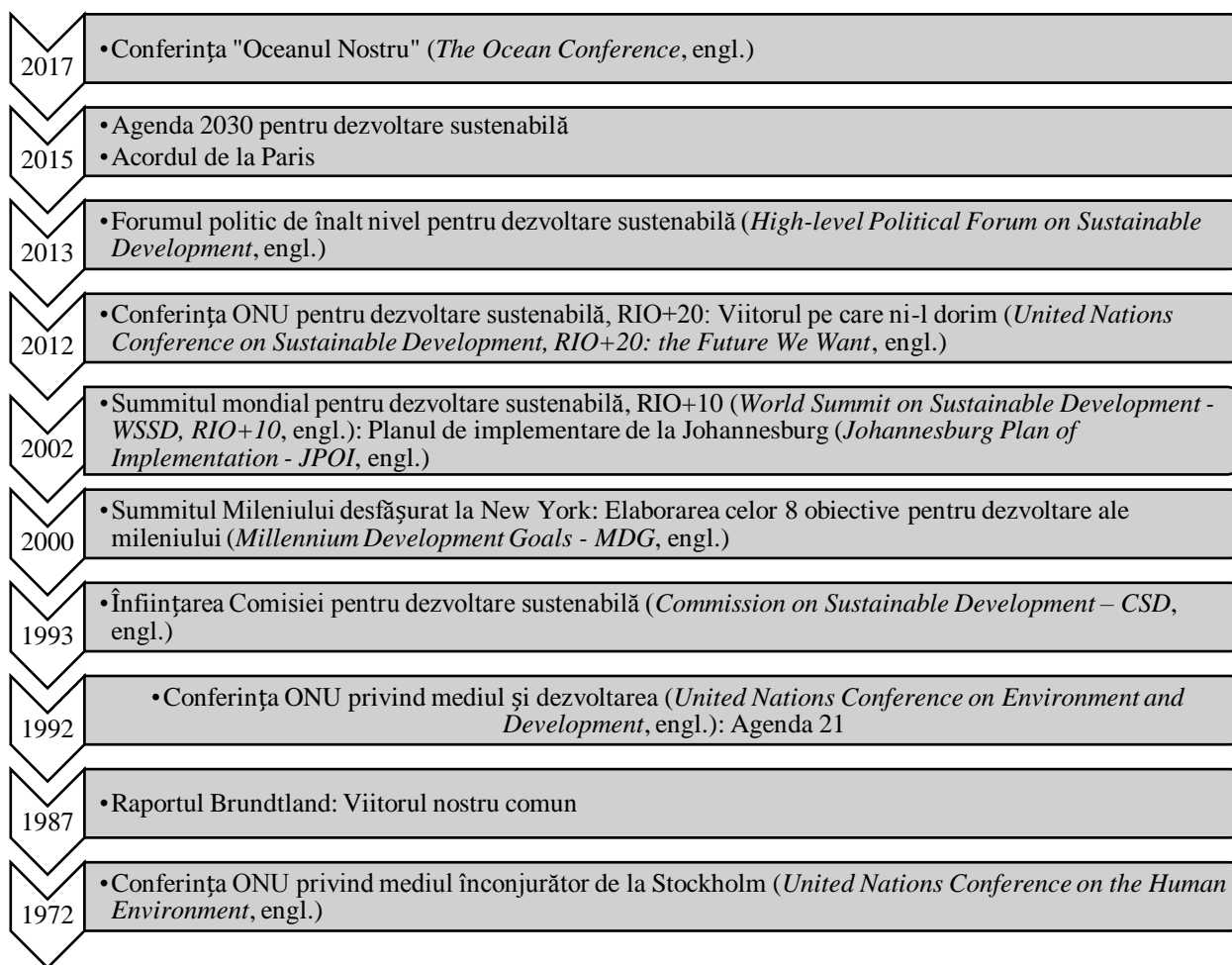
– Crearea unui parteneriat global pentru dezvoltare.
 Procesul ce a determinat întocmirea agendei pentru dezvoltare post-2015 a fost condus de statele membre implicate, cu participarea unor grupuri majore de interese, precum și a altor părți interesate din rândul societății civile. Pe data de 25.09.2015, adunarea generală a ONU a adoptat în mod oficial Agenda 2030 pentru Dezvoltare Sustenabilă (*2030 Agenda for Sustainable Development*, engl.), împreună cu setul de 17 obiective pentru dezvoltare sustenabilă și 169 de obiective asociate acestora (UN, 2015).

În prezent, Forumul politic de înalt nivel pentru dezvoltare sustenabilă (HLPF) organizat anual servește ca platformă centrală a ONU pentru urmărirea rezultatelor și revizuirea celor 17 obiective SDG. Mai

mult, Direcția pentru Obiectivele de Dezvoltare Sustenabilă (*Division for Sustainable Development Goals – DSDG*, engl.) din cadrul Departamentului pentru Afaceri Economice și Sociale al Organizației Națiunilor Unite (*United Nations Department of Economic and Social Affairs – UNDESA*, engl.) oferă sprijin substanțial în consolidarea capacităților pentru atingerea obiectivelor SDG. Totodată, DSDG joacă un rol-cheie în evaluarea punerii în aplicare la nivel mondial a Agendei 2030 a ONU. În acest sens, se evidențiază necesitatea unui angajament ferm al tuturor părților interesate de a pune în aplicare obiectivele globale, iar DSDG își propune să înlănească acest angajament.

Figura nr. 1 prezintă schematic etapele adoptării obiectivelor pentru dezvoltare sustenabilă.

Figura nr. 1. Etapele elaborării și adoptării obiectivelor pentru dezvoltare sustenabilă

Sursa: Prelucrare autor după SDG Knowledge Platform (2019)

1.3. Prezentarea obiectivelor pentru dezvoltare sustenabilă (SDG)

Agenda 2030 pentru dezvoltare sustenabilă (UN, 2015) adoptată de către toate statele membre ale ONU în anul 2015 constituie un program de acțiune globală

în domeniul dezvoltării cu un caracter universal și care promovează echilibrul între cele trei dimensiuni ale dezvoltării sustenabile – economic, social și de mediu. Acțiunile propuse vizează în egală măsură atât statele dezvoltate, cât și pe cele aflate în curs de dezvoltare.

Figura nr. 2. Obiectivele pentru dezvoltare sustenabilă (Sustainable Development Goals – SDG)

Sursa: Prelucrare autor după SDG Knowledge Platform (2019)

În centrul Agendei 2030 se regăsesc cele 17 obiective pentru dezvoltare sustenabilă, prezentate în **Figura nr. 2**, ce trasează căi de acțiune ambițioase pentru următorii 15 ani în vederea eradicării sărăciei extreme, combaterii inegalităților și a injustiției și protejării planetei până în 2030.

Potrivit studiului PwC (2018), obiectivele SDG pot constitui o forță motrice pentru sprijinul organizațiilor în ceea ce privește identificarea riscurilor semnificative și a oportunităților, în construirea unor modele de afaceri adaptabile la condiții nefavorabile și în punerea în aplicare a unor strategii eficiente pentru obținerea creșterii economice, însă toate acestea vor avea loc doar dacă fiecare parte a organizației contribuie la îndeplinirea obiectivelor.

În prezent, multe organisme cheie ce acționează pe plan mondial, precum organismele de reglementare, organizații de referință și reprezentanți ai industriilor, colaborează pentru a încerca să creeze un set consistent de indicatori necesari entităților în evaluarea performanței în ceea ce privește atingerea obiectivelor SDG. Un astfel de set de indicatori de performanță ar reprezenta o etapă cheie, îndeosebi dacă indicatorii ar putea fi exprimați în termeni monetari, permițând o comparabilitate și o mai bună înțelegere a contribuției întreprinderilor la realizarea obiectivelor SDG. De asemenea, tendințele actuale la nivel internațional evidențiază o sporire a credibilității raportării prin obținerea asigurării externe oferită de terțe părți. WBCSD și PwC (2018) prezintă distincția dintre diferitele niveluri de asigurare, delimitarea principală fiind făcută între asigurare rezonabilă și asigurare limitată, potrivit **Tabelului nr. 1**.

Tabelul nr. 1. Comparație privind nivelurile de asigurare a raportării	
Asigurare rezonabilă	Asigurare limitată
Specifică auditului situațiilor financiare	Nivel de asigurare mai redus decât cel oferit de audit – procedurile implică de obicei ancheta și analiza
Furnizează o opinie privind măsura în care situațiile financiare prezintă o imagine fidelă, sub toate aspectele semnificative, în conformitate cu reglementările aplicabile.	Furnizează o afirmație a faptului că nu a fost identificat niciun aspect semnificativ care să indice că informațiile prezentate nu sunt întocmite în conformitate cu cadrul de reglementare aplicabil.

Sursă: Prelucrare după WBCSD și PwC (2018)

Investitorii ce solicită o asigurare asupra raportării non-financiare preferă ca nivelul de asigurare furnizat să fie cel rezonabil, subliniind importanța din ce în ce mai mare a raportării non-financiare în procesul decizional (WBCSD și PwC, 2018). Totuși, cel mai frecvent întâlnit nivel de asigurare furnizat pentru raportarea non-financiară este cel de asigurare limitată. Rezultatele cercetărilor au evidențiat că dintr-un număr de 158 de rapoarte privind sustenabilitatea analizate, 60% au prezentat un nivel limitat de asigurare, 13% au prezentat o întrepătrundere a celor două niveluri de asigurare, 6% au furnizat un grad rezonabil de asigurare, iar pentru 22% dintre rapoartele ce au făcut obiectul cercetării companiile nu au solicitat asigurare de către un furnizor extern (WBCSD, 2018).

Principalele căi ale planului de acțiune în ceea ce privește utilizarea obiectivelor SDG cu scopul dezvoltării unei afaceri sustenabile, potrivit PwC (2018), includ:

- fiecare structură din cadrul unei organizații joacă un rol în procesul de obținere a SDG – nu este doar o chestiune de CSR;
- implicarea conducerii reprezintă un aspect esențial – persoanele din conducere trebuie să manifeste un interes activ pentru procesul de implementare;
- stabilirea unor indicatori de performanță semnificativi în vederea aplicării căilor de acțiune și a raportării evoluției procesului;
- vizarea aceluiași nivel de calitate atât pentru raportarea financiară, cât și pentru cea non-financiară.

Ca parte a mecanismelor de monitorizare și de revizuire, Agenda 2030 pentru dezvoltare sustenabilă „încurajează statele membre să efectueze revizuirii periodice și incluzive ale progreselor înregistrate la nivel național și subnațional, care sunt conduse de țări și orientate către țări” (UN, 2015, par. 79, p. 38). Se așteaptă ca aceste

raportări naționale să servească drept bază pentru revizuirile periodice ale Forumului politic de înalt nivel pentru dezvoltare sustenabilă (HLPF). Totodată, revizuirile periodice trebuie „să fie întocmite voluntar, conduse de către țara raportoare și întreprinse atât de țările dezvoltate, cât și de cele în curs de dezvoltare, implicând mai multe părți interesate” (UN, 2015, par. 84, p. 38).

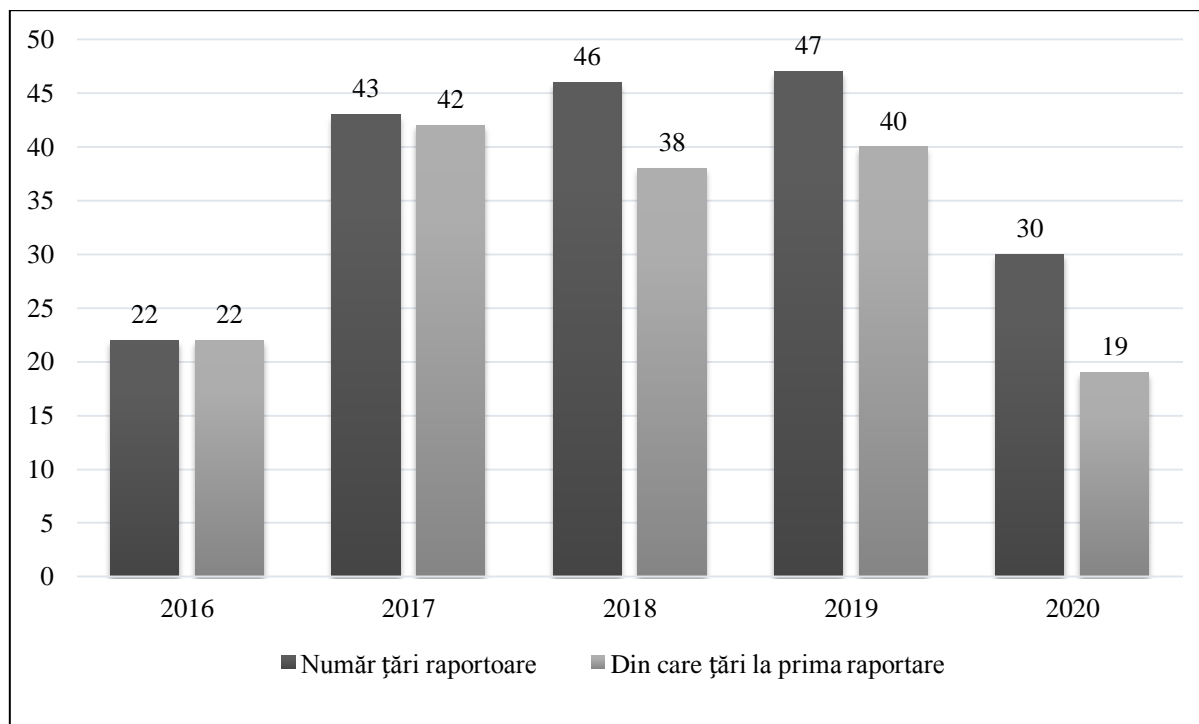
Rapoartele naționale voluntare (*Voluntary National Reviews – VNR*, engl.) vizează facilitarea schimbului de experiențe, inclusiv a succeselor, a provocărilor și a lecțiilor învățate, în vederea accelerării punerii în aplicare a Agendei 2030. Prin intermediul VNR se încearcă, de asemenea, consolidarea politicilor și instituțiilor guvernelor, precum și mobilizarea sprijinului și parteneriatelor cu părțile interesate cu scopul implementării obiectivelor de dezvoltare durabilă.

Potrivit bazei de date privind rapoartele naționale voluntare disponibilă pe platforma de informații despre dezvoltare sustenabilă a ONU (*Voluntary National*

Reviews Database – Sustainable Development Knowledge Platform, engl.), 161 de state membre ale ONU care s-au alăturat inițiativei obiectivelor pentru dezvoltare sustenabilă conform Agendei 2030 au prezentat voluntar rapoarte naționale privind stadiul atingerii obiectivelor SDG, dintre care 26 de state se află la cel de-al doilea raport prezentat, iar 1 stat la cel de-al treilea.

În ceea ce privește evoluția anuală a numărului de țări ce au raportat voluntar stadiul obținerii obiectivelor SDG, graficul prezentat în **Figura nr. 3** evidențiază o creștere a numărului de țări raportoare în perioada 2016-2019, o scădere semnificativă urmând a se înregistra în 2020, când numărul acestora scade la 30, dintre care 19 aflate la prima raportare. România se află, de asemenea, în rândul statelor ce au ales să prezinte informații cu privire la stadiul implementării obiectivelor SDG, primul și singurul an de raportare până în prezent fiind 2018. Totuși, România nu se regăsește și în lista țărilor ce vor prezenta un astfel de raport în anul 2020.

Figura nr. 3. Evoluția anuală a numărului de țări ce au raportat voluntar stadiul obținerii obiectivelor SDG

Sursa: Proiecție proprie

1.4. Evoluția procesului de reglementare a raportării în sfera sustenabilității

Financial Times (2019) semnaleză faptul că există cel puțin 230 de inițiative privind standardele de sustenabilitate corporativă în peste 80 de sectoare de activitate. Potrivit Albu *et al.* (2013), cele mai frecvent utilizate cadre de raportare a sustenabilității sunt Global Reporting Initiative (GRI) și United Nations Global Compact (UNGC), GRI fiind folosit îndeosebi de către companiile multinaționale, iar UNGC cu precădere de către întreprinderile mici și mijlocii, având în vedere că cel din urmă este mai simplist (Albu *et al.*, 2013, potrivit Wensen *et al.*, 2011). Totuși, același studiu semnaleză că multe entități nu folosesc un anumit set de standarde sau își dezvoltă propriul cadru de raportare pornind de la standardele existente.

Pe plan internațional, se evidențiază setul de standarde GRI pentru dezvoltare sustenabilă, elaborate de către Consiliul pentru Standarde Globale de Sustenabilitate (*Global Sustainability Standards Board – GSSB*, engl.), în cadrul Inițiativei pentru Raportare Globală (*Global Reporting Initiative – GRI*, engl.).

Inițiativa pentru Raportare Globală a fost înființată în 1997 cu scopul de a elabora un cadru conceptual pentru raportarea de mediu, creând astfel un mecanism de evaluare prin care să se asigure aplicarea de către companii a principiilor de conduită responsabilă față de mediu. În octombrie 2016, GRI lansează primul set de standarde acceptate la nivel global pentru raportarea sustenabilității – Standardele GRI de Raportare a Sustenabilității (*GRI Sustainability Reporting Standards*, engl.), dezvoltat de către GSSB – consiliul ce poartă responsabilitatea exclusivă a elaborării acestor standarde, fiind înființat ca entitate independentă sub auspiciile GRI și format din 15 membri cu expertiză în diferite domenii și perspective multilaterale cu privire la raportarea din sfera sustenabilității. Standardele GRI oferă companiilor posibilitatea de a raporta pentru interesul public impactul lor economic, social și de mediu, evidențiind contribuția lor la dezvoltarea sustenabilă.

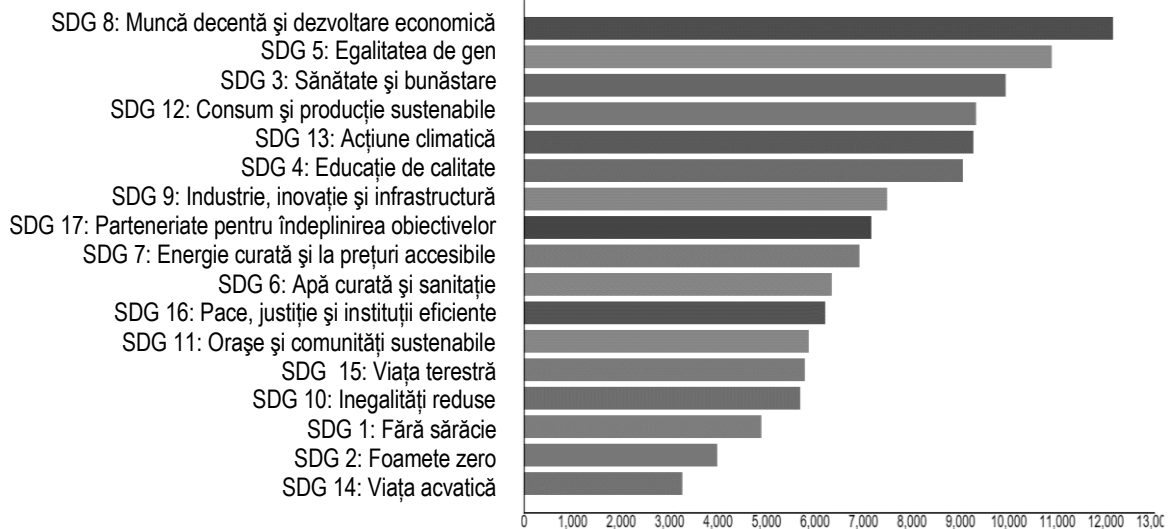
Totodată, standardele GRI constituie un referențial de încredere pentru normalizatori și organismele de reglementare, având o structură modulară ce facilitează actualizarea frecventă în vederea asigurării relevanței.

Din perspectiva răspândirii pe plan internațional, în prezent, standardele GRI sunt menționate și recomandate în cuprinsul politicilor a 48 de piețe de capital, la nivelul a 40 de țări și regiuni. În acest sens, GRI colaborează cu piețele de capital, oferindu-le sprijin în dezvoltarea și implementare politicilor de raportare a sustenabilității.

Alternativa la standardele GRI este reprezentată de United Nations Global Compact (UNGC), ce trasează un set de 10 principii ce trebuie aplicate de către companiile alăturate acestei inițiative cu scopul îndeplinirii responsabilităților de bază față de oameni și planetă. Societățile care aplică reglementările UNGC au obligativitatea raportării unei comunicări anuale privind progresul (*Communication on Progress – CoP*, engl.), care să evidențieze modalitatea prin care cele 10 principii au fost integrate în strategia și activitatea operațională ale entităților, precum și eforturile întreprinse de acestea în direcția priorităților sociale și de mediu. În prezent, 13.602 companii din peste 160 de țări (dintre care 20 de societăți din România) raportează conform UNGC, organismul punând la dispoziție o platformă online interactivă pentru consultarea informațiilor despre participanți (țară, tipul / mărimea, sector de activitate, status curent privind raportarea etc.), dar și a informațiilor referitoare la obiectivele SDG raportate în cuprinsul comunicărilor CoP.

Graficul prezentat în *Figura nr. 4* a fost generat pe platforma menționată și reliefează numărul de companii înscrise inițiativei UNGC care au raportat activități cu scopul atingerii obiectivelor SDG. În topul primelor trei obiective vizate de către companiile raportoare se regăsesc Obiectivul 8 – Muncă decentă și creștere economică cu 12.154 de companii, Obiectivul 5 – Egalitatea de gen cu 10.894 de companii și, respectiv, Obiectivul 3 – Sănătate și bunăstare, ce înregistrează un număr de 9.940 de companii.

Figura nr. 4. Numărul de companii ce raportează activități desfășurate pentru atingerea SDG

Sursa: UNGC (2019), <https://www.unglobalcompact.org/interactive/sdgs/global>

Similar procesului de convergență contabilă internațională, când organismul internațional de reglementare contabilă – IASB (*International Accounting Standards Board*, engl.) și cel american – FASB (*Financial Accounting Standards Board*, engl.) au semnat acordul de la Norwalk (*Memorandum of Understanding – MoU*, engl.), în 2010 a fost semnat un acord MoU între GRI și UNGC în cadrul celei de-a treia ediții a Conferinței globale GRI privind sustenabilitatea și transparența (*Global Conference on Sustainability and Transparency*, engl.), conferință ce a atras 1.200 de participanți din 77 de țări. Potrivit acordului, GRI integrează pe plan central cele 10 principii ale UNGC în următoarea variantă revizuită a Ghidului GRI de Raportare privind Sustenabilitatea (*GRI Sustainability Reporting Guidelines*, engl.), iar UNGC adoptă Ghidul GRI ca reprezentând cadrul de raportare utilizat de companii pentru a întocmi comunicările privind progresul înregistrat (*Communication on Progress – PoC*, engl.).

Din perspectiva reglementărilor aplicabile statelor membre ale Uniunii Europene, Directiva 2014/95/UE de modificare a Directivei 2013/34/UE în ceea ce privește prezentarea de informații nefinanciare și de informații privind diversitatea de către anumite întreprinderi și grupuri mari menționează faptul că „Parlamentul European a confirmat importanța dezvăluirii de către întreprinderi a informațiilor privind sustenabilitatea, cum ar fi factorii sociali și de mediu, cu scopul de a identifica

riscurile legate de sustenabilitate și de a crește încrederea investitorilor și a consumatorilor” (UE, 2014, par (3), p. 1). Mai mult decât atât, reglementările europene recomandă cadrele de raportare pentru care companiile pot opta în vederea dezvăluirii informațiilor nefinanciare, acestea putând recurge „la cadrele naționale, la cadrele Uniunii, cum ar fi sistemul de management de mediu și audit (EMAS), sau la cadrele internaționale, precum Pactul mondial al întreprinderilor (Global Compact) al Organizației Națiunilor Unite (ONU), Principiile directeare privind afacerile și drepturile omului de punere în aplicare a cadrului „protecție, respect și remediere” al ONU, Orientările privind întreprinderile multinaționale ale Organizației pentru Cooperare și Dezvoltare Economică (OCDE), standardul ISO 26000 al Organizației Internaționale de Standardizare, Declarația tripartită de stabilire a principiilor privind întreprinderile multinaționale și politica socială a Organizației Internaționale a Muncii, Inițiativa de raportare globală sau alte cadre internaționale recunoscute” (UE, 2014, par (9), p. 2).

Albu *et al.* (2013) investighează problemele pluralității și convergenței standardelor de raportare a sustenabilității, reliefând faptul că reglementarea în domeniul dezvoltării sustenabile este caracterizată de existența diferitelor cadre de raportare, determinând o diversitate a practicilor de raportare și, pe cale de consecință, un nivel redus de comparabilitate. Totuși, prin analogie cu

procesul de convergență a standardelor de raportare financiară, un set unic de reglementări pentru raportarea sustenabilității nu garantează îmbunătățirea practicilor de raportare și asigurarea comparabilității informațiilor non-financiare astfel raportate.

1.5. Rolul și implicarea piețelor de capital în domeniul dezvoltării sustenabile

Conform GRI, autoritățile de reglementare a piețelor de capital joacă un rol esențial în încurajarea bunei guvernante corporative și a transparenței, solicitând companiilor cotate să îndeplinească cerințele de raportare privind sustenabilitatea. Atât companiile, cât și investitorii au nevoie de o mai mare conștientizare și de o mai bună îndrumare cu privire la modul în care pot fi utilizate eficient cadrele de raportare a sustenabilității. Întrucât standardele GRI reprezintă limbajul comun pentru raportarea în domeniul dezvoltării sustenabile, un număr de 40 de țări și regiuni fac referire la standardele GRI în cerințele lor de listare sau în ghidurile de raportare.

În 2009, ONU lansează Inițiativa piețelor de capital sustenabile (*Sustainable Stock Exchanges Initiative – SSE*, engl.), ce invită bursele de valori partenere din întreaga lume să se alăture inițiativei prin semnarea unui acord voluntar public. SSE se axează pe trei piloni interdependenți de activitate: cercetarea, consolidarea

consensului și asistența tehnică, construindu-și activitatea în domeniul colaborării și al parteneriatelor pentru obținerea unui nivel de impact semnificativ. SSE vizează includerea reprezentanților tuturor părților interesate de pe piețele de capital în toate fluxurile sale de activitate și beneficiază de o rețea ce cuprinde burse de valori, organisme de reglementare a piețelor de capital, investitori, companii și alți experți care comunică periodic cu SSE.

Similar multor inițiative ale ONU, și activitatea SSE are în vedere obiectivele de dezvoltare sustenabilă (SDG). Dintre acestea, SSE se concentrează pe îndeplinirea a patru obiective SDG cu o importanță semnificativă pentru bursele de valori, contribuind totodată și la un al cincilea obiectiv, SDG 17 Parteneriate pentru obiective, ca temă transversală. Astfel, SSE își organizează activitatea în jurul următoarelor teme-cheie: SDG 5 Egalitatea de gen, SDG 8 Muncă decentă și creștere economică, SDG 12 Consumul și producția sustenabile și, respectiv, SDG 13 Acțiune climatică.

Inițiativa piețelor de capital sustenabile grupează un număr de 90 de burse de valori partenere, printre care se află și Bursa de Valori București, cu un număr de 51.073 de societăți cotate, fiind caracterizată astfel de un nivel de acoperire semnificativ pe plan internațional, după cum este reliefat și în **Figura nr. 5**.

Figura nr. 5. Acoperirea SSE pe plan internațional prin intermediul bursei de valori partenere

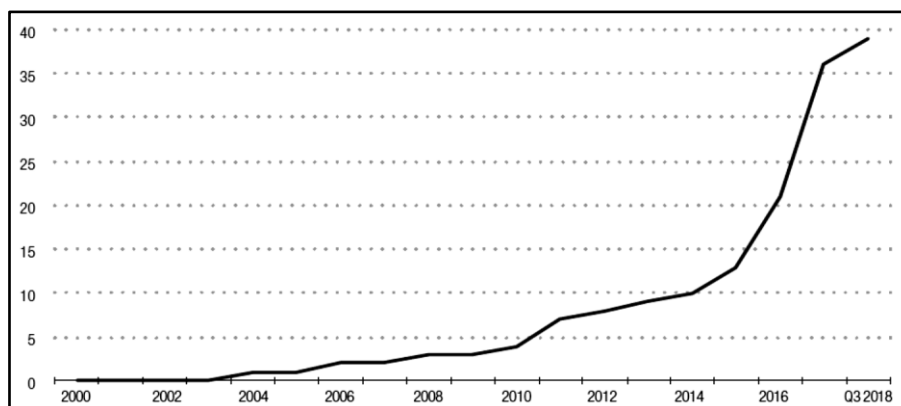

Sursa: SSE (2019): <https://sseinitiative.org/sse-partner-exchanges/list-of-partner-exchanges/>

Conform raportului despre progres al SSE întocmit pentru anul 2018 (SSE, 2018), piețele de capital joacă un rol important în sprijinirea companiilor în ceea ce privește găsirea echilibrului între raportarea sustenabilității și

cerințele managementului. La sfârșitul trimestrului 3 din 2018, numărul burselor de valori ce furnizează îndrumări scrise pentru raportarea în domeniul dezvoltării sustenabile a ajuns la 39, comparativ cu doar 13 în anul 2015 (a se vedea *Figura nr. 6*).

Figura nr. 6. Evoluția numărului de burse de valori ce furnizează îndrumare scrisă privind raportarea sustenabilității

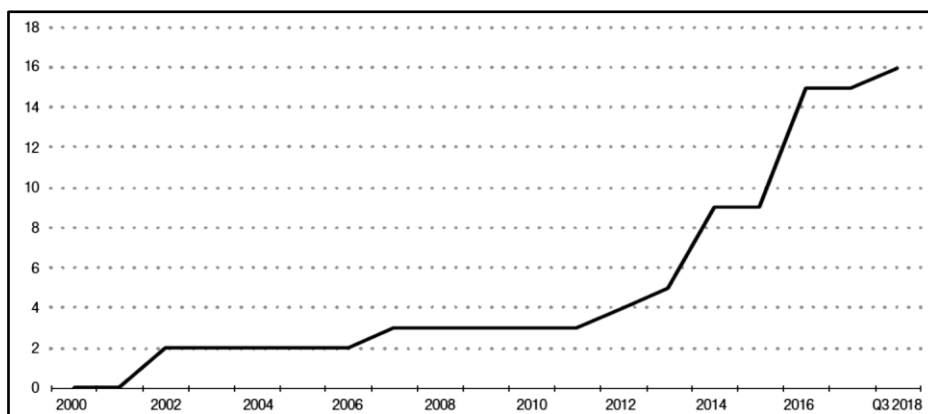

Sursa: SSE (2018), p. 16

De asemenea, potrivit aceluiași raport, la sfârșitul trimestrului 3 din 2018, 16 piețe de capital de pe patru continente solicită în mod obligatoriu societăților cotate întocmirea de rapoarte privind sustenabilitatea (8 în Asia, câte 3 în Africa și America de Sud, respectiv 2 în

Europa). *Figura nr. 7* evidențiază evoluția numărului de piețe de capital cu cerințe obligatorii de raportare în domeniul dezvoltării sustenabile, începând din anul 2002 când Euronext Franța și Bursa de Valori din Johannesburg au adoptat această practică.

Figura nr. 7. Evoluția numărului de burse de valori cu cerințe obligatorii de raportare în domeniul dezvoltării sustenabile

Sursa: SSE (2018), p. 17

2. Analiza calitativă a rolului contabilității și profesiei contabile asupra dezvoltării sustenabile

Încă de la publicarea Raportului Brundtland (WCED, 1987), literatura de specialitate din domeniul contabilității a încercat să acopere nevoia de cercetare legată de dezvoltarea sustenabilă prin intermediul mai multor direcții, conturându-se în acest sens următoarele perspective (Bebbington și Unerman, 2018):

- trecerea în revistă a istoriei, posibilelor semnificații, implicații și ramificații ale dezvoltării sustenabile;
- identificarea tehnicilor și a practicilor contabile care sunt sau ar putea fi utilizate ca suport pentru asigurarea dezvoltării sustenabile;
- luarea în calcul a unor aspecte particulare ale agendei pentru dezvoltare sustenabilă în strânsă legătura cu contabilitatea;
- explorarea ramificațiilor ontologice, epistemologice și metodologice ale concepției dezvoltării sustenabile.

2.1. Metodologia cercetării

În vederea determinării contribuției aduse de profesia contabilă și contabilitate la dezvoltarea sustenabilă și atingerea obiectivelor SDG, s-a procedat la aplicarea unei abordări metodologice bazată pe analiza calitativă a eforturilor întreprinse de către organismele de normalizare, reprezentanții profesiei contabile și profesioniștii contabili, având ca sursă rapoartele publice întocmite, precum și studiile conduse de acestea în sfera dezvoltării sustenabile, după cum urmează.

2.2. Influența exercitată de organismele de reglementare din domeniul contabilității asupra sustenabilității

Potrivit discursului președintelui IASB, Hans Hoogervorst, susținut în cadrul conferinței privind raportarea financiară pentru aspecte legate de climă (*Climate-Related Financial Reporting Conference*, engl.), desfășurată la Cambridge University, Marea Britanie, la data de 02.04.2019, se pot distinge două direcții majore ale inițiativelor privind sustenabilitatea. O primă direcție principală este reprezentată de raportarea în domeniul responsabilității sociale corporative (CSR),

concentrată pe promovarea schimbării comportamentale, solicitând companiilor să furnizeze informații referitoare la contribuția acestora la «o lume mai bună» prin angajarea lor în activități de sustenabilitate a mediului. Această direcție este orientată spre binele comun și privește societatea ca reprezentând publicul larg al acestui tip de raportare. Totuși, există și o perspectivă a raportării în zona sustenabilității, ce capătă o importanță din ce în ce mai mare, care se concentrează mai mult pe impactul aspectelor legate de dezvoltarea sustenabilă asupra companiei în sine decât asupra bunului public. Această direcție din urmă urmărește să ofere investitorilor informații cu privire la modul în care problemele de sustenabilitate ar putea avea impact asupra performanței financiare viitoare a companiei.

În ceea ce privește rolul jucat de IASB și legătura dintre raportarea despre sustenabilitate și raportarea financiară, Hans Hoogervorst afirmă: „nu cred că IASB este în măsură să se implice în mod direct în domeniul raportării privind dezvoltarea sustenabilă. Elaborarea standardelor de raportare a sustenabilității necesită expertiză de care pur și simplu nu dispunem. Mai mult decât atât, în acest domeniu activează deja un număr mai mult decât suficient de organisme de reglementare” (Hoogervorst, 2019). Deși raportarea financiară clasică rămâne piatra de temelie a IASB, organismul recunoaște limitările acesteia, îndeosebi întrucât situațiile financiare dezvăluie un volum redus de informații previzionale privind aspectele sustenabilității emergente. În acest context, IASB vine în întâmpinarea nevoilor investitorilor prin publicarea, în anul 2010, a *Management Commentary Practice Statement*, un ghid cu caracter opțional ce cuprinde un set de bune practici și îndrumări privind modalitatea de redactare a primei părți componente din rapoartele financiare anuale. Acest ghid de bune practici pentru întocmirea rapoartelor conducerii are rolul de sprijini managementul în furnizarea unei imagini extinse a situațiilor financiare.

În anul 2011 se înființează Consiliul Standardelor de Contabilitate pentru Sustenabilitate (*Sustainability Accounting Standards Board – SASB*, engl.), cu scopul de a dezvolta și disemina standarde de contabilitate pentru sustenabilitate prin a căror aplicare să ofere companiilor din întreaga lume posibilitatea de a identifica, gestiona și furniza investitorilor informații despre sustenabilitate semnificative din punct de vedere financiar. Astfel, SASB a elaborat un set complet de 77 standarde cu specific pentru fiecare industrie, publicate în noiembrie 2018, identificând și furnizând setul minimal

de elemente specifice pentru sustenabilitate cu semnificație materială din punct de vedere financiar, precum și indicatorii contabili (*accounting metrics*, engl.) utilizați în evaluarea acestor elemente, necesari a fi calculați de către entitățile care activează într-o anumită industrie. Totodată, SASB pune la dispoziție o bază de date ce cuprinde raportările unui număr de peste 4.000 de companii ce aplică standardele SASB.

Important de menționat pentru analiza influenței exercitate asupra raportării sustenabilității de către organismele de reglementare în domeniul contabilității și profesiei contabile este faptul că reprezentarea acestora în consiliile SASB este semnificativă. Astfel, din numărul total de 19 membri actuali ai Consiliului de Directori ai Fundației SASB – responsabil de finanțarea, supravegherea activității, administrarea și numirea membrilor SASB – 2 membri (printre care și vicepreședintele Consiliului) sunt parteneri Deloitte, 1 membru este partener PwC, iar 1 membru a ocupat în perioada 2002-2010 funcția de președinte al FASB, a fost membru al IASB și partener PwC. În același timp, președintele actual SASB deține titlul de doctor în domeniul contabilității, fiind și profesor de contabilitate, precum și fost cercetător colaborator al FASB. Un alt membru al SASB, din numărul total de 9, este partener Ernst&Young.

Utilizarea de către SASB în cuprinsul standardelor a tehnicilor contabile în vederea construirii indicatorilor de evaluare a performanței în domeniul sustenabilității semnaleză rolul contabilității ca instrument de măsurare și cuantificare a dezvoltării sustenabile și a îndeplinirii obiectivelor SDG.

2.3. Rolul contabilității și al profesiei contabile cu privire la dezvoltarea sustenabilă

După adoptarea oficială a obiectivelor SDG în cadrul summit-ului ONU în 2015 și intrarea lor în vigoare începând cu ianuarie 2016, Federația Internațională a Contabililor (IFAC) a identificat opt obiective asupra cărora profesia contabilă și profesioniștii ce își desfășoară activitatea în acest domeniu pot aduce o contribuție semnificativă în contextul noii agende globale privind dezvoltarea sustenabilă. Un prim pas urmat în direcția descoperirii rolului jucat de profesia contabilă în atingerea obiectivelor SDG a constat în organizarea de către IFAC a unor sesiuni de lucru în cadrul a două întâlniri în anul 2016, cu scopul de a discuta în ce

manieră profesia contabilă pe plan internațional poate contribui la succesul SDG și care este semnificația obiectivelor SDG pentru profesioniștii contabili, îndeosebi pentru cei implicați în sprijinirea companiilor pentru a înțelege rolul acestora în agenda globală privind dezvoltarea sustenabilă (IFAC, 2016).

În urma întâlnirilor și discuțiilor purtate, este publicată Agenda 2030 a IFAC ce evidențiază dezbaterile ce au avut loc, consensul rezultat, aspectele aflate în curs de clarificare, precum și calea de urmat de către întreaga profesie în vederea promovării angajamentului față de obiectivele SDG în beneficiul societății și al sustenabilității proprii organizației. În același raport al IFAC, Charles Tilley – președintele Comitetului Profesioniștilor Contabili Angajați al IFAC (*IFAC Professional Accountants in Business Committee*, engl.) – declară faptul că IFAC și organizațiile membre ale acesteia, întrunind aproximativ 3 milioane de profesioniști contabili din întreaga lume, trebuie să ia în considerare misiunea, strategiile și planurile lor în contextul obiectivelor SDG. În calitate de membri ai profesiei, „trebuie să reflectăm, precum și să articulăm modul în care contribuim la obiectivele SDG și la beneficiile aduse societății de îndeplinirea acestora” (IFAC, 2016, p. 3).

În aceeași notă, directorul economic al IFAC, Fayez Choudhury, precizează că tocmai datorită faptului că organismul adună sub cupola sa 3 milioane de profesioniști „competențele, experiența și influența pe care aceștia le dețin și le exercită le conferă o enormă sferă de acțiune pentru a formula soluții care să răspundă provocărilor dezvoltării sustenabile” (Wilson, 2017, p. 41; citat de Bebbington și Unerman, 2018, p. 11). Odată ce profesia contabilă identifică rolul său, mediul academic din domeniul contabilității are oportunitatea de a contribui la asigurarea faptului că intervențiile din sfera SDG ale contabilității avansează îndeplinirea obiectivelor SDG (Bebbington și Unerman, 2018).

Tabelul nr. 2 cuprinde centralizarea obiectivelor SDG principale și a celor adiacente acestora la atingerea cărora IFAC consideră că profesia contabilă poate aduce o contribuție, precum și o evidențiere a aspectelor esențiale vizate pentru îndeplinirea lor, dar și a numărului de acțiuni sau inițiative întreprinse pe plan internațional de către diversele părți interesate din domeniul contabilității.

Tabelul nr. 2. Analiza obiectivelor SDG asupra cărora profesia contabilă poate exercita o influență potrivit IFAC

Obiectiv SDG principal	Obiective adiacente	Număr de inițiative sau acțiuni întreprinse
SDG 4: Educație de calitate	SDG 4.3: Asigurarea accesului pentru toate femeile și toți bărbații în mod egal la educație tehnică, vocațională și terțiară, inclusiv în învățământul superior, de calitate și la prețuri accesibile; SDG 4.6: Asigurarea faptului că toți tinerii, precum și o pondere substanțială a adulților (atât bărbați, cât și femei) ating un nivel corespunzător de alfabetizare.	9
SDG 5: Egalitatea de gen	SDG 5.5: Asigurarea unei participări depline și efective a femeilor la funcții de conducere, precum și a oportunităților egale pentru toate nivelurile de luare a deciziilor în viața politică, economică și publică.	8
SDG 8: Muncă decentă și creștere economică	SDG 8.1: Susținerea creșterii economice pe cap de locuitor în conformitate cu standardele naționale și, în particular, o creștere cu cel puțin 7% din PIB pe an în țările cel mai puțin dezvoltate; SDG 8.3: Promovarea politicilor orientate spre dezvoltare care să sprijine activitățile productive crearea de locuri de muncă decente, antreprenoriatul, creativitatea și inovarea, precum și încurajarea formării și creșterii microîntreprinderilor, întreprinderilor mici și mijlocii, inclusiv prin accesul la serviciile financiare.	4
SDG 9: Industrie, inovație și infrastructură	SDG 9.4: Modernizarea infrastructurii și modernizarea industriilor cu scopul de a le spori sustenabilitatea, cu o eficiență sporită a utilizării resurselor și prin intermediul adoptării extinse a tehnologiilor și a proceselor industriale curate și ecologice; SDG 9.5a: Facilitarea dezvoltării sustenabilă și adaptabile a infrastructurii în țările în curs de dezvoltare, prin intermediul sprijinului financiar, tehnologic și tehnic acordat țărilor africane, celor mai puțin dezvoltate, țărilor fără ieșire la mare, precum și țărilor insulare mici în curs de dezvoltare.	4
SDG 12: Consum și producție responsabile	SDG 12.6: Încurajarea companiilor, în special mari și transnațional, să adopte practici durabile și să integreze informațiile privind durabilitatea în ciclul de raportare al acestora.	4
SDG 13: Acțiune climatică	SDG 13.1: Creșterea rezilienței și a capacității de adaptare la dezastre naturale la nivelul tuturor țărilor; SDG 13.2: Integrarea unor măsuri pentru evaluarea efectelor schimbărilor climatice în cuprinsul politicilor, strategiilor și planificărilor naționale; SDG 13.3: Creșterea calității educației, a nivelului de conștientizare, precum și a capacităților umane și instituționale de reducere a efectelor provocate de schimbările climatice, de adaptare, dar și de semnalare timpurie a acestora.	4
SDG 16: Pace, justiție și instituții eficiente	SDG 16.5: Diminuarea substanțială a fenomenelor de corupție și dare / luare de mită sub toate formele lor; SDG 16.6: Dezvoltarea unor instituții eficiente responsabile și transparente la toate nivelurile.	3
SDG 17: Parteneriate pentru îndeplinirea obiectivelor	SDG 17.1: Sporirea mobilizării resurselor pe plan local, inclusiv prin intermediul sprijinului internațional oferit țărilor aflate în curs de dezvoltare, cu scopul creșterii capacităților de colectare a taxelor și altor venituri; SDG 17.3: Mobilizare unor resurse financiare suplimentare pentru țările în curs de dezvoltare, provenite din surse diferite;	10

Obiectiv SDG principal	Obiective adiacente	Număr de inițiative sau acțiuni întreprinse
	SDG 17.9: Acordarea de sprijin internațional suplimentar în ceea ce privește consolidarea capacității de implementare a planurilor naționale pentru atingerea obiectivelor SDG; SDG 17.13: Consolidarea stabilității macroeconomice pe plan mondial, inclusiv prin coordonarea și coerența politicilor; SDG 17.14: Consolidarea coerenței politicilor pentru dezvoltare sustenabilă; SDG 17.16: Consolidarea Parteneriatului Global pentru Dezvoltare Sustenabilă (<i>Global Partnership for Sustainable Development</i> , engl.), prin încheierea de acorduri în vederea mobilizării și schimbului de informații, expertiză, tehnologie și resurse financiare care să sprijine îndeplinirea obiectivelor SDG la nivelul tuturor statelor, în deosebi al celor dezvoltate.	
Total obiective principale: 8	Total obiective adiacente: 19	46

Sursă: Prelucrare autor după IFAC (2016)

Analizând informațiile prezentate în cuprinsul **Tablelului nr. 2**, se constată că reprezentanții profesiei contabile sunt implicați în mod activ și întreprind demersuri semnificative în scopul atingerii unui număr de cel puțin 8 obiective SDG, cu precădere prin concentrarea asupra celor 19 obiective adiacente. Acțiunile concretizate până la momentul actual vizează îndeosebi asigurarea educației de calitate (9 demersuri pentru SDG 4), a egalității de gen (8 demersuri pentru SDG 5), respectiv încheierea de parteneriate pentru îndeplinirea obiectivelor (10 demersuri pentru SDG 17).

Concluzii

Domeniul dezvoltării sustenabile este caracterizat de o complexitate ridicată a implicațiilor și aspectelor necesar a fi adresate pentru o înțelegere exhaustivă a fenomenului, cu atât mai mult cu cât sustenabilitatea este vizată și stârnește interesul indiferent de aria de activitate sau industrie. Astfel, surprinderea tuturor ramificațiilor și influențelor ce provin din sfera dezvoltării sustenabile, îndeosebi a celor care se intersectează cu domeniul contabilității, constituie o provocare pentru cercetători, dar și pentru toate părțile interesate în general. În acest context,

analiza contribuției pe care o aduce contabilitatea la obținerea obiectivelor SDG ale Agendei 2030 a ONU deschide noi orizonturi și direcții de cercetare, dintre care pot fi menționate: dezvoltarea de indicatori de măsurare a performanței sustenabilității pe baza tehnicilor contabile, redescoperirea sau readucerea în atenție a unor subiecte cu relevanță pentru sustenabilitate (câteva exemple în acest sens fiind responsabilitatea ecologică, responsabilitățile învățământului universitar, echitatea economică), reexaminarea cadrelor conceptuale (Bebington și Unerman, 2018).

Rezultatele studiului semnaleză că întreprinderea demersurilor în vederea asigurării sustenabilității pentru generațiile viitoare reprezintă o necesitate și o preocupare a organismelor și organizațiilor ce exercită influență la nivel internațional, iar contabilitatea, prin intermediul tuturor actorilor implicați – mediul academic, cercetători, profesioniști contabili, normalizatori – poate sprijini în mod semnificativ îndeplinirea acestui obiectiv. În acest sens, lucrarea contribuie la literatura de specialitate din domeniul contabilității pentru dezvoltare sustenabilă, semnalând rolul important al contabilității, precum și inițiativele demarate de părțile implicate din acest domeniu în scopul îndeplinirii Agendei 2030 pentru o lume mai bună.

BIBLIOGRAFIE

1. Albu, N., Albu, C.N., Dumitru, M., Dumitru, V.F. (2013), Pluralitate sau convergență în standardele de raportare a sustenabilității, *Amfiteatru Economic*, vol. XV, nr. 7, pp. 513-527
2. Bebbington, J., Unerman, J. (2018), Achieving the United Nations Sustainable Development Goals An enabling role for accounting research, *Accounting, Auditing and Accountability Journal*, vol. 31, nr. 1, pp. 2-24
3. Bebbington, J., Russell, S. și Thomson, I. (2017), Accounting and sustainable development: Reflections and propositions, *Critical Perspectives on Accounting*, nr. 48, pp. 21–34
4. Bebbington, J. și Thomson, I. (2013), Sustainable development, management and accounting: boundary crossing, *Management Accounting Research*, vol. 24, nr. 4, pp. 277-283
5. Dumitrana, M., Jianu, I., Lapteș, R., Popa, A. F. (2009), Sustainable development and environmental accounting: concepts, trends and quality of accounting information, *Journal of Accounting and Management Information Systems*, vol. 8, nr. 1, pp. 27-39
6. Engelbrecht, H.-J. (2016), Comprehensive versus inclusive wealth accounting and the assessment of sustainable development: An empirical comparison, *Ecological Economics*, nr. 129, pp. 12–20
7. Financial Times (2019), Defective data is a big problem for sustainable investing, disponibil la <https://www.ft.com/content/c742edfa-30be-328e-8bd2-a7f8870171e4>, accesat iunie 2019
8. Godemann, J., Bebbington, J., Herzig, C., Moon, J. (2014), Higher education and sustainable development. Exploring possibilities for organisational change, *Accounting, Auditing and Accountability Journal*, vol. 27, nr. 2, pp. 218-233
9. Hoogervorst, H. (2019), Discurs al președintelui IASB susținut în cadrul *Climate-Related Financial Reporting Conference*, desfășurată la Cambridge University, Marea Britanie, în data de 02.04.2019, disponibil la <https://www.ifrs.org/news-and-events/2019/04/speech-iasb-chair-on-sustainability-reporting/>, accesat iunie 2019
10. International Federation of Accountants (2016), The 2030 Agenda for Sustainable Development: A Snapshot of the Accountancy Profession's Contribution, disponibil la <http://www.ifac.org/publications-resources/2030-agenda-sustainable-development>, accesat 20.09.2018
11. PricewaterhouseCoopers (2018), SDG Reporting Challenge 2018 – From promise to reality: does business really care about SDGs? And what needs to happen to turn words into action, disponibil la <https://www.pwc.com/gx/en/sustainability/SDG/sdg-reporting-2018.pdf>, accesat iunie 2019
12. PricewaterhouseCoopers (2015), Make it your business: Engaging with the Sustainable Development Goals, disponibil la https://www.pwc.com/gx/en/sustainability/SDG/SDG%20Research_FINAL.pdf, accesat 27.06.2019
13. Sustainability Accounting Standards Board – SASB (2018), *SASB Materiality Map*, disponibil la <https://materiality.sasb.org/>, accesat iulie 2019
14. Sustainable Development Goals Knowledge Platform (2019), *Main Milestones*, disponibil la <https://sustainabledevelopment.un.org/resourcelibrary>, accesat iulie 2019
15. Sustainable Development Knowledge Platform (2019), *Voluntary National Reviews Database*, disponibil la <https://sustainabledevelopment.un.org/vnrs/>, accesat iulie 2019
16. Sustainable Stock Exchanges Initiative (SSE) (2018), *2018 Report on Progress*, disponibil la https://www.sseinitiative.org/wp-content/uploads/2018/10/SSE_On_Progress_Report_FINAL.pdf, accesat iunie 2019
17. United Nations, ed. Managi, S. și Kumar, P. (2018), Inclusive Wealth Report 2018: Measuring progress towards sustainability, *Routledge, Taylor & Francis Group*, disponibil la <https://www.taylorfrancis.com/books/e/9781351002073>, accesat 20.09.2018
18. United Nations (2015), Transforming our world: the 2030 Agenda for Sustainable Development, disponibil la <https://sustainabledevelopment.un.org/>

- un.org/content/documents/21252030%20Agenda%20for%20Sustainable%20Development%20web.pdf, accesat iunie 2019
19. Uniunea Europeană (2014), Directiva 2014/95/UE de modificare a Directivei 2013/34/UE în ceea ce privește prezentarea de informații nefinanciare și de informații privind diversitatea de către anumite întreprinderi și grupuri mari, *Jurnalul Oficial al Uniunii Europene*, disponibil la <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/TXT/PDF/?uri=CELEX:32014L0095&from=EN>, accesat iunie 2019
  20. Venter, E.R., Gordon, E.A. și Street, D.L. (2018), The role of accounting and the accountancy profession in economic development: A research agenda, *Journal of International Financial Management and Accounting*, vol. 29, nr. 2, pp. 195-218
  21. Wensen, K. van Broer, W., Klein, J. și Knopf, J. (2011), The state of play in sustainability reporting in the EU, *European Union*
  22. Wilson, P. (2017), Goal setters, *Economia*, nr. 57, pp. 40-44
  23. World Bank (1989), Environmental Accounting for Sustainable Development, *UNEP-World Bank Symposium*, The International Bank for Reconstruction and Development, disponibil la <http://documents.worldbank.org/curated/en/156521468767069279/Environmental-accounting-for-sustainable-development>, accesat 20.09.2018
  24. World Business Council for Sustainable Development și PricewaterhouseCoopers (2018), Enhancing the credibility of non-financial information – the investor perspective, disponibil la <https://www.wbcsd.org/Programs/Redefining-Value/External-Disclosure/Assurance-Internal-Controls/Resources/Enhancing-the-credibility-of-non-financial-information-the-investor-perspective>, accesat iulie 2019
  25. World Business Council for Sustainable Development (2018), Reporting Matters – Six years on: the state of play, disponibil la <https://www.wbcsd.org/Programs/Redefining-Value/External-Disclosure/Reporting-matters/Resources/Reporting-matters-2018>, accesat iulie 2019
  26. World Commission on Environment and Development (1987), Report of the World Commission on Environment and Development: Our Common Future, disponibil la <http://www.un-documents.net/our-common-future.pdf>, accesat 20.09.2018
  27. World Economic Forum (2018), The Inclusive Development Index 2018: Summary and Data Highlights, disponibil la http://www3.weforum.org/docs/WEF_Forum_IncGrwth_2018.pdf, accesat 20.09.2018
  28. *** <https://www.accaglobal.com/gb/en/student/sa/features/sustainability.html>
  29. *** <https://www.globalreporting.org/network/capitalmarketsengagement/Pages/Stock-Exchange-and-Market-Regulators.aspx>
  30. *** <https://www.mae.ro/node/35919>
  31. *** <https://sseinitiative.org/about/about-the-sse/>
  32. *** <https://www.sasb.org/governance/foundation-board/>
  33. *** <https://www.unglobalcompact.org/participation/report>
  34. *** <https://www.unglobalcompact.org/interactive>
  35. *** <https://www.wbcsd.org/Overview/Our-members>

Camera Auditorilor Financiari
af
din România

64226571000013